

**VÝROČNÍ ZPRÁVA
MORAVSKÉHO ZEMSKÉHO MUZEA
ZA ROK 2005**

Brno 2006

Obsah

SLOVO ŘEDITELE	5
ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ	6
NÁVŠTĚVNOST MORAVSKÉHO ZEMSKÉHO MUZEA V ROCE 2005	16
NĚKOLIK DAT Z HISTORIE MUZEA	16
1. ODBORNÉ SEKCE	17
<i>Historické vědy</i>	
1.1. HISTORICKÉ ODDĚLENÍ	17
1.2. ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV	23
1.3. NUMISMATICKÉ ODDĚLENÍ	30
<i>Vědy o umění</i>	
1.4. ODDĚLENÍ DĚJIN LITERATURY	32
1.5. ODDĚLENÍ DĚJIN DIVADLA	34
1.6. ODDĚLENÍ DĚJIN HUDBY	39
<i>Vědy o zemi</i>	
1.7. MINERALOGICKO-PETROGRAFICKÉ ODDĚLENÍ	41
1.8. GEOLOGICKO-PALEONTOLOGICKÉ ODDĚLENÍ	46
<i>Vědy o životě</i>	
1.9. ÚSTAV ANTHROPOS A PAVILON ANTHROPOS MZM	50
1.10. HISTORIE BIOLOGICKÝCH VĚD – GENETIKA	60
1.11. ETNOGRAFICKÝ ÚSTAV	63
<i>Systematická biologie</i>	
1.12. BOTANICKÉ ODDĚLENÍ	70
1.13. ENTOMOLOGICKÉ ODDĚLENÍ	77
1.14. ZOOLOGICKÉ ODDĚLENÍ	81
1.15. HYDROBIOLOGICKÁ LABORATOŘ	85
2. PREZENTAČNÍ ÚTVAR	89
2.1. PROGRAMOVÉ ODDĚLENÍ	89
2.2. ODDĚLENÍ PROVOZU VÝSTAV A EXPOZIC	92
2.3. EDIČNÍ ODDĚLENÍ	92
2.4. VÝSTAVNÍ ODDĚLENÍ	95
2.5. DĚTSKÉ MUZEUM	97
3. ÚSTAV INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ	100
3.1. ODDĚLENÍ INFORMATIKY	100
3.2. ODDĚLENÍ KNIHOVNICKÝCH A DOKUMENTAČNÍCH SLUŽEB	101
SOUHRNNÁ ZPRÁVA O ŘEŠENÍ VÝZKUMNÉHO ZÁMĚRU ZA ROK 2005	105
ZPRÁVA ZA ROK 2005	114

SLOVO ŘEDITELE

Rok 2005 byl již plně zatížen nutností plnit opatření, vyplývající z vládního usnesení č. 808/2003 ukládající také našemu muzeu snížit objem mzdových prostředků v tomto roce o 2 %. Opět se potvrdilo, že právě nedostatečný mzdový fond je jedním z nejvážnějších aktuálních problémů MZM. Definitivní řešení lze očekávat až počátkem roku 2007, kdy by se měl kádr pracovníků stabilizovat na nižší úrovni a současně by se stabilizoval také fond nadtarifních složek platu.

I přes výše uvedené problémy lze konstatovat, že hlavní úkoly roku byly splněny, a to především díky kreativitě a vynalézavosti našich pracovníků. Náš rozpočet skončil opět jako vyrovnaný, což je úspěch, za který je třeba poděkovat ekonomickému úseku. Také hlavní výstavní akce, zejména výstava Tajemný jednorozec a výstava Burianových obrazů splnily naše očekávání a patřily právem k nejnavštěvovanějším výstavám roku. Na druhou stranu je třeba přiznat, že naše očekávání byla ještě optimističtější, zejména co se týká absolutního počtu návštěvníků. Ukazuje se, že hledání atraktivních výstavních titulů ještě není zdaleka ukončeno a stále nám chybí schopnost připravit vysoce atraktivní výstavní titul. Příčiny jsou jednak obecné, kdy takřka všechna muzea a galerie pocítují odliv návštěvníků, současně však dosažená čísla u některých výstav a zejména pak nebývale masivní ohlas Muzejní noci nás vedou k přesvědčení, že je možné nalézt cesty po celkovém ztraktivnějším výsledku naší práce. Ačkoli spolupráce s dalšími brněnskými muzei a galeriemi má svá značná úskalí, právě úspěch Muzejní noci nás přesvědčuje o tom, že zde ještě stále jsou zatím nepoznané rezervy a nové možnosti, které přivádějí návštěvníky do našich prostor.

Obdobný trend lze sledovat také v naší publikační činnosti. I v prostředí plně saturovaného knižního trhu se lze stále ještě úspěšně uplatnit s publikacemi s populárně vědeckou tematikou. Příkladem může být publikace dr. Šebely Živá voda pod Pálavou a Cesta do pralesa stejného autora. Svou vysokou odbornou prestiž si podržela také naše periodika, za což patří dík jak pracovnícům edičního oddělení, tak redakčním radám všech titulů.

Značné úspěchy jsme dosáhli na poli vědecko-výzkumné práce. MZM se stalo neoddiskutovatelným členem vědecko-výzkumné základny nejen v regionu, ale dnes i na celoevropské úrovni. Své referáty přednesli pracovníci MZM na řadě domácích i zahraničních konferencí, publikovali jsme několik významných vědeckých prací. Tato příznivá situace je zabezpečena výhradně grantovým financováním, přičemž hlavní jistotou jsou, vedle grantových projektů resortních, GA ČR a GA ČAV, především dva stěžejní vědeckovýzkumné projekty MZM. Úspěšné hodnocení výsledků na celostátní úrovni tak jen potvrdila správnost vysokých ambicí MZM v této oblasti i úspěšnost nastoupené cesty.

MZM vstupuje do roku 2006 s oprávněnými ambicemi, avšak také s respektem vzhledem k nutnosti vyřešit takřka existenční problémy. Čeká nás bolestné snižování objemů mzdových prostředků, otevření expozic v Pavilonu Anthropos i pokračující rekonstrukční práce našich objektů. Největší devizou MZM bude opět schopnost pracovníků přistupovat tvůrčím způsobem k problémům a hledat neefektivnější postupy ve velmi obtížných situacích.

PhDr. Petr Šuleř

ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ

VÝSLEDKY VNITŘNÍCH A VNĚJŠÍCH KONTROL

- Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR provedla kontrolu plateb na všeobecné zdravotní pojištění, byla kontrolována oznamovací povinnost a plnění povinností plátce a vyměřovací základy. Z výsledků kontroly vyplynulo, že bylo přeplaceno pojistné o 323,- Kč a vyčísleno penále 796,- Kč za posunutí plateb. Žádné jiné závady zjištěny nebyly.

– **Tematické revize**

Kontrola provedení inventarizace majetku a závazků pro rok 2004

Kontrola cestovních výdajů MZM /tuzemské i zahraniční/

Kontrola organizace nákupu, pohybu a prodeje komisního zboží, včetně kontroly edičního oddělení

Kontrola BOZP s důrazem na prevenci, evidenci a poskytování ochranných pracovních pomůcek

Komplexní kontrola odloučeného pracoviště Jevišovice

Kontrola skladovacích prostor Moravského zemského muzea

Kontrola výdajů na služby spojů a kontrola nákladů na telefon

Kontrola sbírkotvorných oddělení MZM, jejich evidence, ochrana sbírek a zajištění centrální evidence sbírek

Komplexní kontrola objektu Anthropos pavilon

– **Kontrolní dohlídky**

Dohlídková kontrola na plnění závěrů vyplývajících z revizní zprávy

Cestovní náhrady

Plnění závěrů R 1/2004 – inventarizace majetku MZM

Dohlídka na plnění závěrů z revizní zprávy R 3/2005 o nákupu, pohybu a prodeji komisního zboží

Dohlídka na plnění závěrů z revizní zprávy R 4/2005 s přihlédnutím k závěrům zprávy o prověrkách BOZP v MZM v roce 2005

Dohlídková kontrola na plnění závěrů z revizní zprávy R 5/2004 stavu požární ochrany v MZM, s důrazem na prevenci a evidenci

Dohlídka na plnění závěrů z revizní zprávy R 6/2005 o stavu a vytiženosti skladovacích prostor MZM

Dohlídka na plnění závěrů z revizní zprávy R 9/2004 o systému toku vnitropodnikových norem a aplikaci legislativy do vnitřních předpisů

Dohlídka na plnění závěrů z revizní zprávy R 7/2005 o nákladech vynaložených na spoje a telefony

Dohlídka na plnění úkolů zadaných v revizní zprávě R 9/2004

sbírkotvorná oddělení, evidence a ochrana sbírek

– **Kontrolní šetření**

Kontrolní šetření o stavu pokladní hotovosti MZM

– **Jiné činnosti VPK**

Vnitropodniková kontrola byla začleněna a účastnila se na práci v komisích inventarizační, škodní, systemizační, prověřkové a dislokační. Zajišťovala v plném rozsahu požární ochranu a bezpečnost práce v MZM. Zajišťovala metodické vedení v těchto oblastech a spolupracovala s MK ČR v rámci vnitřního kontrolního systému.

– Vnější kontroly

Dohlídka na plnění závěrů z interního auditu o hospodaření s energiemi

Kontrola Státního úřadu pro jadernou bezpečnost ze dne 26. 8. 2005.

Kontrola Státního požárního dozoru ze dne 4. 8. 2005

/ani z jedné z provedených kontrol nebylo proti MZM zavedeno přestupkové řízení či finanční postihy/

Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR provedla kontrolu plateb na všeobecné zdravotní pojištění, byla kontrolována oznamovací povinnost a plnění povinností plátce a vyměřovací základy. Z výsledků kontroly vyplynulo, že bylo přeplaceno pojistné o 323,- Kč a vyčísleno penále 796,- Kč za posunutí plateb. Žádné jiné závady zjištěny nebyly.

PROVEDENÉ ZMĚNY ROZPOČTU, PLNĚNÍ ZÁVAZNÝCH UKAZATELŮ, MIMOROZPOČTOVÉ ZDROJE

Změna číslo	Text	tis. Kč
1	Úprava limitu mzdových prostředků včetně odvodů na soc. a zdr. poj.	+ 1.301
2	Rekonstrukce pavilonu Anthropos	+ 22.714 inv.
3	Výzkum a vývoj	+ 554
4	Kulturní aktivity – publikace Živá voda pod Pálavou a výstava Tajemný jedorožec	+ 700
5	Kulturní aktivity – zahr. služební ceta	+ 48
6	Akce energetického auditu	+2.783 inv.
7	Institucionální prostředky vědy a výzkumu	+2.630 prov. + 370 inv.
8	Prostředky na CITeM	+ 500
9	Tradice lidových obyčejů v životě současných generací	+ 50
10	Restaurování Piety	+ 150
11	Činnosti muzeí a galerií – na platy, zákonné odvody	+ 685
12	ISO – evidence a dokumentace předmětů movitého kulturního dědictví	+ 139
13	Rekonstrukce pavilonu Anthropos	+8.000 prov.
14	Digitalizace hudebních nástrojů	+ 85
15	Činnosti muzeí a galerií – nové kapacity Rebešovice, Anthropos	+ 908
16	Rekonstrukce pavilonu Anthropos	+ 5.000
17	Jevišovice – obnova dvorních fasád	+ 588
18	Akce energetického auditu	+1.650 inv.
19	Transport výstavy ze Slovinska	+ 51
20	Změna úpravy č. 12, vnitřní přesun položky	+ 0
21	Činnosti muzeí a galerií – platy, zákonné odvody	+ 200
22	Výkup předmětů kulturní hodnoty - loutky	+ 632
23	Revize EZS	+ 100

Účelové prostředky byly použity na stanovený účel, ve výši, v jaké byla akce kryta účelovou dotací zřizovatele. V několika případech bylo účelu dosaženo doplněním finančních zdrojů z rozpočtu příslušného oddělení MZM. Nejsou evidovány žádné prostředky ze státního rozpočtu odebrané a nevyužité, tudíž určené k odvodu zpět do státního rozpočtu. Do rezervního fondu MK byly deponovány prostředky ve výši Kč 11.749.510 určené na vybudování stálé expozice pavilonu Anthropos. Finanční prostředky byly přiděleny příliš v závěru roku, aby se stihlo zorganizovat výběrové řízení na generálního dodavatele i objednávky a dodávky ostatního plnění. Práce pokračují začátkem roku 2006, expozice by měla být dokončena koncem dubna.

MZM nevykonává jinou činnost ani činnost hospodářskou ve smyslu rozpočtových pravidel a Živnostenského zákona, všechny příjmy, které jsou dosahovány jsou v rámci činností hlavních nebo z nakládání s majetkem. Dosažené příjmy jsou sledovány ve smyslu zákona o daních z příjmů a činnosti, v nichž je dosahováno kladného hospodářského výsledku jsou podrobeny daním z příjmů, stejně jako příjmy, které jsou předmětem daně vždy podle § 18 zákona o daních z příjmů.

HOSPODÁŘSKÝ VÝSLEDEK

Text	Kč
náklady celkem	93.370.958,19
vlastní výnosy	12.348.156,16
použití cizích zdrojů - darů	1.207.017,59
Použití fondu reprodukce	2.304.070,30
příspěvek MK ČR	80.178.489,50
cizí zdroje	983.662,50
hospodářský výsledek	39.349,97

Rozpočet na rok 2005 pro jednotlivá oddělení případně vybrané druhy nákladů byl sestaven tak, aby se do něj promítl trvaly všechny možné zdroje financování: příspěvek na provoz, vlastní příjmy, zdroje z fondu reprodukce i cizí prostředky, zejména dary. Sestavit vyrovnaný rozpočet je již několik let velmi složité, neboť stále se více projevuje potřeba pokrýt zvyšující se ceny provozních nákladů. Příspěvek na provoz nikdy neodpovídá trendu růstu cen, proto se stále sahá na hlavní činnosti a hledají se jiné prostředky na pokrytí hlavní činnosti, zejména vědy a výzkumu. Je pravda, že trvalý nedostatek prostředků vede většinu pracovníků MZM k hospodárnému využití přidělených limitů na každou činnost a burcuje jejich aktivitu, aby hledali cesty, jak nedostatečné zdroje doplnit od jiných poskytovatelů. Cílem bylo dosáhnout zlepšeného hospodářského výsledku a aby maximum závazků bylo uhrazeno již na konci roku a neubíraly prostředky roku následujícího, což se v letošním roce příliš nepodařilo. Vyskytlo se několik výdajů, které nebyly zahrnuty v rozpočtu nebo se předpokládalo, že se budou vyskytovat jen po část roku a skutečnost byla jiná. Jednalo se především o provozní výdaje údržby majetku, které byly nakonec vykryty z fondu reprodukce, kde jsme nashromáždili peníze již v minulých letech a stále je tu snaha držet určité volné peníze ke krytí nečekaných výdajů. Z tohoto důvodu byl před lety zřízen i samostatný bankovní účet. Je snahou, aby hlavní činnost bylo doplňována z účelo-

vých zdrojů jak zřizovatele, tak i jiných poskytovatelů. Omezovaly se nákupy vybavení pracovišť, s výjimkou použití mimorozpočtových zdrojů. Lze konstatovat, že v průběhu účetního období nenastala situace, kdy by se nedostávalo finančních zdrojů ke krytí závazků. Stále však přetrvává stav, že skutečné peněžní prostředky ke konci roku nejsou k dispozici v dostatečném objemu, aby pokryly doplatek mezd za minulý rok, zákonné odvody a závazky vzniklé koncem účetního období a k 31. 12. daného roku neuhrazené. Situace ve mzdovém fondu se projevila v roce 2005 jako kritická, byla podrobena podrobné analýze, o čemž se zmiňujeme v samostatné části zprávy. Systém sestavování rozpočtu, který je jen v položkách nákladových, nekoresponduje s vlastními peněžními toky. Přechází-li do dalšího období velké množství závazků, pak tyto ubírají hotovost rozdělenou do nákladových položek reálného roku. Problém spatřujeme především v tom, že je základní rozpor mezi pohybem hotovosti ve státním rozpočtu a systémem vedení účetnictví příspěvkových organizací, kdy oba systémy nejsou provázány a nerespektují svoje vzájemné odlišnosti.

V rezervním fondu byly uloženy již dříve přijaté prostředky od dárců a ty byly použity právě pro řešení krizové situace na pokrytí akcí, jež nebyly dostatečně finančně zajištěny. Muzeu se podařilo získat Českomoravskou stavební spořitelnu jako významného donátora a právě jeho dary se účelově použily na pokrytí nejkritičtějších míst výdajů – mezd. Jako doplňujícího zdroje na financování provozních nákladů, konkrétně oprav a údržby majetku, je používán i fond reprodukce. Jedině použitím fondu reprodukce na financování provozních nákladů spojených se správou majetku, běžnou údržbu i opravy, bylo možné docílit zlepšeného výsledku hospodaření. Postupné rekonstrukce nemovitostí jsou přijímány s velkou slávou, protože zlepšují pracovní prostředí i prostředí k uložení sbírek, z ekonomického hlediska však dramatické zvýšení pořizovací ceny vede k tvorbě neúměrně vysokých zdrojů fondu reprodukce z odpisů. Opakovaně argumentujeme však tím, že v MZM se řeší neustále jen krizové situace, především v oblasti péče o majetek. Fond reprodukce není používán na doplnění opotřebovaného majetku nebo na zabudování technických novinek, které by v budoucnosti přinesly jistě úspory, ale ke krytí běžné údržby a oprav, tedy výdajů, jež by nepochybně měly být zajištěny státem, pečujeme-li o státní majetek. Daleko horší důsledky zjišťujeme především v rozsahu hlavní činnosti, protože výdaje na odbornou práci se omezují v prvé řadě, nastane-li potřeba vyčlenit dostatečné prostředky na pokrytí provozních nákladů.

Začátkem roku 2005 obdobně jako v předešlém roce proběhlo podrobné vyhodnocení situace se zaměřením na oblast hledání vyšších příjmů, když není možné již dále snižovat výdaje. Další možné zdroje výnosů spatřujeme jen ve větší prezentaci odborné činnosti muzea veřejnosti prostřednictvím výstav a publikační činnosti. Snahy a odborné záměry opět narazí na omezené finanční zdroje, proto je obtížné realizovat např. komerčně zajímavou výstavu ve velkém stylu.

Programové oddělení se zabývalo plněním úkolů, jejichž účelem je prezentace MZM směrem k veřejnosti. Mezi tyto aktivity patří sestavování měsíčních informačních programů a jejich rozesílání v elektronické i tištěné podobě školám i dalším institucím, příprava, tvorba a distribuce propagačních letáků, objednávání výroby transparentů upozorňujících na výstavy pořádané MZM a zajišťování jejich instalace a zajišťování výlepu plakátů. Dále oddělení spolupracovalo s programovými časopi-

sy KAM v Brně, KULT, Metropolis, Měsíčník kultury a volného času, NOS, s Pražským informačním centrem a vydavatelstvím Kamenný klíč, s českou verzí internetových stránek časopisu National Geographic, stejně jako s internetovými stránkami provozovanými Jihomoravským krajem. Zajistilo také ve dnech 13.–16. 1. 2005 prostřednictvím propagačních materiálů prezentaci MZM na REGIONTOURU na brněnském výstavišti. Pracovníci oddělení se také organizačně podíleli na zajištění I. brněnské muzejní noci v prostorách MZM, která se uskutečnila 20. 5. 2005 a do níž se zapojila všechna brněnská muzea a galerie. Celkem prošlo onoho dne expozicemi a výstavami, stejně jako dalšími akcemi v Dietrichsteinském paláci, Biskupském dvoře, Paláci šlechtičen a Dětském muzeu přes 11 000 návštěvníků.

Mezi stabilní úkoly patřilo udržování a aktualizace internetových stránek MZM a zajišťování tiskových konferencí k výstavám. Oddělení se také ve spolupráci s garanty jednotlivých akcí podílelo na přípravě tiskových zpráv pro novináře. Jako každoročně připravili jeho pracovníci podklady pro prezentaci muzea v katalogu EUROBEDS a konečně spolupracovali na akci „Bambiriáda“, pořádané koncem května CVČ Lužánky.

Pracovníci oddělení udržovali stálé kontakty s tištěnými periodiky i elektronickými médii, např. poskytli, rozhovory pro Český rozhlas Brno, Radio Proglas, Radio Petrov, Radio Impuls, studio Fatem či televizní kabelový kanál Brněnská jednička o akcích pořádaných MZM.

V roce 2005 uspořádalo programové odd. 33 přednášek, které navštívilo 2 548 osob, průměrná účast činila 77 posluchačů na přednášku, čistý zisk činil po odečtení cestovních výloh a honorářů 12 706 Kč.

K další důležité aktivitě oddělení patří pořádání tematických exkurzí. V roce 2005 jich zorganizovalo 12, zúčastnilo se jich 426 zájemců. Čistý zisk činil po odečtení cestovních výloh a honorářů 15 637 Kč.

Nedílnou součástí práce oddělení je i zabezpečování akcí v muzejních prostorech, v roce 2005 tak zajistilo uspořádání 354 akcí, z toho 35 za úhradu (ta činila 72 750 Kč).

Ediční oddělení vydalo v roce 2005 celkem 9 publikací většího rozsahu, 9 časopisů, 3 katalogy k výstavám, 18 pozvánek k výstavám a jiným akcím muzea, 4 plakáty, 11 měsíčních programů a 26 ostatních drobných tisků (pamětní listy, skládačky, průsvitky, vizitky apod.). Podobně jako v předchozích letech byla většina tisků zajišťována a realizována pracovišti oddělení – grafické návrhy většinou prováděly redaktorky odd., sazbu a přípravu tiskových podkladů rovněž, tisk a knihařské zpracování probíhaly ve vlastní tiskárně, pouze náročné čtyřbarvotisky a tisky velkých formátů byly zadávány externě, stejně jako vazby, na které není oddělení technicky vybaveno. V roce 2005 u řady tisků bylo v přípravě využito osvětlení pomocí Ctp zařízení (svícení dat přímo na tiskové desky), čímž se práce značně urychluje a zkvalitňuje (odpadá zdoluhavá montáž klasických filmů a kopírování desek s následným ručním vyvoláváním a čištěním). Všechny použité tiskové desky jsou ve stejné kvalitě a bez nečistot s minimálním finančním rozdílem oproti použití klasického postupu (filmy–montáž–kopírování–vyvolávání–čištění).

Oddělení prezentovalo svoji činnost jednak na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy 2005 v Praze prodejem ve vlastním stánku a dále realizací filmu Stopy nejhlubší připraveném a promítaném při příležitosti akce Muzejní noc. Dvě z vyda-

ných publikací – Živá voda a Staletími podél řeky Svitavy – byly uvedeny na trh slavnostní vernisáží. Křtu knihy Živá voda v přednáškovém sále Dietrichsteinského paláce se zúčastnilo přibližně 120 hostů, křest „Svitavy“ proběhl v komornějším prostředí muzejní prodejny za účasti asi 30 hostů.

Právě kniha Staletími podél řeky Svitavy (autor S. Brodesser) spolu s titulem Jak plynul čas podél řeky Svatky (2004) stejného autora patřily v roce 2005 k nejprodávanějším titulům a jejich úspěšnost si vyžádala u obou dotisky. Žadáným titulem byla rovněž Živá voda (autor M. Šebela), jež měla slušnou publicitu a tím byl ovlivněn i prodej – beseda autora v rozhlase v pořadu Appetit, prezentace v televizi v pořadu Knižní svět (2× reprízováno), interview o knize v rámci Světa knihy v pořadu Knižní svět (2× reprízováno). Vydání této knihy bylo finančně podpořeno Ministerstvem kultury ČR a Jihomoravským krajem. Zájem čtenářů o tituly Moravského zemského muzea se příznivě odrazil rovněž v tržbách za prodej publikací.

Oddělení Dětské muzeum plnilo v roce 2005 svoje stálé úkoly. Za mimořádně pozitivní lze považovat více než 100% nárůst návštěvnosti autorských výstavních a programových projektů. Zvýšenou návštěvnost ovlivnila skutečnost, že pracovníci DM mohli kromě využití výstavního sálu DM v Dietrichsteinském paláci uskutečnit navíc v Paláci šlechtičen velmi úspěšný výstavní projekt Učení-mučení, který navštívilo přes 16 000 návštěvníků.

Mimo standardně provozované činnosti se pracovníci snažili získat prostředky z grantového řízení na vybudování areálu Dětského muzea a Metodického centra muzejní pedagogiky (MCMP) v Pisárecké kotlině u Pavilonu Anthropos. MCMP bylo při MZM zřízeno v lednu roku 2005 a jeho vedením byla pověřena vedoucí DM. V průběhu roku probíhala jednání o zaměření centra a byl postupně vypracován souhrnný materiál pro dopracování finálního projektu MCMP. Protože centrum nebylo v průběhu roku personálně obsazeno, metodické činnosti směřované muzejním pracovníkům, studentům i práci s handicapovanými dětmi realizovaly nad rámec svých povinností pracovnice Dětského muzea.

Hospodaření oddělení správy budov bylo ovlivněno několika faktory, což se promítlo v konečném přečerpání provozních nákladů. Jednalo se především o řešení havarijních situací na objektech, které nebyly pokryty v rozpočtu na rok 2005, provozních nákladů následných po ukončení investičních činností jiných firem a nezahrnutých do rozpočtu staveb a řešení následků po krádeži, povětrnostních vlivech apod. Z vypracovaného výčtu hlavních položek čerpání vyplývá, že při plánování a realizaci investičních činností je nutné v dalším období počítat také s podílem vyvolaných provozních nákladů. To se projevilo např. při ukončení etapy prací na opravě krovů a střechy v Jevišovicích, instalaci regálových systémů na hudebním oddělení MZM, výměně 29 ks střešních oken v objektu Rybárna a nákladech vyvolaných v souvislosti s rekonstrukcí otopného systému v objektech ZT 6 a ZT 7. V případě obnovy 45 let starého plotu v délce 200 m v areálu Rebešovice byla náprava zajištěna na základě upozornění Policie ČR a starosty obce, předlážďení části spojnice Petrská-Denisovy sady na základě stavu komunikace a upozornění pracovníků Magistrátu města Brna.

V závěru je nutno připomenout, že výčet poruch a havárií v roce 2005 tímto neskončil, neboť v závěru roku došlo v poruše na lapači tuku v objektu Kapucínské náměstí 8, následnému zaplavení rozvodného kanálu v celé délce chodby 1. podzemního podlaží objektu. Také v areálu Rebešovice byla zjištěna závada a únik vody

na 45 let starém rozvodu vody a následně řešena s firmou Vodárenská a.s. Náklady na tyto havárie se promítnou až v roce 2006.

Lze tedy konstatovat, že MZM provádí ve finanční oblasti aktivní politiku, která přináší výsledky v podobě pravidelného přílivu nezanedbatelných finančních částek.

ROZBOR ZAMĚSTNANOSTI A ČERPÁNÍ MZDOVÝCH PROSTŘEDKŮ

Za kalendářní rok 2005 bylo do pracovního poměru přijato 19 zaměstnanců a pracovní poměr byl ukončen s 13 zaměstnanci.

Průměrný fyzický počet dosáhl k 31. 12. 2005 282,67 zaměstnanců a byl na 102,82 % průměrného fyzického počtu roku 2004 (ten byl: 274,92 zaměstnanců). Tato hodnota má menší statistickou (vypovídací) hodnotu než průměrný přepočtený počet zaměstnanců a pro posuzování vývoje zaměstnanosti má menší význam. Fyzický nárůst počtů zaměstnanců byl dán např. tím, že o jednotlivá pracovní místa se dělí více zaměstnanců, byla vytvořena nová pracovní místa v oddělení ostrahy po odchodu občanů ve výkonu civilní služby, v objektu etnografickém ústavu byly po celý rok výstavy, což vyžadovalo zvýšený počet zaměstnanců k zajištění provozu výstav.

Průměrný přepočtený počet dosáhl k 31. 12. 2005 243,57 zaměstnanců a byl na 102,46 % průměrného přepočteného počtu roku 2004 (ten byl: 237,72 zaměstnanců). Nárůst průměrného přepočteného počtu zaměstnanců o 2,46 % (5,85 zaměstnanců) znamenal, že mzdový fond byl výrazně zatěžován nárůstem mzdových nákladů. Porovnáním s rokem 2004 se průměrný přepočtený počet zaměstnanců zvýšil o 5,85 a měl poprvé za 6 roků stoupající tendenci. Tento vývoj je třeba v roce 2006 zvrátit a intenzifikačními, extenzifikačními, situačními opatřeními v přijímání nových zaměstnanců a systémovými opatřeními a změnami systemizací odborných, servisních oddělení a ústavů dosáhnout výraznou změnu v přepočteném počtu zaměstnanců.

Vývoj zaměstnanosti ovlivňují přijatá systémová opatření v regulaci obsazování uvolněných pracovních míst, střízlivý přístup vedoucích zaměstnanců k požadavkům na vytváření nových pracovních míst, úpravy pracovních úvazků zaměstnanců odcházejících do starobního důchodu a zmrazení některých vybraných pracovních míst a tarifních tříd.

Ustanovení zákona č. 435/2004Sb., o zaměstnanosti, v oblasti zaměstnávání zdravotně postižených občanů p l n í m e . Úkoly personálního managementu v oblasti zaměstnanosti byly v roce 2005 splněny.

Mzdové náklady

	v tis.Kč
Limit prostředků na platy	39 761
čerpání	39 124
zůstatek	637
Limit prostředků na OON	944
čerpání	1 716
zůstatek	-772
Limit celkem	40 705
Čerpání celkem	40 840
Rozdíl	-135

Deficit mezi čerpáním mzdového fondu a přiděleným limitem byl ve výši 135 tis. Kč. Rozdíl byl vykryt z prostředků poskytnutých darů naší organizací. Překročení nastalo v položce ostatních osobních nákladů.

Příčiny:

- Hlídnání objektu v Rebešovicích. Původně jsme využívali vojenské civilní služby. Od roku 2005 měl být objekt střežen soukromou firmou kompenzací za pronájem prostor, ale tento záměr se neuskutečnil, situace byla vyřešena prostřednictvím prací mimo pracovní poměr s dopadem do čerpání mzdových prostředků, jež měly být ušetřeny. Celkové čerpání bylo ve výši 319 tis. Kč.
- Dohod o pracovní činnosti dále využíváme zejména na zástupy za čerpání dovolených a za pracovní neschopnosti v provozech, kde je náhrada nepřítomného zaměstnance nutná (ostraha, dozorcí, pokladní, lektori, průvodci). Celkově se náhradou vyčerpal mzdových nákladů ve výši 641 tis. Kč.
- Výstavní prostory v Domě pánů z Kunštátu měly být začátkem roku 2005 uvolněny jako ekonomicky nevýhodné, ovšem vzhledem k délce výpovědní doby provoz výstavy probíhal po celý rok 2005 a zase s dopadem do mzdového fondu, a to ve výši 206 tis. Kč.
- Mezi limitem na platy a čerpáním je rozdíl 637 tis. Kč. Rozdíl je plně pokryt OON za dovolené a nemocnost.

V roce 2005 byly vyplaceny osobní příplatky v celkové výši 846 tis. Kč. Jedná se o částky, které slouží k dorovnání deficitu mezd jednotlivým zaměstnancům zařazeným podle přílohy č.1 nařízení vlády č. 330/2003 Sb. V některých profesích zařazením do nové platové tabulky došlo k poklesu mzdy a to jsme nechtěli připustit, neboť u zmíněných zaměstnanců nedošlo k žádné změně v rozsahu vykonávané práce, ani v požadavcích na náročnost práce, pokles mezd neměl tedy žádné opodstatnění, vyjma odkaz na schválený právní předpis a státem stanovené tarify. Na rozdíl od profesí zařazovaných podle přílohy č. 2 (tzv. odborní), kde novým zařazením došlo k navýšení jejich platu, by to působilo diskriminujícím dojmem. Profese přílohy č. 1 musí též provádět osoby s patřičnou odborností, přesto se za odborníky podle právního předpisu nemohou považovat.

Mimořádné odměny nemohly být v MZM vůbec vyplaceny, až na 3 tis. Kč. Jednalo se o nestandardní situaci při ostraze objektu, kdy náš pracovník svým příkladným chováním zabránil vniknutí cizích osob a jejich pokusu o krádež. Ochránil tak majetek vysoké hodnoty. Další odměna byla vyplacena panu řediteli na pokyn zřizovatele a v souladu s hodnocením MZM za rok 2004 ve výši 59 tis. Kč.

Celková průměrná mzda činila 13 766,- Kč. Z toho průměrná mzda odborných zaměstnanců 16 175,- Kč a ostatních zaměstnanců 11 472,- Kč. Rozdíl mezi „odbornými a ostatními“ je vykázan ve výši 4 703,- Kč. Rozdíl mezi průměrnou mzdou v nepodnikatelské sféře podle ČSÚ (18 425,- Kč) a průměrnou mzdou v muzeu činí 4 659,- Kč.

Z rozboru čerpání mezd vyplývá i skutečnost, že organizace má velmi malou možnost finanční zainteresovanosti svých zaměstnanců, pokud nemůže použít pohyblivou složku mzdy.

Mzdy jsou velkým problémem Moravského zemského muzea již několik let, dá se říci, že od doby, kdy nastala povinnost hradit povinné sociální a zdravotní pojištění, protože v té době bylo nutné ukrojit z rozpočtu na pokrytí uvedených nákladů. Každ-

doročně je předkládán zřizovateli přehled o stavu zaměstnanosti a o struktuře mzdového fondu, kde je ale diametrální rozdíl mezi skutečnou potřebou. Odměňování zaměstnanců je stanoveno zákonem, rovněž zařazování do tříd a stupňů. Limit mzdových prostředků by měl vycházet z reálné potřeby, která v dnešní době využívání výpočetní techniky je vypočitatelná poměrně přesně na celý rok dopředu. Je otázkou, jak se do limitu mzdových prostředků promítá např. meziroční nárůst tarifních mezd dosažením dalšího stupně po odpracování potřebné praxe. Asi nijak. Organizace s nižším věkovým průměrem jsou ve výhodě, protože ze stanoveného limitu mohou vyplácet vyšší mzdy, ovšem to není případ Moravského zemského muzea. Ke mzdám byla vypracovaná samostatná analýza, kterou jsme předložili MK ČR začátkem ledna.

PŘEVOD NEVYUŽITÝCH PROSTŘEDKŮ POSKYTNUTÝCH V ROCE 2005 Z RF MK

Z rezervního fondu MK se čerpaly investiční prostředky v celkové výši 1.393 tis. Kč: na rekonstrukci výměňkové stanice, která vyplývala z energetického auditu.

Na rezervní fond MK se převáděly prostředky přidělené na rok 2005, ale až v závěru roku, ve výši 11.750 tis. Kč na vnitřní vybavení pavilonu Anthropos a vybudování stálé expozice.

ÚČAST NA PROGRAMECH MEZINÁRODNÍCH INSTITUCÍ

Jedná se o program zaštitěný EU, jehož cílem je usadnit přístup k biologickým sbírkovým fondům evropských institucí. V každé zúčastněné zemi vzniklo tzv. národní centrum, které bude v té které zemi organizovat sběr informací o biologických sbírkách. Prvním krokem byl vznik databáze sbírek. Software byl dodán národním centřům a byl zpřístupněn na internetu. V roce 2005 projekt, na kterém se podílí 35 institucí z 30 evropských zemí a z Izraele, oficiálně skončil a bude podle smlouvy v roce 2006 pokračovat udržováním databází v „up to date“ stavu. Databáze sbírkových předmětů českých muzeí, kterou jsme v rámci tohoto projektu dali na internet, dnes obsahuje víc jak 130 000 údajů z 9 institucí.

VÝDAJE NA ZAHRANIČNÍ SLUŽEBNÍ CESTY

Zahraniční pracovní cesty byly realizovány v celkové hodnotě Kč 776.694,53. Finanční zdroje byly však kombinované. Z rozpočtu MZM a potažmo jednotlivých oddělení, případně z vlastních příjmů těchto oddělení byly financovány zahraniční služební cesty v rozsahu Kč 241.844,13 a zbytek cest byl uskutečněn a financován v rámci účelových programů.

ČASOVÁ ŘADA POSKYTNUTÝCH PŘÍSPĚVKŮ

Rok	Dotace ze státního rozpočtu v tis. Kč	Poznámka
2002	60 694	vč. GAČR, AV
2003	80 877	vč. GAČR, AV
2004	90 050	vč. GAČR, AV
2005	81 062	pův. rozpočet 91.878, zbytek je v RF

PŘEHLED ČERPÁNÍ PŘÍSPĚVKU PO ČTVRTLETÍCH 2005

Čtvrtletí	tis. Kč
I.	17 337
II.	20 689
III.	18 615
IV.	20 628

PROSTŘEDKY PHARE, ISPA, SAPARD

MZM nečerpá prostředky z výše uvedených zdrojů.

POVODNĚ

MZM nečerpá prostředky z výše uvedených zdrojů.

INVESTIČNÍ AKCE

1. Rekonstrukce pavilonu Anthropos

Po složitém vyjasňování majetkoprávních vztahů (pozemky) byl pavilon Anthropos v září 2005 kolaudován. V roce 2005 bylo proinvestováno 16.342 tis. Kč, celkem bylo proinvestováno 56.252 tis. Kč. Účast státního rozpočtu na vybavení interiérů včetně instalace expozice byla Moravskému zemskému muzeu poskytnuta až koncem roku 2005. Z těchto důvodů a vzhledem k tomu, že bylo nutné, aby investice prošly veřejnou obchodní soutěží, byly prostředky převedeny do rezervního fondu MK ČR a budou čerpány v roce 2006. Předpokládané zahájení provozu pavilonu Anthropos je v červnu 2006.

2. Jevišovice – obnova dvorních fasád a přestřešení východního křídla

Moravské zemské muzeum obdrželo na tuto akci rozhodnutí o účasti státního rozpočtu ve výši 9.888 tis. Kč. Vzhledem k pozdnímu termínu přidělení finančních prostředků bylo čerpáno pouze 48 tis. Kč na poplatky firmy RTS a.s. za organizaci veřejné obchodní soutěže. Zbytek byl převeden do rezervního fondu MK ČR a bude čerpán v roce 2006.

3. Energetický audit

Přidělené investiční prostředky na rok 2005 byly ve výši 2.304 tis. Kč v členění:

Dietrichsteinský palác – výměníková stanice 1.650 tis. Kč

Dietrichsteinský palác – MaR 654 tis. Kč

Akce byla dokončena k 31.12.2005 a přidělené prostředky byly vyčerpány.

4. Jevišovice – hromosvody

Akce „Hromosvody – zámek Jevišovice“ – profinancováno 1.334 tis. Kč. Akce byla ukončena k 31.12.2005 a byla financována z vlastních zdrojů muzea.

NÁVŠTĚVNOST MORAVSKÉHO ZEMSKÉHO MUZEA V ROCE 2005

Objekt	Návštěvnost
Dietrichsteinský palác	25 860
Biskupský dvůr	14 823
Palác šlechtičen	31 093
Pavilon Anthropos	uzavřen – rekonstrukce
Mendelianum	1 595
Památník L. Janáčka	1 397
Památník Bible kralické	7 807
Zámek Budišov	6 766
Starý zámek Jevišovice	3 290
Houbařská poradna	1 580
Dětské muzeum	33 020
Dům pánů z Kunštátu	1 618
Celkem	128 849

NĚKOLIK DAT Z HISTORIE MUZEA

29. 7. 1817 – císař František I. schválil záměr založit v Brně muzeum a povolil, aby neslo jeho jméno. Františkovo muzeum spravovala Moravskoslezská společnost pro zvelebení hospodářství, přírodovědy a vlastivědy (zkráceně Hospodářská společnost)

24. 3. 1818 – moravskoslezský guvernér hrabě Antonín Bedřich Mitrovský oznámil veřejnosti vyhláškou založení muzea

1820 – zpřístupněny veřejnosti první sbírkové celky v Biskupském dvoře

1892 – v rámci Hospodářské společnosti vznikla muzejní sekce, která převzala řízení muzea

1900 – muzeu převzala Moravská muzejní společnost a sbírky se staly vlastnictvím markrabství Moravského; začal se používat název Moravské zemské muzeum

1921 – muzeum převzala do správy přímo země Moravskoslezská a správou sbírek vyhláškou pověřeni odborníci (ředitelem se stal dr. Jaroslav Helfert)

1939-1945 – za německé okupace dohlížel na činnost muzea německý komisař

1945-1948 – Moravské zemské muzeum se dostalo pod správu země Moravsko-slezské

1949-1960 – Moravské muzeum (změna názvu) je řízeno ministerstvem školství a kultury

1961-1962 – Moravské muzeum bylo převedeno pod správu Národního výboru města Brna

1963-1990 – Moravské muzeum je spravováno Jihomoravským krajským národním výborem

1991-dosud – Moravské zemské muzeum (návrat k původnímu názvu) je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury České republiky

1. ODBORNÉ SEKCE

Historické vědy

1.1. HISTORICKÉ ODDĚLENÍ

Historické oddělení pokračovalo především ve snaze o zkvalitnění svého depozičního zázemí a tedy potřebného adekvátního uložení sbírek. Prostorová omezení depozitářů umístěných přímo na historickém oddělení na Kapucínském náměstí 8 nutí jeho pracovníky hledat možnosti dalšího využití stávajícího stěžejního depozitáře na zámku v Moravci a nově rovněž adaptované pudy v Památníku Bible kralické. U obou mimobrněnských depozitářů se v uplynulém roce podařilo zlepšit užítkování jejich prostor a zázemí, nedořešena však stále zůstává otázka jejich dostatečného zabezpečení.

Na standardní úrovni zůstává zázemí konzervátorské a restaurátorské dílny historického oddělení v budově Etnografického ústavu. Pro složitější konzervátorské úkoly a případné nutné použití nejmodernější techniky v laboratoři archeologického ústavu v Rebešovicích však stále chybí jasnější pravidla.

Úspěšný rok má za sebou také Památník Bible kralické, kde se ve spolupráci s dalšími složkami MZM a především místním obecním úřadem stále daří zlepšovat a zkvalitňovat chod tohoto pracoviště. Ačkoliv došlo pro rok 2005 k uzavření přízemí Památníku, kde by měla vzniknout nová expozice věnovaná Janu Amosi Komenskému a v průběhu roku 2005 byla připravována rekonstrukce sociálního zázemí návštěvníků i zaměstnanců, udržel si Památník i v tomto roce svou klientelu a dosáhl velmi uspokojivé návštěvnosti.

Po náročných výstavních projektech minulých let se historické oddělení v roce 2005 soustředilo pouze na výročí konce II. světové války v prostoru jižní Moravy a Brna. V Mramorových sálech v Biskupském dvoře se historické oddělení výstavou Brněnské jaro 1945 úspěšně zapojilo do série akcí pořádaných k tomuto významnému datu. Péčí *PhDr. Jana Břečky* vznikla mimořádně návštěvnícky úspěšná výstava, kterou pak v závěru roku doprovodila neméně úspěšná publikace. Absence velkého výstavního projektu však neznamenala, že by historické oddělení rezignovalo na stěžejní část svého poslání. Již v průběhu roku 2005 se rozběhly práce na přípravě hned tří velkých výstavních počínů: připomenutí 100. výročí od narození Jaroslava Foglara (*J. Břečka*) v roce 2007, výročí konce 1. světové války (*VI. Schildberger*) a připomenutí významu Moravského krasu a zdejších objevů (*S. Brodesser*) v roce 2008. Historické oddělení navíc připravilo menší výstavu pro Městské muzeum v Litvli: Litovelský střelecký spolek. K řadě výstav pak historické oddělení přispělo zápujčkami ze svým bohatých sbírek.

Ani v roce 2005 historické oddělení nevyšlo naprázdno ve svých dokumentárních programech. Naopak zaznamenalo jedno ze svých nejlepších let v novodobé historii oddělení. Z nejcennějších akvizic je nutno uvést obohacení sbírky uniformem o stejnokroj účastníka zahraniční mise v Kuvajtu, uniformu protektorátního vládního vojska, kožíšek člena posádky bombardérů čs. perutě RAF nebo soubor hasičské výstroje. Cennou je nepochybně také část pozůstalosti předsedy vídeňských Čechů ing. Oto Češky (dokumentace čs. pohraničních pevností) nebo koupě radiostanice

užívané čs. paraskupinami ze západu vysazovanými na území Protektorátu Čechy a Morava v době války, ke které jsme získali i celou písemnou pozůstalost předního badatele v otázce odbojových radiostanic Vítězslava Hanáka z Jaroměře.

Po drobných personálních změnách v roce 2004 se v roce 2005 počalo historické oddělení opět personálně stabilizovat. Přechodem dřívějšího dlouholetého vedoucího oddělení *PhDr. Slavomíra Brodessera* na zkrácený úvazek byl v průběhu roku umožněn příchod *Mgr. Roberta Kupsy*, který se ihned aktivně zapojil do běžících dokumentačních programů a aktivit historického oddělení. Další personální složení jak historického oddělení, tak Památníku Bible Kralické zůstává beze změny.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

S. Brodesser

– široká heuristika započatá již v roce 2004 dospěla v roce 2005 do finále tiskem obrazové publikace „*Staletími podél řeky Svitavy*“ Brno, Moravské zemské muzeum 2005, 110 s. Publikace mapuje přírodní i kulturní dějiny řeky Svitavy a jejích přítoků Křetíny, Punkvy a Křtinského potoka. Celkem jsou zde zachyceny historie a proměny života a sídel sedmdesáti šesti měst, vesnic, památkových objektů a přírodních útvarů. Důkladné vytěžení muzejních sbírek a archivních fondů soukromé i úřední povahy, kontakt s obecními i městskými úřady, kronikáři, sběrateli a pamětníky přineslo nezanedbatelné obohacení ikonografických souborů historického oddělení. Po odevzdání uvedené publikace do tisku *S. Brodesser* započal ihned práci na další podobně laděné publikaci zachycující problematiku proměn sídel kolem řek Jihlavy, Oslavy a Rokytné.

Grantové projekty

– zahájeny byly práce na nově přiděleném ústavním záměru „*Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu*“. Jednotliví pracovníci historického oddělení měli za úkol v rámci svého vědeckého zaměření pokračovat ve výzkumu mentalit různých sociálních skupin s důrazem na starší církevní dějiny Moravy a editaci pramenů z doby národního obrození. Vyhodnocována byla dále role prvního, druhého a třetího domácího i zahraničního odboje. V následujícím přehledu jsou témata zpracovávána jednotlivými pracovníky a jejich badatelské výsledky prezentovány podrobněji.

J. Mitáček

– svým badatelským zájmem inklinuje ke studiu starších církevních dějin se zaměřením na řádové komunity. V uplynulém roce pokračoval ve výzkumu historie České provincie řádu sv. Jana Jeruzalémského za vlády dynastie Lucemburků (1310–1419) s výstupy s důrazem na jejich působení na Moravě a ve Slezsku, v rámci něhož úspěšně dokončil a předal k doktorskému řízení (gradus Ph.D.) stejnojmennou disertační práci. Svůj zájem počíná díky sepětí s Památníkem Bible kralické orientovat také na novější tematiku, tj. výzkum a zpracovávání působení Jednoty bratrské na Moravě a ve Slezsku s důrazem na jihozápadní Moravu, její role v životě raněnovověké i moderní společnosti a vliv na vývoj kultury, knihtisku či duchovně

klima Markrabství moravského. U tohoto tématu provádí potřebnou heuristiku (vytěžení archivů a knihovního fondu k danému tématu). Jedním z cílů je rovněž postupné zpracování a publikování nálezového souboru archeologického výzkumu na tvrzišti v Kralicích nad Oslavou a materiálů Muzejního spolku v Kralicích nad Oslavou s přihlédnutím k nejnovějším závěrům historického, literárně-historického a archeologického bádání, jeho zasazení do historických souvislostí a konfrontování s analogickým tuzemským i zahraničním materiálem, směřované k zahájení revizního výzkumu. V rámci institucionálního záměru rovněž plní funkci zástupce řešitele PhDr. Ludka Galušky, CSc.

Z. Fišer

– pokračoval ve studiu vývoje národního obrození se zaměřením na přípravu edice korespondence mezi pastorem D. Slobodou z Rusavy a slovenským učitelem S. Jurkovičem, zachycují odraz slovenské společnosti na Moravě (Korespondence Daniela Slobody se Samuelem Jurkovičem /Daniel Sloboda. Dokumenty V./ Vydala Matice moravská v edici Prameny dějin moravských, sv. 11, Brno 2005, 480 s.). Tato práce – vzhledem k rozsahu i náročnosti tématu, zejména jazykových proměn (doba vzniku novoslovenštiny) – představovala jeho hlavní náplň vědecké práce a úsilí. Rámcově se zabýval dalším z raných protagonistů národního obrození, a to J. H. A. Gallašem, u něhož v roce 2006 uplyne dvousté výročí od narození. Zpracoval úvodní studii pro vydání jednoho z jeho spisů (Valaši v kraji Přerovském), který k uvedenému výročí připravilo Muzeum Novojičínska, respektive jeho pobočka ve Frenštátě pod Radhoštěm. Obsáhla archivní heuristika Z. Fišera ukončená ve většině případů publikační a především ediční činností věnovanou především vybraným osobnostem, resp. sociálním skupinám na přelomu let 1848–1849 si klade za cíl navazující studium mentalit a myšlení jedinců z různých sociálních skupin na Moravě a ve Slezsku v době národního obrození.

– podílel se rovněž na činnosti v rámci grantu přiděleného katedře historie FF MU Brno, nazvaném „Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura.“

J. Břečka

– provádí výzkum činnosti čs. legionářů na frontách I. světové války a jejich osudů při vzniku Československé republiky, usiluje o vytěžení všech sfér domácího i zahraničního odboje za II. světové války (zde se prezentoval knihou *Brněnské jaro 1945–Poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou armádou*. Brno 2005, 95 stran, 117 fotografií) a posouzení jeho role a vlivu na národní povědomí v době poválečné a věnuje pozornost studium vzniku a činnosti odboje třetího s akcentováním jeho role na událostech Pražského jara 1968 a následné intervenci vojsk Varšavské smlouvy a normalizaci. Vedle archivní heuristiky se soustřeďuje rovněž na sběr rozsáhlé fotografické a audio- dokumentace, která bude sloužit jako základ pro další postupné zpracovávání tematiky.

Výstavy

– námět, scénář a příprava výstavy „*Brněnské jaro 1945*“ v Mramorových sálech Biskupského dvora, 27. 4.–3. 9. 2005 (J. Břečka).

– Realizace výstavy „*Litovelský střelecký spolek*“ pojednávající o historii střelců v Litovli. Městské muzeum v Litovli 18. 2. – 30. 9. 2005 (VI. Schildberger).

Přednášky pro veřejnost

S. Brodesser

- „*Řeka Svitava, krajina a lidé. O proměnách řeky, krajiny a lidských sídel*“. Přednáška na XXXVI. konferenci vlastivědných kroužků 11. června 2005 v Adamově
- J. Břečka*
- přednáška o mjr. Josefu Šanderovi a činnosti skupiny BARIUM ve vestibulu Městského úřadu v Náměšti nad Oslavou u příležitosti oslav 60. výročí osvobození (s dr. J. Mikulkou), 1. května 2005

R. Kupsa

- referát na pracovním setkání v rodném domě L. Svobody v Hroznatíně dne 26. listopadu 2005
- přednáška na téma Memoáry Ludvíka Svobody v Klubu Univerzity obrany dne 8. prosince 2005

VI. Schildberger

- přednáška Střelecké spolky Moravy a Slezska v Prostějově dne 9. března 2005
- přednáška Litovelský střelecký spolek v Litovli dne 13. dubna 2005
- přednáška Brněnští ostrostřelci v knihkupectví Akademie, Brno, Náměstí Svobody dne 23. května 2005

Spolupráce s médii

J. Mitáček

- vystoupení v televizních reportážích pořadu Toulavá kamera České televize, věnovaných lokalitám Kralice nad Oslavou a Dolní Kounice.
- rozhovor pro Český rozhlas – Leonardo na téma Bible kralická, její význam v minulosti a dnes
- pravidelná spolupráce se zpravodajskými týmy televizních stanic ČT, NOVA a TV Prima při komentování historických událostí ve dny státních svátků a významných dnů ČR

J. Břečka

- „Bartošova odbojová skupina byla jedinečná, říká historik“, rozhovor pro MF Dnes z 12. 1. 2005.
- „O mýtech osvobození jižní Moravy“, sloupek v MF Dnes z 8. 4. 2005.
- „Válečné oběti si přivlastnila propaganda“, rozhovor v MF Dnes z 16. 4. 2005.
- zahájení výstavy „Brněnské jaro 1945“, rozhovor pro zpravodajství České televize.
- vystoupení v televizním pořadu Dobré ráno s Českou televizí k 60. výročí Květnového povstání českého lidu — brněnské vysílání, 5. května 2005.
- rozhovor pro Jihomoravský večerník České televize o novém dokumentárním filmu „Smrt si říká Tutter“, 2. září 2005.
- odborná spolupráce při tvorbě dokumentárního filmu České televize Brno „Smrt si říká Tutter“, režie J. Bařinka, scénář L. Navara, uvedeno 8. 9. 2005 na ČT 2.

Zahraníční služební cesty

J. Mitáček

- studijní zahraniční pobyt ve Rakousku (Vídeň) ve dnech 20.–23. června 2005, především studovány materiály Wiener Stadt- und Landesarchivu

Z. Fišer

- dvě služební cesty na Slovensko do Slovenské národní knihovny v Martině ve dnech 23. 6. 2005 a 18.–22. 7. 2005, vedle vlastního výzkumu došlo k navázání kontaktů s kolegy v Archívu literatury a umenia v Martině a s pracovníky Muzea Jáňka Krále v Liptovském Mikuláši.

J. Břečka

- pracovní pobyt v Paříži v souvislosti s otevřením výstavy Čs. exil 20. století v Českém centru (Centre Tcheque), 9.–4. ledna 2005

VI. Schildberger

- pracovní cesta do Itálie (Monte Grappa, Monte Tomba, Feltre) ve dnech 31. srpna –4. září 2005, v rámci cesty příprava spolupráce s italskými muzei na výstavu HO MZM v roce 2008 (výročí konce I. světové války)

Publikační činnost

J. MITÁČEK: *Česká provincie řádu sv. Jana Jeruzalémského za vlády Lucemburků (1310–1419)*. Netištěná disertační práce. Brno 2005, 198 s.

- *Funkce pitanciáře v životě johanitských komend*. In: Ad musealem labore. PhDr. Slavomíru Brodesserovi k šedesátým pátým narozeninám. Brno, Moravské zemské muzeum 2005, s. 31–39.

– *Starobrněňští johanité a jižní Morava za vlády Lucemburků (1333–1411)*. BMD 18. 2004, s. 43–55.

– *Správci a diplomaté. Česká johanitská provincie 1367–1397*. ČNM 174. 2005, s. 113–135.

– *Převorství Havla z Lemberka (1337–1366). Vzestup české provincie řádu johanitů*. Acta Musei Moraviae, Sci. soc. – ČMor.M 90. 2005, s. 193–214.

– *Ustavující zasedání Komise regionální historie Moravy a Slezska Asociace muzeí a galerií ČR*. ČMM 123. 2004, Brno 2005, s. 593–594. Zpravodaj Historického klubu 2005, s. 51–52.

– *Česká Bible v průběhu staletí. U příležitosti 425 let tisku Bible králické (1579–2004) a 25 let vydání Bible – českého ekumenického překladu (1979–2004)*. Acta Musei Moraviae, Sci. soc. – ČMor.M 89. 2004, Brno, Moravské zemské muzeum 2005, s. 277–278.

Z. FIŠER: *Josef Heřman Agapit Gallaš: Valaši v kraji Přerovském*. Vydalo Muzeum Novojičínská 2005 (Předmluva, s. 9–15).

– *František Cyril Kampilík – 200*. In: Duha. Informace o knihách a knihovnách z Moravy 19, 2005, č. 4, s. 11–13.

– *Život ve stínu. Příběh Julie Slobodové*. Archivní sborník SokA Kroměříž, XI, 2005, s. 112–119.

– *Korespondence Daniela Slobody se Samuelem Jurkovičem* (Daniel Sloboda. Dokumenty V.) Vydala Matice moravská v edici Prameny dějin moravských, sv. 11, Brno 2005, 480 s.

J. BŘEČKA: *Walter Brambell – Paulův filmový dědeček*. Internetové stránky

www.brouci.com, publikováno 1. 1. 2005

- *Výstava k osvobození Brna*. KAM v Brně č. 4/2005, s. 5.
 - *Neslovičití rodáci v řadách československých legií 1914–1920*. In: Ad musealem laborem. PhDr. Slavomírovi Brodesserovi k šedesátým pátým narozeninám. Moravské zemské muzeum Brno 2005, s. 111–116.
 - *Brněnské jaro 1945* (Poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou armádou). Brno 2005, 95 stran, 117 fotografií,
 - *Ilegální pobyt paraskupiny Silver B v Brně v letech 1942–1944*. In: Brno v minulosti a dnes 18/2005, s. 385–411.
- S. BRODESSER: *Staletími podél řeky Svitavy*. Brno, Moravské zemské muzeum 2005. 110 s.
- *75 let Podhoráckého muzea a nová expozice Dějiny a současnost kláštera Porta coeli v Předklášteří u Tišnova*. Vlastivědný věstník moravský 57, 2005, s. 84–87.
 - *Vzpomínka na Rudolfa Burkhardta (1925–1975), badatele Moravského krasu*. Vlastivědný věstník moravský 57, 2005, s. 204–208.
 - *Brněnské jaro 1945 po šedesáti letech*. Vlastivědný věstník moravský 57, 2005, s. 310–313.
 - *Karel Valoch pětáosmdesátiletý*. Vlastivědný věstník moravský 57, 2005, s. 319–320.
 - *Svratecké muzeum opět zpřístupněno*. Vlastivědný věstník moravský 57, 2005, s. 400–402.

Ediční činnost a ostatní aktivity

J. Mitáček

- *Ad musealem laborem. PhDr. Slavomíru Brodesserovi k šedesátým pátým narozeninám*. K vydání připravil Jiří Mitáček. Brno, Moravské zemské muzeum 2005.
- člen redakční rady a výkonný redaktor sborníku Brno v minulosti a dnes, redaktor sborníku Z kralické tvrže, jednatel Komise regionální historie Moravy a Slezska při AMG

Z. Fišer

- člen výboru Muzejní a vlastivědné společnosti, člen redakční rady časopisu Valaško, člen tzv. Rady starších, poradního orgánu ředitele Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm

S. Brodesser

- člen výboru Matice Moravské, člen redakční rady Vlastivědného věstníku moravského a Časopisu Moravského muzea, vědy společenské

J. Břečka

- člen redakční rady vlastivědného sborníku Jižní Morava, člen poroty krajské přehlídky 26. ročníku SOČ v oboru historie

Vi. Schildberger

- jednatel Komise pro militaria při AMG

1.2. ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV

Vědeckovýzkumná činnost probíhala převážně v rámci institucionálního záměru MZM. Ve spolupráci s ÚAPP Brno (*J. Čížmářová*) byly prováděny sběry za pomoci detektoru kovů na hradiscích či výšinných polohách a na nížinných „satelitních“ sídlišťích. Tyto sběry přinesly důležité informace o sídelní struktuře především na střední Moravě ve střední a pozdní době laténské. Lokalita u Němčic/Víceměřic mění zásadním způsobem pohled na vývoj doby laténské na území Moravy. V depozitáři v Rebešovicích pokračovalo ukládání materiálu doby laténské a materiálu z výzkumů hradiště doby bronzové na „Cezavách“ u Blučiny. V depozitáři historické archeologie byla nově uložena a uspořádána tzv. stará sbírka celých nádob, která byla i digitálně zdokumentována.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

R. Nekuda

– pokračoval výzkum středověkého vodního mlýna ve Mstěnicích. V roce 2005 bylo provedeno geofyzikální měření středověkého severního hrádku ve Mstěnicích (RNDr. V. Hašek). Ve spolupráci s Ústavem Geologických věd PřF MU v Brně byla v roce 2005 petroarcheologicky zpracována charakteristika mlýnských kamenů a stavebního materiálu středověkého mlýna (Prof. RNDr. A. Přichystal, M. Krajíčková). ve spolupráci s Botanickým ústavem AV ČR bylo zpracováno paleobotanické zhodnocení přírodního prostředí v okolí středověkého vodního mlýna.

Grantové projekty

– V rámci **IZ** zpracování výzkumu ZSO Bystřec pro závěrečnou monografii (v tisku). Dále na lokalitě připravována v terénu prezentace dvou usedlostí a texty informačních tabulí. Výzkum hradu Skály pokračoval odkryvem obvodní zdi dolní části hradu, především prostoru brány opatřené „vlčí“ jámou s množstvím nálezů. Dále byl zkoumán bastion vedle brány, vybudovaný dodatečně husitskou posádkou. Bylo též odkryto topeniště značného rozměru a smetiště vzniklé pod oknem kuchyně horního hradu. (*L. Belcredi*)

– V rámci **IZ** byla věnována pozornost problematice keltských sídel, především získávání materiálu nedestruktivními metodami. ve spolupráci s ÚAPP Brno byly prováděny sběry za pomoci detektoru kovů na lokalitách Ježkovice-„Černov“, Loučka-„Obírka“, Luděrov-„Švédské šance“, Lukov-„Ostroh“, Němčice nad Hanou/Víceměřice-„Zadní dlátka“, „Kratiny“, Hrubčice, Ivaň, Klenovice, Polkovice, Pustiměř, Určice, Výšovice. Byly získány soubory materiálu, který výrazně obohatí sbírky AÚ MZM. (*J. Čížmářová*)

– Projekt MK ČR **Keltské pohřebiště v Holubicích**, identifikační kód projektu RK04P03OMG002. Projekt byl v roce 2005 dokončen. Byla provedena revize celého souboru, nová adjustace a uložení, část předmětů byla překonzervována jednak v laboratoři AÚ MZM, jednak ve specializované laboratoři Středočeského muzea v Roztokách. Dokončena byla kresebná dokumentace všech a fotografická dokumentace vybraných nálezů. Byly shromážděny archivní materiály, inventáře a starší

literatura, provedeny rozbory některých druhů materiálu (textilní zbytky – T. Belanová), použity závěry metalografického rozboru (R. Pleiner) a na základě všech těchto podkladů provedeno vyhodnocení celého nálezového souboru. Cílem projektu je předložit další publikaci materiálu z rozsáhlého fondu keltských pohřebišť uložených ve sbírkách AÚ MZM. (*J. Čižmářová*)

– Řešitel **Institucionálního vědeckého záměru (IZ)** MZM za vědy společenské IZ MK00009486202 „*Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu*“, který s v roce 2005 nacházel v prvním roce plnění (viz zpráva). V rámci **IZ** – záchranné archeologické výzkumy sídlištních poloh ve Starém Městě a na Modré (sídlště 8.–9. stol.). (*L. Galuška*)

– Spoluřešitel grantového projektu GA AV ČR KJB804270501 „*Sídlště z pozdní doby římské a počáteční fáze stěhování národů ve Zlechově*“ (řešitel Mgr. T. Zeman). V prvním roce projektu byla provedena revize nálezů a část zaevidována do II. stupně. Dále byla provedena fotodokumentace celých nádob. (*L. Galuška*)

– Grantový projekt GAČR „*Vedrovice – Ohrazená osada kultury s lineární keramikou I*“ registrační číslo 404/03/0741, odevzdána závěrečná zpráva. Bude podána žádost o publikační grant. (*A. Humpolová*)

– V rámci **IZ** kontrola a údržba výsledků grantu z let 1999–2002 „*Naučná stezka v Konůvkách*“ – organizační práce v kontaktu s vlastníky pozemku a katastrální obcí. Práce se sbírkovým fondem – zpracování a evidence ostatních lokalit z fondu pozůstalosti dr. Šaurové (Vacenovice, Dobešovice, Dvorce, Bošovice aj.). Studium starého sbírkového fondu – hodnocení a přípravné práce pro katalog – příprava ke zpracování některých celků staré sbírky – např. velké němčice, Hustopeče, Obrány. (*Z. Měchurová*)

– Participace na **IZ**, konkrétní výstupy viz publikační činnost, participace na mezinárodním projektu „*Archaeological excavation on the territory of National Park Aggtelek-Domica*“, nositelé projektu AÚ SAV Nitra a Magyar Nemzeti Múzeum Budapest. Zpráva za rok 2005: archeologický výzkum jeskyně Julcsa u Szögligetu v oblasti maďarského národního krasového parku aggtelek, osídlení z doby bronzové. (*M. Salaš*)

Výstavy

- příprava zápůjčky na výstavu „Celtíberos“ – Museo Numantino, Soria, Španělsko, 24. 6.–31. 12. 2005 (*J. Čižmářová*)
- příprava zápůjčky na výstavu „Hádanka Sfingy“ – jízdárna Litomyšlského zámku, 24. 5.–30. 10. 2005 (*J. Čižmářová*)
- participace na přípravě výstavy „Čas Keltů. Morava v pozdní době železné“ (Slovenské muzeum v Uherském Hradišti – Modrá, 15. 6.–30. 10. 2005) (*J. Čižmářová*)
- participace na přípravě výstavy „Čas Keltů. Morava v pozdní době železné“ (Slovenské muzeum v Uherském Hradišti – Modrá, 15. 6.–30. 10. 2005) (*J. Čižmářová*) – participace na scénáři, výběr a příprava materiálu (cca 600 ks) (*J. Čižmářová*)
- příprava zápůjčky na výstavu „Celti. dal cuore d' Europa all vale del Pň“ (Varese, Itálie, 26. 11. 2004–6. 4. 2005) (*J. Čižmářová*)
- participace na scénáři a katalogu výstavy „Les Celtes (entre la Manche et les

- Carpates). Belges, Boiens, Rémes, Volques...“ (Musée royal de Mariemont, Belgique, 2. 6.–3. 12. 2006), příprava zapůjčeného materiálu (*J. Čižmářová*)
- spoluautor výstavy „Veligrad“ ve Slovákém muzeu v Uherském Hradišti, (27. 10. 2005–19. 2. 2006) (*L. Galuška*)
 - „Archeologie Slezskeostravského hradu“ (spolupráce s Ostravským muzeem) (*Z. Měchurová*)
 - výstava „Přemyslovci“ výběr, příprava na konzervaci a zapůjčení předmětů Muzeu města Brna (*Z. Měchurová*)

Přednášky pro veřejnost

L. Belcredi

- výklad pro návštěvníky na hradu Skály

L. Galuška

- „Slované a Velká Morava“ v expozici MZM pro Kabinet dalšího vzdělávání učitelů dějepisu se sídlem v Brně (9. 2.)
- „Východní Morava v době slovanské“, přednáškový sál MZM v rámci cyklu „Staroslovanská Morava“ pořádaného MZM (16. 2.)
- „Uherskobrodsko v době slovanské“, hvězdárna Uherský Brod, pořádáno Městským kulturním střediskem Uh. Brod (20. 4.)
- „Nejstarší Slované na Moravě a Velká Morava“, výklad v Archeoskanzenu Modrá pro studenty historie a archeologie Univerzity Kodaň, Dánsko (28. 4.)
- Výklad v bazilice na Velehradu pro manželku prezidenta ČR Lívii Klausovou v rámci návštěvy prezidenta na Uherskohradištsku (28. 4.)
- „Nejstarší Slované na Moravě a Velká Morava“, výklad v Archeoskanzenu Modrá pro studenty z Finska, Dánska, Německa, Velké Británie a Rakouska, účastníky mezinárodní výměnné akce „Studenti pro venkov II.“ pořádané Ministerstvem pro vnitřní rozvoj ČR (31. 5.)
- scénář a rekonstrukce „Pohřebního aktu starých Slovanů na rozhraní pohanství a křesťanství“ v rámci Folk-folklorního večera v Archeoskanzenu Modrá (20. 8.)
- „Svatopluk a ti druzí...o společnosti Velké Moravy“, přednáškový sál MZM v rámci cyklu „Staroslovanská Morava“ pořádaného MZM (26. 10)
- „O velkomoravské společnosti velkomoravské aglomerace Staré Město-Uherské Hradiště na základě archeologických pramenů“, pořádané Slovákým muzeem v rámci cyklu „Veligrad“, Uh. Hradiště (10. 11.)
- „Oživovat nebo chránit významná velkomoravská archeologická naleziště?“, přednáška spojená s promítáním filmu „Kronika Velké Moravy“, Literární kavárna Brno (5. 12.)

R. Nekuda

- „Výzkum středověkého vodního mlýna ve Mstěnicích“, Hrotovice (11. 7.), Rouchovány (15. 8.)

M. Salaš

- výklad na lokalitě „Cezavy“ u Blučiny, zahraniční exkurze (23. 8.)
- výklad na lokalitách Býčí skála, Černov, Staré Hradisko, Luděřov, zahraniční exkurze (24. 8.)

Exkurze

J. Čížmářová

- exkurze po moravských keltských lokalitách (Černov, Staré hradisko, Luděřov, Žuráň) – s cestovní kanceláří Kudrna (4. 6.)

L. Galuška

- exkurze „Za Velehrady našich dějin“ v oblasti východní Moravy (Uh.Hradiště, Staré Město, Modrá, Velehrad), pro kulturní středisko Brno-město (9. 4.)
- exkurze studentů semináře archeologie Univerzity ve Frankfurtu nad Mohanem – Památník Velké Moravy ve Starém Městě a Archeoskanzen Modrá (29. 4.)
- exkurze pořádaná Slovanským ústavem AV ČR Praha – Staré Město, Uherské Hradiště, Modrá, Velehrad, Mikulčice, Kopčany, Břeclav-Pohansko (27.–28. 9.)
- exkurze studentů Archeologického semináře FF UK Bratislava – Staré Město, Modrá, Velehrad (8. 11.)

R. Nekuda

- exkurze „Po stopách archeologických výzkumů v historickém jádru města Brna (25. 5.)
- exkurze – Brno, Kůlna, Rudické propadání, Křtiny (26. 5.)

Spolupráce s médii

J. Čížmářová

- publicistický pořad „Apetýt – o Keltech“ s red. Z. Ledererovou (14. 10.)

L. Galuška

- „O náboženství starých Slovanů“ v rámci cyklu „Slované, doteky předků“, ČR Brno (18. 2.), moderátorka Z. Ledererová
- „O zvycích a obyčejích starých Slovanů v každodenním životě a průběhu roku“ v rámci cyklu „Slované, doteky předků“, ČR Brno (15. 4.), moderátorka Z. Ledererová
- tematický pořad o rekonstrukcích historických výrobních postupů – část o Velké Moravě, natáčení ČT Brno v pracovně na AÚ MZ (15. 6.)
- „O válečnictví a vojenství Slovanů“ v rámci cyklu „Slované, doteky předků“, ČR Brno (12. 10.), moderátorka Z. Ledererová

R. Nekuda

- „Archeologický výzkum středověkého vodního mlýna ve Mstěnicích“, Radiožurnál a Radio Vysočina (14. 7.)
- „Výzkum a přínos archeologického výzkumu ve Mstěnicích“, Deník Mladá fronta Dnes a Horácké noviny (15. 7.)

Pedagogická a lektorská činnost

J. Čížmářová

- Slezská univerzita v Opavě „Doba laténská v českých zemích“
- Slezská univerzita v Opavě „Doba laténská Evropy“
- příprava materiálu doby římské a stěhování národů pro studenty MU (Mgr. Vachůtová)
- příprava materiálu doby laténské pro studenty MU (Mgr. Vlasatíková)
- příprava materiálu neolitu a eneolitu pro studenty MU (Mgr. Vokáč)

L. Galuška

- Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno „Stavební kultura starých Slovanů“, zimní semestr
- Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno „Architektura Velké Moravy“, zimní semestr

A. Humpolová

- posudek na diplomovou práci J. Švédové „Broušená kamenná industrie a ostatní kamenná industrie ze sídlíště s Lnk ve Vedrovicích“, Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno (8. 9.)

Z. Měchurová

- příprava materiálu pro magisterskou práci (soubor militárií)

M. Salaš

- posudek na bakalářskou práci H.Zbranka „Povrchové nálezy z lužického hradiska Kotouč u Štramberka“. Slezská univerzita Opava

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

L. Belcredi

- seminář o hradech, referát „Pokračování výzkumu hradu Skály“, referát „Rozbor keramiky z kuchyně hradu Skály“, spoluautor referátu (*P. Doležal*) „Rozbor luxusních předmětů z hradu Skály“, Brno (9. 3.)

J. Čížmářová

- Záchrané výzkumy na Moravě a ve Slezsku, DP Brno (25.–26. 5.), včetně organizačního zajištění

L. Galuška

- mezinárodní vědecké kolokvium „Zázemí raně středověkých center s přihlédnutím k Velké Moravě“, AÚ AV ČR Brno, přednáška „K otázce charakteru a rozsahu zázemí velkomoravské sídelní aglomerace Staré Město-Uherské Hradiště“, (25. 5.)
- vědecké sympozium „Pražský hrad v minulosti“, AÚ AV ČR Praha, přednáška „Historie a současnost archeologického výzkumu aglomerace Staré Město-Uherské Hradiště“, Pražský hrad (2. 6.)
- odborný seminář „Významná archeologická naleziště – oživovat či chránit“, Archaia Praha, přednáška „Čtyři významná archeologická naleziště na Uherskohradištsku – oživovat či chránit?“, Nové Hrady (3. 6.)
- mezinárodní vědecká konference „Život ve středověku“, Univerzita Leeds (VB), přednáška „Slované – život na hradisku“, Leeds (14. 7.)
- mezinárodní vědecká konference „Vesnické osídlení středověké Rusi v 8.–12. století“, AÚ RAN v Moskvě, přednáška „Raně středověká vesnice na Moravě“, Kirillov (Rusko), (7. 9.)
- vědecké sympozium k 800. výročí příchodu cisterciáků na Moravu a počátku kláštera na Velehradě, Theologická fakulta UP Olomouc, koreferát „Přišli cisterciáci na Velehradě skutečně do neosídlené krajiny?“, (11. 11.)

A. Humpolová

- XXXIII. seminář muzejních archeologů „Aktuální otázky vlastnictví a počítačové evidence muzejních archeologických sbírek“, Třebíč (8.–10. 6.)
- 24. pracovní setkání „Otázky neolitu a eneolitu našich zemí“, Rosice (17.–20. 10.), spoluorganizátor

Z. Měchurová

- Přírodovědecké metody ve službách archeologie, MZM Brno (23.–26. 5.)
- odborný seminář „Významná archeologická naleziště – oživovat či chránit?“, Archaia Praha, referát „Prezentace zaniklé středověké vsi Konůvky formou naučné stezky jako způsob kulturního a turistického využití archeologické lokality v regionu“, Nové Hradky (2.–4. 6.)
- XXXIII seminář muzejních archeologů „Aktuální otázky vlastnictví a počítačové evidence muzejních archeologických sbírek“, Třebíč (8.–10. 6.)
- seminář „Středověké a raně novověké zdroje tradiční lidové kultury“, FF MU Brno, referát „Ze všedního života středověké vesnice. Přínos etnografie ke studiu zaniklých středověkých vsí na příkladu archeologických nálezů ze zaniklých Konůvek“ (30. 11.)

R. Nekuda

- konference „Přírodovědecké metody ve službách archeologie“, MZM Brno (23.–26. 5.) pořadatel

Zahraníční služební cesty

L. Galuška

- 14.–23. 7. Anglie, studijní pobyt v Archeologickém trustu v Yorku (raně středověká militária a architektura), Leeds (konference, militária), Londýn (Britské muzeum), klášter ve Whittby
- 5.–14. 9. Rusko, Kirillov (konference), pamětihodnosti a arch. výzkumy v kraji Vologda, Moskva (nové výzkumy, Historické muzeum)
- 7. 10. Slovensko, archeologická komise při výzkumu raně středověkého kostela sv. Margity v Kopčanech

Publikační činnost

ČIŽMÁŘOVÁ J.: *Keltské pohřebiště v Brně-Maloměřicích*, Pravěk – Supplementum 14, Brno 2005, 226 str., ISBN 80-86399-16-8

- *Recenze španělského časopisu ANAS* (11–12/1998–1999, 13/2000) Památky archeologické XCV, 2004, 294–296

GALUŠKA L.: *Archeologický skanzen v Modré u Velehradu – velkomoravské opevněné sídliště středního Pomoraví*, *Archaeologica historica* 30/05, 9–22

- *Archeologie v Modré na Uherskohradištsku*. In: J. Mitáček; Ad Musealem Laborem, Sborník k pětadesátým narozeninám PhDr. Slavomíra Brodessera, Brno 2005, 13–22
- *Gehörten die in Särgen bestatteten Personen zur gesellschaftelite des grossmährischen Staré Město – Uherské Hradiště?* In: Pavel Kouřil (Hrsg.); *Die frühmittelalterliche Elite bei den Völkern des östlichen Mitteleuropas*, Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 25, Brno 2005, 193–207
- *Selskoje zaselenije ranněsrednievjekovoj Moraviji – k voprosu o zonach vlijanija glavnyh vjelikomoravskih gorodišč s učetom aglomeracii Staré Město – Ugerske Gradišče*. In: *Selskaja Rus v IX-XIV vv...*, ot novych metodov izučenija k novomu ponimaniju, Kirilov 2005, 71–78
- *Staré Město*, In: *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, Band 29, Berlin – New York, 525–530

- *Uherské Hradiště-Sady. Zaniklý velkomoravský komplex klášterního charakteru s kostelem.* In: Dušan Foltýn a kolektiv; Encyklopedie moravských a slezských klášterů, Praha 2005, 702–705
- MĚCHUROVÁ Z.: *Kovové a luxusní nálezy z hradu Landeka u Ostravy (kat. Koblov),* Acta Musei Moraviae – Časopis Moravského muzea sci. soc. LXXXIX, 2004, 219–252
- *Zaniklá středověká vesnice Konůvky ve Ždánickém lese zpřístupněna naučnou stezkou. Nový způsob kulturního a turistického využití archeologické lokality.* Vlastivědný věstník moravský LVII/1, 2005 67–76
- NEKUDA R.: *Výzkum středověkého vodního mlýna ve Mstěnicích v sezóně 2004.* VSA VI. Brno 2005, 185–196
- *Petroarcheologická charakteristika mlýnských kamenů a stavebního materiálu mlýna ze Mstěnic z výzkumných sezón 2003–2004.* Spoluautor A. Přichystal, VSA VI. Brno 2005, 197–202
- *Mstěnice – zaniklá středověká ves; pyloanalytické zhodnocení přírodního prostředí v okolí středověkého vodního mlýna.* VSA VI. Brno 2005, 247–254
- SALAŠ M.: *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě I–II.* Moravské zemské muzeum, Brno 2005, 1031 s.
- *Rohovštíz z Tasova – nejstarší žijící selský rod v českých zemích,* Brno 2005, 134 s.

Ediční činnost

R. Nekuda

- Sborník Ve službách archeologie VI. Přírodovědecké metody ve službách archeologie, Brno 2005, 546 s.
- Sborník Archaeologia historica 30/2005, Brno 2005, 527 s.

Různé

J. Čizmářová

- člen redakční rady časopisu „Památky archeologické“

L. Galuška

- člen Komise doktorandského studia při Ústavu archeologie a muzeologie FF MU Brno

A. Humpolová

- člen výboru Oborové komise muzejních archeologů při asociaci muzeí a galerií ČR
- badatelský provoz v depozitářích AU MZM
- archeologický dohled – stavba rodinného domku ve Vedrovicích
- člen komise pro výběrové řízení na pracovníka pro muzeum v Mor. Krumlově

Z. Měchurové

- člen výboru Oborové komise muzejních archeologů při asociaci muzeí a galerií ČR

M. Salaš

- posudek na kolektivní projekt V. Furmánka „Žárová pohřebiště doby bronzové a halštatské v severní části Karpatské kotliny“, odbor vedy a výskumu Úradu SAV, Bratislava

- posudek na projekt č. A804280601 – Mgr. Ondřej Chvojka: „Struktura osídlení mikroregionu říčky Smutné v době bronzové“, podáno do grantové agentury AV ČR

1.3. NUMISMATICKÉ ODDĚLENÍ

Činnost oddělení byla ve druhé polovině roku 2005 velmi omezena z důvodů rekonstrukce topení. Nadále se však pokračovalo se zpracováním sbírek a rekatalogizací hromadných nálezů mincí (*D. Grossmannová, D. Kašparová*); průběžně byl rovněž determinován numismatický materiál z archeologických nálezů. Rovněž pokračovaly práce na zpracování pozůstalosti akademického sochaře V. A. Kovaniče a jeho celoživotní tvorby (*T. Kučerovská, D. Kašparová*).

Vědeckovýzkumná činnost

- „*Počátky peněžní směny na Moravě v období antickém*“ – pokračovalo se ve zpracování sbírky R. Kratochvíla zakoupené do sbírky numismatického oddělení v roce 2004 (*J. Šmerda*)
- „*Denárová měna na Moravě – období denárové*“ – determinace materiálu z archeologických nálezů (*J. Šmerda*)
- „*Denárová měna na moravě – období 13. stol.*“ – po úmrtí univ. prof. PhDr. J. Sejbala, DrSc. je tento úkol řešen *D. Grossmannovou*; pokračovalo se v metrologické dokumentaci hromadných nálezů mincí z 2. poloviny 13. stol. a v jejich statistickém vyhodnocování.
- „*Grošová měna na Moravě – pramenná základna*“ – zpracování hromadných nálezů mincí (*J. Šmerda, D. Grossmannová, D. Kašparová*)
- „*Tolarová měna na Moravě*“ – v rámci institucionálního záměru MZM se zabývá tématem „historicko-peněžní vývoj na moravě od konce 30 leté války do zavedení konvenční měny (1648–1750)“; pokračovalo se ve zpracovávání hromadných nálezů mincí z Moravy z uvedeného období a ve studiu archivních písemných pramenů v zemském archivu v Brně týkající se měnových opatření na Moravě, především nehodnotných mincí a falšování mincí ve 2. polovině 17. století (*D. Grossmannová*)
- „*Vývoj medaile na Moravě – pramenná základna*“ – pokračovalo se ve zpracování pozůstalosti moravského medailéra V. A. Kovaniče; nadále probíhalo pořádání a ukládání materiálu v depozitáři v Rebešovicích (*D. Kašparová, T. Kučerovská*)

Výstavy

- „*Karel Zeman – medailér a grafik*“, Mramorové sály, Biskupský dvůr MZM, 20. 9.–31. 12. 2005 (*D. Kašparová*)

Přednášky pro veřejnost

- „*Falešné a nehodnotné mince na Moravě ve 2. polovině 17. století*“. Národní muzeum Praha, 6. června 2005. (*D. Grossmannová*)
- „*Mährische Münzfunde der 2. Hälfte des 17. Jahrhunderts im Münzkabinett Brunn*“, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, 13. října 2005. (*D. Grossmannová*)

Pedagogická a lektorská činnost

lektorská činnost:

- Odborné výklady pro školy v expozici *Dějiny peněz na Moravě* (Biskupský dvůr MZM), (D. Grossmannová)
- Odborný výklad pro ZŠ Horní, Brno v expozici *Dějiny peněz na Moravě* (Biskupský dvůr MZM), (D. Kašparová)
- Odborný výklad pro Společnost přátel umění k výstavě *Karel Zeman – medailér a grafik* (D. Kašparová)

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- seminář Kritika muzejní výstavní tvorby, Hodonín 16.–17. června 2005 (D. Grossmannová)
- konference Lucemburkové – mincovnictví, medailérství a peněžní vztahy, Zlatá Koruna 10.–12. 5. 2005 (D. Kašparová)

Zahraniční služební cesty

- Staatliche Kunstsammlungen Dresden, Münzkabinett (Německo), 12.–14. října 2005; prezentace přednášky a studium numismatického materiálu v tamní sbírce (D. Grossmannová)

Publikační činnost

GROSSMANNOVÁ, D.: *Mincovní nález z obce Rakvice*. In: Ad musealem laborem. PhDr. Slavomíru Brodesserovi k šedesátým pátým narozeninám. Uspořádal Jiří Mitáček, MZM, Brno 2005, s. 73–79.

GROSSMANNOVÁ, D. – Štefan, J. T.: *Using the Regression Analysis in Numismatics*. In: XIII Congreso Internacional de Numismática (Madrid, 2003). Actas – Proceedings – Actes. Alfaro, C., Marcos, C. y Otero, P. (Eds.). Madrid, 2005.

GROSSMANNOVÁ, D.: *Jiří Vlach – Plastiky, plakety, medaile, kresby*. Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 185–187.

KAŠPAROVÁ, D.: *Oběživo na severozápadní Moravě ve středověku*. Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 59–78.

KAŠPAROVÁ, D.: *Výstava André Vichy – medaile a vyznamenání*. Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 192–195.

KUČEROVSKÁ, T.: *Medailér Petr Soušek*. Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 119–123

KUČEROVSKÁ, T.: *Sochařské a medailérské dílo V. A. Kovaniče v Hovoranech*. Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 175–178.

KUČEROVSKÁ, T.: *Mezinárodní numismatická přehlídka 2003 v italském Ricione*. Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 178–179

KUČEROVSKÁ, T.: *K výstavě medailí, plaket a drobné plastiky Bohumila Teplého*.

Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 179–184.

KUČEROVSKÁ, T.: *Úmrtí významného numismatika Prof. PhDr. Jiřího Sejbala, DrSc.* Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 187–189.

KUČEROVSKÁ, T.: *K 80. jubileu JUDr. Miroslava Hradila.* Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 189–191.

KUČEROVSKÁ, T.: *Recenze knihy: Jan Šmerda – Mince zemí Koruny české.* Folia numismatica 18–19, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientiae sociales LXXXIX. 2003/2004, Brno 2005, s. 207–208.

Ediční činnost

Během roku pokračovaly přípravy k vydání dalších čísel časopisu Numismatik (Zprávy brněnské pobočky ČNS vydávané ve spolupráci s Numismatickým odd. MZM a Moravskou numismatickou sekci; redaktorka *D. Grossmannová*).

Bylo vydáno dvojčíslo odborného časopisu Folia numismatica 18–19/2003–2004 (redaktorka *T. Kučerovská*)

Vědy o umění

1.4. ODDĚLENÍ DĚJIN LITERATURY

Pracoviště se zabývá výzkumem a dokumentací vývoje české literatury se zaměřením na teritorium historické Moravy. Spravuje více než 92 000 sbírkových předmětů a odbornou knihovnu, čítající přes 24 000 svazků. Kromě písemností a tisků jsou zde uchovávány fotografie, negativy, výtvarná díla a více než 1 000 gramofonových desek, audiokazet, videokazet a kompaktních disků (poezie v podání významných umělců, záznamy hlasů spisovatelů, besedy, televizní a rozhlasové pořady apod.) Oddělení spolupracuje s televizí, rozhlasem a tiskem.

V současnosti se rozvíjejí obě stěžejní části sbírkového fondu, tj. literárněhistorický vývoj ve 20. století a knižní tvorba 16.–18. století. Také v roce 2005 byly naše fondy doplněny o nové přírůstky: písemnosti (rukopisy literárních děl i literární korespondence), obrazový materiál a hmotné předměty, týkající se osobností spjatých s literární Moravou (zdejší rodáci, umělci a teoretikové zde tvořící nebo svým dílem se k regionu vztahující). Hlavním zdrojem obohacení sbírek je nyní vlastní sběrná činnost oddělení (pořizování dokumentací z akcí, audio- a videonahrávek týkajících se literatury našeho regionu apod.) a dary.

Zvláště významné přírůstky za rok 2005:

- Sbirka ak. mal. Marie Filippové a ThDr. Bedřicha Bašuse.
- Jan Skácel, doplněk literární pozůstalosti.
- Oldřich Mikulášek, doplněk literární pozůstalosti.

Na oddělení se obrátili badatelé (jednotlivci i instituce, pedagogové vysokých škol i studenti) zajímající se o materiál a informace o následujících osobnostech a tématech:

- obrazový materiál – portréty brněnských literátů pro průvodce Brnem (nakladatelství Littera, Brno 2005),
- obrazový materiál pro učebnici dějin literatury z edice Maturita „Literatura“, vydalo nakladatelství Petra Velanová, Třebíč 2005,
- materiál pro knihu Michala Bauera o Halasovi „Tíseň tmy“, Praha 2005.
- obrazový materiál (kresby) a rukopisy pro televizní pořad o Josefu Kainarovi (World Circle Foundation pro Českou televizi Ostrava, „Blues o mrtvém vrabci“, vysíláno 10. 11. 2005),
- pamětní kniha stolové společnosti Búda,
- bible Melantrichova,
- rukopisy Jana Dokulila,
- korespondence Jana Čepa a Aloyse Skoumala,
- obrazový materiál pro výstavu Jan Zahradníček, pořádanou Památkem písemnictví na Moravě (vernisaž 13. 10. 2005),
- materiál týkající se Otakara Bystřiny,
- materiál pro výstavu o Oldřichu Mikuláškově ve Státním okresním archivu v Přerově,
- kramářské tisky 18. a 19. století,
- materiál pro výstavu o Karlu Dvořáčkově (vernisaž 6. 10. 2005 v Knihovně K. Dvořáčka ve Vyškově),
- výstřižky: Géza Včelička, Jaroslav Foglar, Michnova Loutna česká, František Halas, Robert Konečný, Josef Franta Šumavský, Karel Dvořáček, Oldřich Mikulášek, Aloys Skoumal, Jan Dokulil,
- mahenovská bibliografie Jiřího Hájka.

Výstavy

- Spolupráce na scénáři a poskytnutí materiálu ke kopiím pro stálou expozici nově vzniklého Památníku písemnictví na Moravě (součást Muzea Brněnska), otevření 28. 6. 2005 v klášteře v Rajhradě. (*J. Křížová*)
- Prezentace materiálu oddělení na malé výstavce při podvečeru poezie a hudby „Oldřich Mikulášek“ v Dietrichsteinském paláci 19. 5. 2005 (pořádalo Brněnské kulturní centrum). (*J. Křížová, H. Kraňlová*)

Přednášky pro veřejnost

- Jako doprovodný program k výstavě byly uspořádány čtyři přednášky: „*Lidové noviny a Leoš Janáček*“ (PhDr. Eva Drlíková, Editio Janáček, 12. 1. 2005)
- „*Krásná kniha v Brně za první Československé republiky*“ (PhDr. Tomáš Mazáč, redakce Kam v Brně, 19. 1. 2005)
- „*Spor o smysl českých dějin a české moderní drama*“ (Mgr. Libor Vodička, Ústav pro českou literaturu AV ČR, pobočka Brno, 6. 4. 2005)
- „*Hudební tisk v Brně mezi dvěma válkami*“ (prof. Rudolf Pečman, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 13. 4. 2005).

Spolupráce s médií

- Blok-rozhovor v pořadu brněnské stanice Českého rozhlasu Rendez-vous: představení výstavy. (*H. Kraflová*).

Pedagogická a lektorská činnost

- Odborné výklady na výstavě „Být čtenářem v městě Brně...“ (uzavřena 16. 4. 2005), včetně přípravy rozhlasového pořadu – ročníkové práce studentky 1. ročníku rozhlasové a televizní dramaturgie JAMU v Brně. (*H. Kraflová*)

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- Prezentace zmíněné výstavy byla vyžádána pro seminář knihovníků muzeí a galerií „Muzejním knihovnám“ (Technické muzeum v Brně, 6. – 8. 9. 2005), text je vyvěšen na www.upm.cz/knihovna/muzejnim_knihovnam/seminar.

1.5. ODDĚLENÍ DĚJIN DIVADLA

Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea v Brně existuje od roku 1955 (osamostatněno 1957). Vzniklo šest let poté, co bylo muzeum pověřeno správou sbírkového fondu Družstva českého Národního divadla, který tehdy čítal více jak 20 tisíc teatrálií a přibližně 3 000 divadelních publikací. Tento komplex se stal fundamentem systematicky budované sbírky moravik v oblasti divadla. Posláním pracoviště je studium, dokumentace, vědecké hodnocení dokumentů, zveřejňování poznatků a osvětová činnost v oblasti divadla na Moravě. Sbírkový fond tvoří scénografie, ikonografie, rukopisy, fotografický materiál, zvukové záznamy, audiovizuální záznamy, rekvizity a další průvodní dokumenty. V 70. letech 20. století byly aktivity pracoviště rozšířeny o výzkum a dokumentaci českého loutkářství s akcentem na kočovné marionetové divadlo. Dnes oddělení spravuje 82 000 sbírkových předmětů evidovaných ve II. stupni a odbornou specializovanou knihovnu o 14 099 titulech. Struktura sbírky v zásadě vychází z tradičního pojetí. Základem jsou průvodní dokumenty jednotlivých složek divadla. Z toho hlediska je sbírka teatrálií systemizována, tzn. dokumentuje např. vývoj scénografie, dramaturgie atd. Je zpřístupněna především badatelům. Širší veřejnosti jen prostřednictvím příležitostných domácích i zahraničních výstav, přednášek a besed, televizních pořadů, dílen a pod. Oddělení spolupracuje s jinými teatrologickými institucemi (MLK Chrudim, UDIM FF MU Brno, DF JAMU Brno, KDFaM UP Olomouc, Divadelní ústav Praha aj.) a s nevládními organizacemi (SIBMAS, UNIMA, Teatrologická společnost).

Současný stav a možnosti pracoviště korespondují s všeobecně neuspokojivým stavem českého divadelního muzejnictví. Systematickou práci limitují především personální, finanční a prostorové možnosti. Za dané situace jsou výrazně omezeny nebo zcela eliminovány některé činnosti, považované pro současné efektivní divadelní muzejnictví za nezbytné. Velký handicap představuje absence stálé expozice se zázemím pro satelitní programy. Ta je sice projektována, ale její realizace zatím není finančně zajištěna. V roce 2005 se Mgr. Jaroslav Blecha ucházel v tomto kontextu o grant u MK ČR. Dvouletý projekt byl sice v soutěži odborně vyhodnocen téměř na 100 %, s jednoznačným doporučením k realizaci, nebyl však přijat z důvo-

du údajné finanční náročnosti (3 500 tisíc Kč). PhDr. Margita Havlíčková se podílela na přípravě společného tříletého grantu MZM s Katedrou divadelních, filmových a mediálních studií FF UP v Olomouci, který byl schválen GAČR pod názvem „*Identifikace německojazyčných městských divadel na Moravě a ve Slezsku*“ a jehož se stala spoluřešitelkou. Pracoviště získalo v roce 2005 z prostředků ISO MK 632 tisíc Kč na výkup sbírkových předmětů, z nichž nejvýznamnější část představuje obsáhlá unikátní kolekce stolních tištěných divadel a dekorací z 2. pol. 19.–1. pol. 20. století.

Vědeckovýzkumná činnost

Dlouhodobým ústavním úkolem pracoviště zůstává výzkum, dokumentace a hodnocení dějin divadla, resp. divadelní kultury na Moravě, tj. sledování a dokumentace současného profesionálního i ochotnického divadla všech druhů a žánrů. Dále výzkum, studium a dokumentace historických divadelních jevů včetně cizojazyčných divadelních kultur na našem území, ovlivňujících vývojové tendence českého divadla.

Z toho vycházejí i dílčí specifické projekty včetně grantových (v roce 2005 pouze institucionální): „*Specifikum dějin českého divadla v kontextu s pramennou bází moravik*“ (Problematika profesionálního divadla 18. století na Moravě. Role významných moravských tvůrčích osobností v české divadelní kultuře 20. století. Pozice a funkce moravských loutkářských rodů, ochotnických spolkových loutkářských souborů a rodinného loutkového divadla v procesu formování českého divadla.).

Cílem je systematické studium, dokumentace a hodnocení přeměn a vývoje českého divadla na Moravě. Výzkum byl zaměřen na další rozšiřování a systemizaci sbírky moravských teatrálií oddělení dějin divadla, tj. nalezení, selekci, získání a dokumentaci reprezentativních dokladů zkoumaného jevu. Dále průběžné vyhodnocování a zveřejňování získaných poznatků.

Výsledky:

V oblasti výzkumu cizojazyčných divadelních kultur na našem území (profesionální divadlo v Brně v 17. a 18. století) bylo pořízeno z různých archivních fondů (Moravský zemský archiv, Archiv města Brna) množství excerpt z nejruznějších pramenů ze 17. a 18. století (opisy úřední korespondence zemského hejtmánství a městské rady s kočujícími divadelními společnostmi, excerpta ze spisů hospodářského direktoria, městské rady a městského soudu). Na základě takto získaných materiálů byl vytvořen podrobný soupis pramenů dokumentujících působení profesionálních komediantů v Brně v letech 1668–1733. Na základě nových zjištění byl rozpracován soupis dokumentace ke stavbě městského operního divadla na Zelném trhu v Brně v r. 1733.

V oblasti současné české divadelní kultury byla i nadále systematicky sledována činnost progresivního brněnského činoherního souboru „Divadlo U stolu“ včetně pořizování průvodních dokumentů o tomto divadle. Standardní dokumenty jsou pak průběžně získávány z těchto divadel: Národní divadlo v Brně, Městské divadlo Brno, Centrum experimentálního divadla Brno (DNP, Hadivadlo), Divadlo v 7 a půl, Divadlo Polárka Brno, Slovácké divadlo Uherské Hradiště, Městské divadlo Olomouc, Slezské divadlo Opava, Horácké divadlo Jihlava, Národní divadlo moravkoslezské Ostrava, Městské divadlo Zlín.

V rámci výzkumu přeměn českého loutkového divadla (loutkářské rody, kočovné loutkové divadlo, rodinné a spolkové loutkové divadlo) byla zjištěna existence pozůstalosti po A. Petrusovi, majiteli významné loutkářské firmy 1. pol. 20. století se sídlem v Třebíči, s jejímž podrobným prostudováním a zpracováním počítáme v roce 2006. Dále byly determinovány a fotodokumentovány předměty v obsáhlém souboru marionetového divadla z loutkářské rodiny Karla Kopeckého st. a je připravován jejich výkup pro MZM prostřednictvím programu ISO. Pokračovala determinace loutek, divadel a dekorací ve sbírkách S. Vlasáka, J. Vorla a P. Jiráska. Byl koncipován a podán grantový projekt na vytvoření stálé expozice Moravského zemského muzea v Brně „*Historie a současnost českého loutkového divadla*“ v Paláci šlechtičen na Koblížné ulici v Brně, realizována výstava „*O českém loutkovém divadle rodinném*“ v Liberci.

Výstavy

- „*O českém loutkovém divadle rodinném*“, autor *J. Blecha* (scénář, průvodní materiály, medializace). Severočeské muzeum v Liberci, Naivní divadlo Liberec, 16. 6. 2005–11. 9. 2005.
- „*Divadlo ve službách muzeu*“ (kabinet marionetových figur, projekt divadelní expozice, kouzlo staré fotografie, čtenářům), autoři *J. Blecha, M. Havlíčková, V. Valentová*. Muzejní noc, Moravské zemské muzeum, EÚ, 20. 5. 2005.
- „*Město a divadlo*“, spolupráce Ag. FOIBOS a Hlavní město Praha, Clam Gallasův palác, Praha duben-květen 2005.

Přednášky pro veřejnost

J. Blecha

- České rodinné loutkové divadlo, jeho postavení a význam ve vývoji českého loutkářství. Pro div. skupinu „Théâtre de papier“ A. Lecucqa, Francie. MZM Brno, 25. 2. 2005.
- Scénografické principy českého marionetového divadla, proměny tvarosloví a specifikum českých loutek. Pro studenty výtvarné výchovy PF UP v Olomouci. MZM Brno, 11. 3. 2005.
- Metamorfózy a varietní loutky českých kočovných loutkářů. Pro členy divadelní skupiny Melusine, Švýcarsko. MZM Brno, 24. 3. 2005.
- České kočovné marionetové divadlo, typická technologie marionet a varietních loutek. Pro frekventanty mezinárodního semináře P. Hoggard, USA. MZM Brno, 31. 3. 2005.
- Tradiční české loutkové divadlo, příznačné loutky a repertoár kočovných loutkářů. Pro skupinu studentů Faculty of Sciences by Communications, Španělsko. MZM Brno, 3. 5. 2005.
- Výtvarný a divadelní aspekt českého loutkového rodinného divadla. Pro české a zahraniční oficiální hosty festivalu Mateřinka. Severočeské muzeum v Liberci, 25. 6. 2005.
- Oddělení dějin divadla MZM (historie a současnost, koncepce a poslání pracoviště). Pro studenty ÚDIM FFMU Brno. MZM, Brno, 26. 9. 2005.
- České loutkové divadlo ve sbírce oddělení dějin divadla MZM. Pro sdružení FILIA Brno. MZM Brno, 2. 11. 2005.

- Specifické výrazové prostředky českého kočovného marionetového divadla. Pro účastníky loutkářského kurzu ARTAMA Praha. MZM Brno, 19. 11. 2005.

M. Havlíčková

- Divadlo na Zelném trhu – Reduta. Moravské zemské muzeum Brno, 1. března 2005.
- Herectví Daria Fo – lekce pro ateliér Ctibora Turby – DIFA JAMU, Brno.

H. Šedá

- Loutkářská sbírka MZM. ZUŠ Řečkovice, Brno. MZM Brno, 26. 4. 2005.

Pedagogická a lektorská činnost

J. Blecha

- Relace dramatického textu a inscenace ve vývoji české divadelní teorie (jarní semestr). Ústav pro studium divadla a interaktivních médií, FF MU, Brno.
- Workshop na téma loutkářské techniky v rámci projektu Sense Theatre-Divadlo Husa na provázku. Brno 24. 7., 26. 7., 2. 8., 3. 8. 2005.
- Lektorská spolupráce na výběru a přípravě loutek pro inscenaci Faust Divadla u stolu, Brno. Leden 2005.
- Posudek grantového projektu „ÉTAÍN“ divadla TINEOLA. Listopad 2005.
- Oponentury grantových projektů FRVŠ:
- Živá marioneta
- Jevištní ostenze dvou hereckých systémů
- Inovace předmětu Inscenační tvorba

J. Blecha, M. Havlíčková

- Posudek grantového projektu „Divadlo Líšeň“. Říjen 2005.
- Konzultace a posudky seminárních a diplomových prací studentů divadelní vědy FF MU, DF JAMU, PF MU, VF VUT. Členové komisí státních zkoušek (JAMU).

M. Havlíčková

- Divadelní reformy v 18. století II (dvousemestrální přednáška). Ústav pro studium divadla a interaktivních médií, FF MU, Brno.
- Dějiny českého divadla (dvousemestrální přednáška). DIFA JAMU, Brno.
- Dějiny jevištní výpravy a kostýmů (dvousemestrální přednáška). DIFA JAMU Brno.

V. Valentová

- Členství v odborné porotě při jihomoravské přehlídce amatérského divadla Jarní divadelní festival s nominací na Šrámkův Písek. Březen 2005.

Zahraniční služební cesty

Španělsko – Tolosa, 25.–30. 11. 2005.

Reprezentace Českého střediska UNIMA a Moravského zemského muzea na mezinárodním loutkářském festivalu. Cílem bylo především projednání podmínek realizace projektu „*Window to Czech puppetry*“ v rámci mezinárodního loutkářského festivalu v Tolose v roce 2006 nebo 2007. O přípravu a garanci tohoto projektu jsme byli jmenovitě požádáni pořadatelé festivalu, resp. panem Miguelem Arrechem, ředitelem festivalu a současně generálním sekretářem světové UNIMA. Nedílnou součástí projektu má být také kromě představení českých divadel a souborů obsáhlá výstava, jejímž kurátorem a garantem byl jmenován *J. Blecha*. Výstava přiblíží histo-

rii i současnost českého loutkářství, z velké části bude prezentovat sbírku Moravského zemského muzea v Brně a bude vycházet z poznatků a zkušeností oddělení dějin divadla MZM. (*J. Blecha*)

Publikační činnost

BLECHA J.: *Má rád, „když se věci hýbou ...“* (Antonín Maloň, výtvarník, řezbář, divadelní technolog) *Loutkář* 3/2005, s. 116–118. ISSN 1211-4065.

– *Význam typologie postav a jejich podoby v kontinuitě vývoje českého loutkového divadla*. *Acta Mus. Moraviae, Sci. soc.*, 2005.

– *Itinerant string puppeteers – the roots of Czech puppet theatre*. *E pur Si Muove La Marionnette* 4, duben 2005, UNIMA, Éditions l'Entretemps, Charleville-Mézières, Francie, s. 38–56. ISSN 1761-7537.

HAVLÍČKOVÁ, M.: *Faust v Divadle U stolu*. *Loutkář*, roč. 55, č. 3, r. 2005, s. 142.

– *Příspěvek ke stavebním dějinám divadla na Zelném trhu – Reduty*. *Sborník Brno v minulosti a dnes*, Brno 2005, s. 201–215.

– *Divadlo na Zelném trhu v 18. století*. Kol. autorů: Reduta. *Divadlo na Horním náměstí*, Brno 2005, s. 33–39.

– *Operní Divadlo v taverně*. *Sborník příspěvků z mezinárodní konference O divadle na Moravě a ve Slezsku II*. Univerzita Palackého, Olomouc 2005.

– *Baroko kontra osvícenství: střetnutí dvou epoch v Městském divadle na Zelném trhu v Brně*. *Sborník Miscellanea*, Praha 2005, s. 221–228.

– *Brněnské německé profesionální divadlo v Brně ve sbírkách oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea*. *Sborník Ztracené kontexty/Verlorenener Kontext*, Brno 2004

– *Profesionální divadlo v Brně v první polovině dvacátých let 18. století*, pro sborník *Brno v minulosti a dnes*, v tisku.

VALENTOVÁ, V.: *Jarní divadelní festival*. In: *Amatérská scéna*. Roč. 42, č. 2, 2005.

– *Cement, guláš a loutky aneb Divadlo Líšeň po sedmi letech*. In: *Loutkář*. Roč. LV, č. 3, 2005.

– *Grammeloty italských kočovníků osvobozují jazyk*. In: *Literární noviny*. XVI, č. 33, 15. 8. 2005.

– překlady v nabídce Aura-pont:

Benni Stefano: *Barman Sherlock*

Fo Dario: *Objevení Ameriky Johanem Padanem*

Fo Dario: *První Ježíškův zázrak*

Různé

– rozličné popularizační programy, jako besedy pro zájmové skupiny, rozhlasové a televizní pořady aj. (*J. Blecha, M. Havlíčková, V. Valentová*)

– členství v různých oborových organizacích: *J. Blecha* (UNIMA – exekutiva, SIBMAS, Teatrologická společnost, Sdružení profesionálních loutkářů, člen nákupní komise MLKCH), *M. Havlíčková* (Teatrologická společnost – exekutiva, SIBMAS, Komise pro udělení ceny V. Königsmarka – předseda komise, Akademický senát Divadelní fakulty JAMU), *V. Valentová* (SIBMAS – exekutiva, Teatrologická společnost).

1.6. ODDĚLENÍ DĚJIN HUDBY

Oddělení dějin hudby dokončilo během roku 2005 rekonstrukci vnitřních prostor ve svém objektu na Smetanově ulici 14. Byl především zahájen provoz nového, moderně koncipovaného centrálního depozitáře hudebnin. Náročným zpevněním podlahy a zbudováním samonosného mezipodlaží bylo maximálně využito výšky a kubatury místnosti. Jednotný regálový systém, tvořený 1 105 policemi, umožňuje uložení všech sbírkových hudebnin a poskytuje i velkou rezervu do budoucnosti. Rovněž byla zmodernizována studovna pro badatele a tři pracovny pro kurátory. Byly tak po několikaletém úsilí dokončeny stavební a technické úpravy potřebné pro zdárné fungování oddělení. Provoz studovny, jejíž kapacita mnohdy nedostačuje potřebám badatelů, je klíčovým faktorem fungování oddělení směrem k odborné veřejnosti.

V pronajatých prostorách Domu pánů z Kunštátu působí prvním rokem nově zřízené Centrum E. W. Korngolda, při jehož správě spolupracuje *Mgr. Viktor Pantůček*. V tomtéž objektu pokračovala v roce 2005 i expozice Leoš Janáček a Brno.

Rozsáhlé prostory, které má Moravské zemské muzeum na zámku v Jevišovicích, jsou využívány jako depozitáře hudebních nástrojů, depozitáře předmětů v nulovém nebo prvním stupni evidence a jako úschovna tzv. depozit (předměty, které jsou oddělením dějin hudby spravovány, avšak jsou ve vlastnictví původních majitelů).

Vědeckovýzkumná činnost

Grantové projekty

– Na řešení institucionálního vědeckého záměru Moravského zemského muzea se podílejí *PhDr. František Malý* a *Mgr. Jiří Zahrádka, Ph.D.*

– *PhDr. František Malý* se zabýval výzkumem památek kantorské figurální hudby 18. a 19. století na okrese Znojmo. Objevil několik historicky cenných chrámových sbírek hudebnin (Strachotice, Slup, Hrušovany n. J., Popice, Mašovice) a zdokumentoval 20 cenných mechanických nástrojů převážně z dílen slavných znojemských varhanářů 18. a 19. století (Johann Casparides, Joseph Silberbauer, Ignaz Reinhold, Benedikt Latzl). Věnoval se edičnímu zpracování památek moravské kantorské hudby. Připravil edici jedné z nejcitovanějších moravských zpěvoher 18. století (Opera o Landeborkovi) a edici programní skladby G. Riegera Bitva u Slavkova.

– *Mgr. Jiří Zahrádka, Ph.D.* se věnuje výzkumu díla Leoše Janáčka. Připravuje kritickou edici opery Příhody Lišky Bystroušky, Glagolské mše, smíšených sborů a podílí se i na přípravě edice Janáčkovy hudebněteoretického díla a na janáčkovské monografii prof. Johna Tyrrella.

Výstavy

- Leoš Janáček a Brno (Dům pánů z Kunštátu)
- Výběr hudby pro výstavu a film Tajemný jednorozec (*Mgr. S. Romportlová*)

Spolupráce s médii

Spolupráce s Českou televizí na pořadech Notes (*J. Zahrádka*)

Pedagogická a lektorská činnost

Ústav hudební vědy FF MU Brno a Katedra operní režie JAMU (Mgr. Jiří Zahrádka)

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

PhDr. F. Malý:

Konference „Napoleonské války a historická paměť“ (Brno 2005) s příspěvkem „Unikátní klavírní skladba moravského autora o bitvě u Slavkova“.

Mgr. Jiří Zahrádka:

Konference „Ad honorem Jan Racek, Bohumír Štědroň et Zdeněk Blažek 1905–2005“ s příspěvkem „Leoš Firkušný – spoluzakladatel janáčkovské badatelské tradice“

Publikační činnost

MALÝ, FRANTIŠEK: *Unikátní klavírní skladba moravského autora o bitvě u Slavkova*. Sborník konference Napoleonské války a historická paměť. Brno, Matice moravská 2005, s. 281–289.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *1. X. 1905 – mýtus a skutečnost Janáčkem zničené skladby*. In: Opus musicum, XXXVII/05, č. 3, s. 23–27.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Výlety páně Broučkovy na scéně brněnského národního divadla v meziválečném období. Několik poznámek k proměnám skladatelova nejrozsáhlejšího hudebnědramatického díla*. In: Opus Musicum, XXXVII/05, č. 6, s. 22–29.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Leoš Firkušný – spoluzakladatel janáčkovské badatelské tradice*. In: Musicologia Brunensis. Ad honorem Jan Racek, Bohumír Štědroň et Zdeněk Blažek 1905–2005. Koniasch Latin Press, Praha 2005, s. 128–131. ISBN 80-86791-28-9.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *O vzniku klavírního cyklu V mlhách*. (Česky, anglicky, německy). In: Leoš Janáček, V Mlhách. Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, BA 9500, s. III–XIII.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *O vzniku skladby*. (Česky, anglicky, německy) In: Leoš Janáček, 1. X. 1905. Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, BA 9501, s. III–XVI.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Několik slov k problému kritické edice Glagolské mše*. In: International musicological conference Phenomenon Janáček in the Past and Present, Editio conservatorium Brunense, řada historická sv. I (2005), Brno 2005, v tisku. Internetové znění <http://www.konzervato.brno.indos.cz/konference>.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Jaromír Podešva*. In: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil 13, Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, s. 704–705.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Zdeněk Pololáník*. In: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil 13, Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, s. 743–744.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Vilém Petrželka*. In: Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil 13, Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, s. 439–440.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Smutný příběh slavnostní opony Janáčkova divadla...* In: Aplaus, roč. VI/ říjen 2005, s. 19–20.

ZAHRÁDKA, JIŘÍ: *Ve Vídni se osudové setkání nekonalo (recenze)*: Opus Musicum, XXXVII/05, č. 6.

Ediční činnost

Rieger, Gottfried: *Bitva u Slavkova (Die Schlacht bei Austerlitz/La Bataille d' Austerlitz)*. Klavír. Pramenná edice. K vydání připravil František Malý. Brno, Editio Salve Regina 2005, 36 s., ISMN M-706522-05-0.

Schreier, Josef: *Opera Kterak Landebork od Prahe z království českého ani nepškna, bodte s Bohem, hébal*. Partitura a hlasy. Pramenná edice hudební i textová. K vydání připravil František Malý. Brno, Editio Salve Regina 2005, 59 s., ISMN M-706522-06-7.

Vědy o zemi

1.7.MINERALOGICKO-PETROGRAFICKÉ ODDĚLENÍ

V r. 2005 mineralogicko-petrografické odd. pokračovalo v sbírkotvorné, vědeckovýzkumné a prezentační činnosti bez vážnějších problémů a v souladu se svojí koncepcí. Preferována byla především problematika sbírkového fondu a vědeckovýzkumná práce na institucionálním záměru MK 00009486201.

Pozornost byla věnována především rozsáhlé revizi uložení sbírek v depozitářích (hlavně *V. Hrazdil, P. Dočka*) a zahájeno časově náročné postupné prověřování doprovodné dokumentace ke sbírkám (*A. Pfeifrová, J. Cempírek*). Pokračovala evidence nových přírůstků, evidenční zpracovávání vysoce kvalitních vzorků z nejstaršího fondu oddělení (B – minerály z Čech a ze zahraničí). Tato práce znamená, vedle revize určení vzorků, také časově velmi náročné a někdy komplikované dohledávání originálních zahraničních lokalit. Pokračovalo se v evidenci srovnávacího studijního materiálu ve sbírkách. Byla opravena část skříní mineral.-petr. depozitáře v Brně (ve spolupráci s odd. údržby MZM) a bylo pokračováno v ukládání duplicit na Moravci včetně výběru a soupisu těchto vzorků. Dále proběhla revize sbírkového fondu v množství určeném zákonem a konzervace ohroženého materiálu. Katalogizace knihovny v programu KP WIN je bohužel negativně ovlivňována nezaviněnými problémy s programem a revizi literatury zčásti ovlivnila pracovní neschopnost knihovnice na konci roku. Vědeckovýzkumná činnost byla zaměřena na studium významnějších mineralogických lokalit a zejména minerogenetických procesů na Moravě v rámci institucionálního grantu MK 00009486201. Dobrou prací lektorky se rozvinula spolupráce mineralogicko-petrografického oddělení s veřejností, zejména se školami. Do výstavního programu MZM miner.-petr. odd. přispělo výstavou „*Z hlubin mineralogického depozitáře*“. Výstavu „*Minerály evropských zemí*“ zapůjčilo do muzeí v Olomouci, Prostějově a Jihlavě. Podařilo se nakoupit několik citelně chybějících vzorků výstavní kvality a pokračuje tak postupné doplňování sbírky o kvalitní materiál ze současných nalezišť minerálů, který nelze získat vlastním sběrem.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

Práce v rámci oddělení úkolu MZM „*Topografická mineralogie Moravy a Slezska*“ navazovaly na dlouhodobou tradici sledování mineralogických poměrů Moravy a Slezska. V r. 2005 byly navštíveny výskyty minerálů převážně na Českomoravské vrchovině (asi 25 lokalit), kvůli sběru srovnávacího materiálu také v jižních a západních Čechách (*S. Houzar, V. Hrazdil, J. Cempírek, A. Pfeifrová, M. Novák*).

Na začátku roku 2005 byla dokončena a během roku publikována rozsáhlá práce o granitických pegmatitech Českého masivu (*M. Novák*), související s institucionálním projektem MZM, ukončeným k 31. 12. 2004. Jde o výjimečnou studii v rámci ČR, založenou z velké části na studiu sbírkového materiálu MZM.

Grantové projekty

Institucionální projekt MK ČR, MK00009486201 „*Vytváření pramenné báze a studium přírodních procesů probíhajících v širší oblasti styků karpatské, hercynské a panonské oblastí*“ započal v roce 2005. V tomto roce se uskutečnily převážně terénní a analytické práce. Byla studována problematika geneze minerálních asociací mramorů a vápenatosilikátových hornin na západní Moravě, dále distribuce pádových polí vltavínů na Moravě a některé rudní parageneze. Na konci roku 2005 byl dokončen výzkum geneze minerálních asociací oblasti nedvědicových mramorů a do tisku byla předložena rozsáhlá komplexní studie. Detailně byl prostudován a publikován světově ojedinělý výskyt Ba-slídy kinoshitalitu na uranovém ložisku Rožná. Detailní pozornost byla věnována montanisticko-geologické problematice výskytu a těžby zlata ve svojkovicko-opatovském revíru na západní Moravě (*S. Houzar, V. Hrazdil, J. Cempírek*).

Mineralogicko-petrografické oddělení odborně spolupracovalo s některými muzei a vědeckými institucemi (ústav geologických věd Masarykovy univerzity v Brně, Česká geologická služba v Brně a v Praze, GÚDŠ v Bratislavě a Univerzita Komenského v Bratislavě, Národní muzeum v Praze, Akademie věd České republiky v Praze, Prácheňské muzeum v Písku, Východoslovenské muzeum v Košicích, Muzeum Vysočiny v Jihlavě, Jihomoravské muzeum ve Znojmě a Muzeum Vysočiny v Třebíči). Oddělení určovalo petrografickými a mineralogickými metodami kamenou pravěkou industrii a keramický materiál různým zájemcům a poskytovalo informace o možné provenienci těchto materiálů (spolupráce se studenty Filozofické fakulty MU v Brně; *S. Houzar, V. Hrazdil*), dlouhodobě také spolupracuje s institutem mineralogie a krystalografie univerzity ve Vídni a A. O. Larsenem z Norska (Norsk Hydro; *J. Cempírek*).

Výstavy

Z hlubin mineralogického depozitáře – předsálí „Světa nerostů“ v MZM, celý rok, unikátní vzorky z Moravy a Slezska

Zápůjčky výstav

Minerály evropských zemí – březen-duben 2005, Vlastivědné muzeum Olomouc
Minerály evropských zemí – 1. 9.–31. 10. 2005, Muzeum Prostějovska Prostějov

Minerály evropských zemí – 4. 11.–27. 11. 2005, Muzeum Vysočiny, Jihlava
Muzejní noc 20. 5.–21. 5. 2005

- prezentace expozice Svět nerostů a luminiscence minerálů v UV-záření (*Cempírek J., Doležalová H., Hrazdil V., Pfeiferová A.*)

Přednášky pro veřejnost

- Vltavíny a tektity, jejich vznik a naleziště – Slavonice, 20. 10. 2005 (*Houzar S.*)
- Vltavíny a tektity, jejich vznik a naleziště – Čes. geol. společnost, Masarykova univerzita, Brno, 15. 12. 2005 (*Houzar S., Trnka M.*)
- Minerály nedvědeckých mramorů – Mineralogický klub v Č. Třebové, 23. 2. 2005. (*Houzar S., Hrazdil V.*)
- Podzemí roženského lepidolitového pegmatitu – Setkání sběratelů minerálů Třebíč 2005, 30. 12. 2005. (*Cempírek J.*)
- Mineralogické lokality Skandinávie – Národní Muzeum, Praha, 14. 3. 2005. (*Cempírek J.*)

Exkurze

- Dolování zlata a stříbra na Vysočině – pro programové odd. MZM, 7. 5. 2005 (*Doležalová H., Hrazdil S., Houzar V.*)
- Zlatonosný předínský revír a rýžování zlata – pro Dětské muzeum, 24. 8. 2005 (*Doležalová H., Hrazdil S., Houzar V.*)
- Moravské moldanubikum a jihlavský masiv – pro 2. sjezd České geologické společnosti ve Slavonicích 19.–22. 10. 2005 (*Houzar S.*)

Pedagogická a lektorská činnost

Mineralogicko-petrografické odd. nejširší veřejnosti zajišťuje určování přinesených nerostů a hornin, dává tipy na návštěvu různých lokalit v ČR a v zahraničí, pomáhá s výběrem literatury ke studiu apod.) – minimálně 240 návštěv v r. 2005. Oddělení pravidelně spolupracuje s významnými sběrateli minerálů v místech jejich působení (s ohledem na stav lokalit a získávání informací o nových nálezech).

RNDr. S. Houzar, Ph.D. působí jako člen komisí pro bakalářské a závěrečné zkoušky geologických oborů na Masarykově univerzitě v Brně, jako oponent některých diplomových prací a projektů GAČR. Spolu s ostatními pracovníky oddělení poskytuje často odborné konzultace při ročníkových, seminárních, diplomových a doktorských pracích studentům MU.

Odborní pracovníci oddělení poskytují výklady školám různých stupňů ve stálé expozici Svět nerostů (loni 45 výkladů lektora; *H. Doležalová*), příp. na doprovodných výstavách v MZM, a minimálně 1× ročně pořádají ve spolupráci s Programovým odd. MZM exkurzi s geologicko-mineralogickou tematikou.

Oddělení spolupracuje jako odborný garant s organizátory mezinárodních burz minerálů v Tišnově (2× ročně). Existuje pravidelná dlouhodobá spolupráce s mineralogickým kroužkem DDM Brno-Řečkovice (určování minerálů, informace o lokalitách apod.), např. tradiční „Mikulášská beseda o minerálech“ se konala 19. 12. 2005. Dlouhodobě spolupracujeme s mineralogickým klubem v České Třebové.

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

Přednášky odborné

- NYF pegmatity Norska a Kanady – Seminář geologů muzeí České a Slovenské republiky, Písek, 16.–20. 5. 2005. (*Cempírek J.*)
- Deformace polyedrů ve struktuře turmalín – Seminář ke 125. výročí narození prof. Dr. V. Rosického, Brno, 24. 11. 2005 (*Cempírek J.*)
- Barium-rich micas and manganoan sphalerite in sulphide-bearing dolomite marble in the Rožná Uranium Deposit – Szczawnica, Polsko, 29. 9. 2005. (*Doležalová H., Houzar S., Losos Z.*)
- 250 let náměšťského granulitu – Seminář geologů muzeí České a Slovenské republiky, Písek, 16.–20. 4. 2005. (*Houzar S.*)
- Distribuce pádových polí vltavínů ve střední Evropě – Seminář ke 125. výročí narození prof. Dr. V. Rosického, Brno, 24. 11. 2005 (*Houzar S.*)
- Sn-mineralizace skarnoidů ve svrateckém krystaliniku – 2. sjezd České geologické společnosti, Slavonice, 20. 10. 2005 (*Hrazdil V.*)
- Sn-mineralizace skarnů v nedvědeckých mramorech – Seminář ke 125. výročí narození prof. Dr. V. Rosického, Brno, 24. 11. 2005 (*Hrazdil V.*)
- Broušená industrie ze sillimanitových nodulí na jz. Moravě – konf. Přírod. metody ve službách archeologie, MZM Brno, 23.–26. 5. 2005. (*Vokáč M., Houzar S.*)

Postery

- A green dumortierite from Kutná Hora, Moldanubicum, Czech Republic: spectroscopic and structural study – Elba 2005. (*Cempírek J., Novák M.*)
- Zelený dumortierit z okolí Kutné Hory: strukturní a spektroskopická charakteristika. 2. sjezd České geologické společnosti, Slavonice 2005. (*Cempírek J., Novák M.*)
- Sphalerites in particular genetic types of sulphide mineralization in the Rožná uranium deposit (Czech Republic). – MinPet, Österr. Miner. Gesel., Wien. (*Losos Z., Doležalová H.*)
- Turmalín-skapolitové polohy v mramorech olešnické skupiny moravika: metaevapority nebo ložní intruze oligoklasitů? – 2. sjezd České geologické společnosti Slavonice 2005 (*Opletal V., Houzar S., Leichmann J.*)

Zahraniční služební cesty

- Maďarsko, Slovensko, 20.–24. 4. 2005 terénní výzkum silicitů a přírodních skel vulkanických hornin (*Hrazdil V.*)
- Slovensko – Bratislava, Geologický ústav Dionýza Štúra, (mikrosonda) 6. 6.–8. 6. 2005 studium asociace minerálů z nedvědeckých mramorů (*Houzar S.*)
- Slovensko – Bratislava, Geologický ústav Dionýza Štúra, Komenského universita. (mikrosonda) 9. 6. 2005 studium minerálních asociací s Sn. (*Houzar S.*)
- Slovensko – Bratislava, Geologický ústav Dionýza Štúra, (mikrosonda) 14. 9. 2005 studium chemismu vltavínu a Cu-mineralizace ze Štěpánova nad Svratkou (*Hrazdil V.*)

Publikační činnost

Vědecké publikace

Breiter, K., Novák, M., Koller, F., CEMPÍREK J. (2005): *Phosphorus – an omnipre-*

sent minor element in garnet of diverse textural types from leucocratic granitic rocks. - Mineralogy and Petrology, 85: 205–221.

CEMPÍREK J., NOVÁK, M. (2005): *A green dumortierite from Kutná Hora, Moldanubicum, Czech Republic: spectroscopic and structural study.* – Crystallization Processes in Granitic Pegmatites, Internat. Metting, Elba 2005, Abstract vol.

– (2005): *Zelený dumortierit z okolí Kutné Hory: strukturní a spektroskopická charakteristika.* – „2. sjezd České geologické společnosti ve Slavonicích“, Slavonice, 19.–22. 10. 2005

DOLEŽALOVÁ, H., HOUZAR, S., LOSOS Z. (2005): *Barium micas and manganese-rich sphalerite in sulphide-bearing dolomite marble from Rožná Uranium deposit, Czech Republic: an example of Ba and Mn partitioning during regional metamorphism.* – Polskie towarzystwo mineralogiczne, Prace Specjalne, 25, 63–66.

DOLEŽALOVÁ, H., HOUZAR, S., ŠKODA, R. (2005): *Minerální asociace forsteritových mramorů s Ba-flogopitem a kinoshitalitem na uranovém ložisku Rožná, moldanubikum, západní Morava.* – Acta Musei Moraviae, Sci. geol., 90, 75–88.

HOUZAR, S., PFEIFEROVÁ, A. (2005): *Nedvědícký mramor – významný dekorační kámen v historii Moravy.* – Vlastiv. sbor. „Západní Morava“, 9, 24–35.

HRAZDIL, V., HOUZAR, S. a HOLÍČKÝ, I. (2005): *Sn-mineralizace skarnoidů v nedvědíckých mramorech (svratecké krystalinikum, západní Morava).* – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slavonice, 49.

LOSOS, Z., DOLEŽALOVÁ, H. (2005): *Sphalerites in particular genetic types of sulphide mineralization in the Rožná uranium deposit (Czech Republic).* – Mitt. Österr. Miner. Ges., 151, 83, Wien.

NOVÁK, M. (2005): *Grafitické pegmatity Českého masivu (Česká republika); mineralogická, geochemická a regionální klasifikace a geologický význam.* – Acta Mus. Morav. Sci. geol., 90, 3-74.

Opletal, V., HOUZAR, S., LEICHMANN, J. (2005): *Turmalín-skapolitové polohy v mramorech olešnické skupiny moravika: metaevapority nebo ložní intruze oligoklasitů ?* – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slavonice, 78.

Populárně-vědecké publikace a exkurzní průvodce

CEMPÍREK, J. (2005): *Přehled minerálů berylia (mimo skupiny berylu) v Českém masivu.* – Minerál, 13, 4, 247–254.

CÍCHA, J., HOUZAR, S., LITOCHEB, J., NOVÁK, M. (2005): *Exkurzní průvodce po mineralogických a geologických lokalitách.* – Živec 2005 – seminář geologů muzeí ČR a SR, Prácheňské muzeum v Písku, 50 p.

HOUZAR, S. (2005): *Pokojuvice u Třebíče – klasická lokalita korundu na Moravě.* – Minerál, 13, 1, 23–25.

– (2005): *Lokalita č. 2. Hory u Předína – Ve štulni: pozůstatky po středověkém doložení zlata.* – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slavonice, 140–142.

– (2005): *Vltavíny a tektity – jejich naleziště a vznik.* – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slavonice, 45–47.

HOUZAR, S., ŠREIN, V. (2005): *O minerálech berylia ve skarnech.* – Minerál, 13, 4, 278–279.

HOUZAR S., Vokáč, M. (2005): *Pádové pole moravských vltavínů a jeho vývoj*. – Minerál, 13, 2, 99–101.

Melichar, R., HOUZAR, S. (2005): *Lokalita č. 1. Jemnice – opuštěné kamenolomy „Na Jemničkách“ a „U borovice“: deformované mramory a amfibolity moldanubika* – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slanovice, 137–140.

Ediční činnost

S. Houzar

– editor Časopisu Moravského muzea, vědy geologické, ISSN 1211-8796

– člen redakční rady populárně-vědeckého časopisu „Minerál“, ISSN 1213-0710

1.8. GEOLOGICKO-PALEONTOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Oddělení geologie a paleontologie se v roce 2005 soustředilo na přípravu a vlastní realizaci velkého výstavního projektu *Tajemný jednorozec – zkameněliny v legendách a mýtech*. Projekt byl významně podpořen Ministerstvem kultury ČR a Českým výborem ICOM. Prezentuje v evropském kontextu vývoj názorů na zkameněliny od antiky až po vznik vědecké paleontologie. Výstavnímu projektu předcházela několikaletá badatelská práce, spočívající ve vyhledání písemných zdrojů, ale i vlastních historických exponátů pro výstavu. Byly zdokumentovány významné tuzemské i zahraniční artefakty (zkameněliny, staré tisky, umělecká díla atd.). Součástí výstavního projektu bylo natočení stejnojmenného filmu, který dokumentuje navíc i další příklady historického chápání zkamenělin, které nebyly na výstavě prezentovány. V rámci tohoto projektu byla navázána spolupráce s mnohými evropskými institucemi jako např. s Teylers muzeem v Harlemu, které pořádalo výstavu se stejnou tematikou a na které se prezentuje anglická verze filmu *Tajemný jednorozec*. Tento projekt pokračuje i nadále.

Sbírkotvorná činnost oddělení probíhala v rámci institucionálního výzkumného grantu – *Výzkum terciérní rybí fauny Západních Karpat*. Významné akvizice byly získány koupí, a to stop permských plazů a obojživelníků a skeletu permského žraloka z boskovické brázdy. Do fondu zahraničního materiálu byly získána druhohorní ryba z Brazílie. Práce se sbírkami je nadála ztížena odloučením deponitáře oddělení na Moravci. Probíhala rozsáhlá revize sbírkového fondu a její propojení se systémem Demus. Byla započata s odborným zhodnocením zahraničního materiálu, který je významnou částí sbírkového fondu. Pracovníci připravují podklady pro tvorbu katalogů jednotlivých sbírkových fondů.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

R. Gregorová se zaměřuje na vývoj fosilních společenstev rybí fauny terciéru Západních a Východních Karpat a její korelace s geneticky příbuznými oblastmi Evropy (Francie, Německo, Švýcarsko, Rakousko). Na základě studia fosilní rybí

fauny z těchto oblastí zároveň řeší paleogeografické, biostratigrafické a paleoekologické zhodnocení společenstev a sledování jejich změn v průběhu oligocénu.

O. Dostál se specializuje na komplexní studium paleoentomofauny v severní části Boskovické brázdy. Užší specializace na endopterygotní řády blízké spicím a moučám. Hlavní směr studia je věnován vymřelému řádu Miomoptera a jeho přesnému systematickému a fylogenetickému vymezení v rámci holometabolních řádů. S tím je spojeno studium fosilního materiálu, především z lokality Obora. V souvislosti studia hmyzích oryktocenóz interpretace paleoekologie. Podrobné srovnání zástupců řádu Miomoptera z území ČR s nálezy z USA a Ruska. Studium nových nálezů čeledi Martynoviidae. Studium blíže neurčeného materiálu permského hmyzu z různých institucí.

Grantové projekty

V rámci institucionálního grantu MK Vytváření pramenné databáze a studium přírodních procesů probíhající v širší oblasti styků karpatské, hercynské a panonské oblasti se řešily tři dílčí projekty:

– analýza rybí fauny menilitových vrstev především z lokality Litenčice – pokračování v terénním výzkumu. Bylo započato s osteologickou analýzou nálezu skeletu mořského ptáka v menilitových vrstvách. Dále byla připravena do tisku osteologická analýza zástupce čeledi Gadidae – první fosilní záznam (skelet) rodu *Steindachneria*. (*R. Gregorová*)

– výzkum zástupců řádu Miomoptera a zástupců řádu Diaphanopteroidea z permu Boskovické brázdy (*O. Dostál*)

V rámci finanční podpory MK na kulturní aktivity byla prováděna dokumentace zkamenělin evropských muzeí z hlediska jejich historického významu a jejich vliv na vývoj paleontologie. Realizace výstavy a filmu *Tajemný jednorozec*. Příprava knihy na základě získané dokumentace. (*R. Gregorová*)

Výstavy

- Stále probíhající výstava oddělení genetiky v roce 2004: „*Kód pro rozmanitost životů*“ (spolupráce našeho oddělení v části prezentace zkamenělin jako dokladů o vývoji života na Zemi).
- „*Tajemný jednorozec – zkameněliny v legendách a mýtech*“: 17. 5. 2005–5. 11. 2005, Ditrichsteinský palác MZM Brno
- „*Tajemný jednorozec – zkameněliny v legendách a mýtech*“: 16. 12. 2005–12. 3. 2006, muzeum J. A. Komenského, Uherský Brod
- „*Tajemný jednorozec*“ – spolupráce s Dětským muzeem při realizaci aktivit v dílně
- „*Zdeněk Burian (1905–1981) – mistr palety neznámých světů*“ – spolupráce s Dětským muzeem (podklady a konzultace pro lektorský výklad k výstavě)

Spolupráce s médii

- Film *Tajemný jednorozec* v české a anglické verzi; scénář, komentář, spolurežie R. Gregorová, délka 50 min.
- Pořad Českého rozhlasu *Rendez-vous* s Josefem Veselým 21. června 2005 – povídání o výstavě *Tajemný jednorozec*

- Kultura.cz – prezentace výstavy Tajemný jednorozec v pořadu České televize, září 2005
- MF Dnes – Gregorová, R.: Zkameněliny Valašska, článek září 2005

Prezentace pro veřejnost

- 18. 10. 2005 přednáška a promítání filmu Tajemný jednorozec – Dietrichsteinský palác
- 25. 10. 2005 přednáška Tajemný jednorozec – Dietrichsteinský palác
- 1. 11. 2005. prezentace filmu a přednáška k výstavě Tajemný jednorozec, Dietrichsteinský palác

Pedagogická a lektorská činnost

- V průběhu roku byly poskytovány odborné konzultace pro studentské středoškolské i vysokoškolské práce (*S. Hrdličková, R. Gregorová, O. Dostál*)
- Paleontologie – přednáška v letním semestru škol. r. 2004/2005, Kat. geol. a paleont. Přírod. fak. MU, Brno (*O. Dostál*)
- Výklady ve stálé expozici průběžně po celý rok (*S. Hrdličková*)
- Speciální programy pro školy: „Nezrozený život“, „Kámen“, „Zrození Země“, „Květiny a dinosauři“, „Původ člověka“, „Vývoj savců“ a pro veřejnost „Kámen – Země živá či neživá“ (v rámci Dne Země).

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- History of understanding of the fossils. 3th meeting of EAVP Darmstadt (European association of vertebrate palaeontologists) – prezentace přednášky a filmu (17.–24. červenec 2005). (*Gregorová, R.*)
- Ichthyofauna of the Zdanice – Hustopece Formation (Egerian) from the new locality Hustopece (Czech Republic). *Kaupia. Darmstädter Beiträge zur Naturgeschichte. Str. 81.* (*Gregorová, R.*)
- Tajemný jednorozec. 6. Česko-slovenko-polský paleontologický seminář, Univerzita Palackého v Olomouci – prezentace přednášky a filmu (14.–15. září 2005). (*Gregorová, R.*)
- Tajemný jednorozec. Konference Česko-saských a bavorských muzeí v České Lípě – prezentace přednášky a filmu (5.–6. říjen 2005). (*Gregorová, R.*)
- Nové paleontologické nálezy na lokalitě Zboněk. – Sborník abstraktů Moravsko-slezské paleozoikum 2005, 9–10. Olomouc. (*O. Dostál, Z. Šimůnek, J. Král*)
- Zástupci rodu *Miomatoneura* Martynov, 1927 na Oboře. – Sborník příspěvků 6. Česko-slovenko-polský paleontologický seminář, 18. Univerzita Palackého v Olomouci. (*O. Dostál*)

Zahranční služební cesty

- Zahranční služební cesty v rámci projektu Tajemný jednorozec (zapůjčení a vrácení exponátů, spolupráce na projektu). (*R. Gregorová*)
- Německo, Francie, T: 7.–9. 3. 2005, přijímací organizace: Staatl. Museum für Naturkunde Karlsruhe, Musée G. Cuvier, Montbeliard Francie (*R. Gregorová*)
- Holandsko, 21.–23. 3. 2005, přijímací organizace: Tylers museum, Haarlem, Přírodovědné muzeum Rotterdam (*R. Gregorová*)

- Rakousko, 4. 4. 2005, přijímající organizace: Univerzita Vídeň. (*R. Gregorová*)
- Francie, 25.–28. 4. 2005, přijímající organizace: Národní přírodovědné muzeum v Paříži. (*R. Gregorová*)
- Rakousko, 29. 11. 2005, přijímající organizace: Univerzita Vídeň. (*R. Gregorová*)
- Německo, Francie, 5.–9. 12. 2005, přijímající organizace: Přírodovědné muzeum Karlsruhe, Museum G. Cuviera Montbeliard, Národní přírodovědné muzeum Paříž. (*R. Gregorová*)
- Slovensko, 27. 9.–1. 10., přijímající organizace: Muzeum v Kremnici, Muzeum K. Plicky v Blatnici, Muzeum Stará Lubovňa, Muzeum Endyho Warhola a Medzilaborcích, Východoslovenské muzeum v Košicích. Studijní cesta ČV ICOM, spoluorganizátor. (*R. Gregorová*)
- Slovensko, 9. 2. 2005, přijímající instituce: SAV, NSM Bratislava – Instrukční grant (*R. Gregorová*)
- Německo, 16.–25. 7. 2005, přijímající organizace: Landes Museum Dartmstadt; účel: konference EAVP (*R. Gregorová*)
- Prohlídka kolekce fosilního hmyzu v Museum National d'Histoire, Paris, France; 25. 4.–28. 5. 2005. (*O. Dostál*)

Publikační činnost

GREGOROVÁ R.: *Ichthyofauna of the Zdanice – Hustopece Formation (Egerian) from the new locality Hustopece (Czech Republic)*. Kaupia. Darmstädter Beiträge zur Naturgeschichte, str. 81. Abstractum.

- *Zkameněliny v legendách a mýtech*. Sborník z konference: 6. Česko-Slovensko-polský paleontologický seminář, Univerzita Palackého v Olomouci. Abstractum
- *Tajemný jednorožec (Mysterious Unicorn)* v české a anglické verzi, scénář, komentář, spolurežie, délka 50 min. Spolurežie a scénář k filmu.

DOSTÁL, O., ŠIMŮNEK, Z., KRÁL, J. (2005): *Nové paleontologické nálezy na lokalitě Zboněk*. – Sborník abstraktů Moravskoslezské paleozoikum 2005, 9–10. Olomouc.

DOSTÁL, O. (2005): *Zástupci rodu Miomatoneura Martynov, 1927 na Oboře*. – Sborník příspěvků 6. Česko-slovensko-polský paleontologický seminář, 18. Univerzita Palackého v Olomouci.

Odborné recenze a posudky

R. Gregorová

Recenze manuskriptu

- J. Kotlarczyk, A. Jerzmanska, E. Swidnicka: A framework of Ichthyofaunal Ecoratigraphy of the Oligocene-Early miocene strata of the Polish Outer Carpathian Basin. 197 s.
- Charissa van Kooten: Dinosaur and Dragons. Thesis, 200 s. Leiden.

Posudky

- Barbara Chalupová: The evolutionary changes of Paleogene basis of Western Carpathians based on the study of fish fauna. Grantový projekt.

1.9. ÚSTAV ANTHROPOS A PAVILON ANTHROPOS MZM

Hlavním úkolem ústavu Anthropos v uplynulém roce byla příprava nových expozic v pisáreckém pavilonu.

V nově rekonstruované budově pavilonu Anthropos byly zahájeny práce na výrobě interiéru, výstavního mobiliáře i dioramat dle architektonického návrhu D. Kabeláčové, grafičky S. Bártové a připomínek jednotlivých scénáristů. Bylo přistoupeno k realizaci jednotlivých částí expozic: Morava lovců a sběračů (autor M. Oliva), Nejstarší umění Evropy (M. Oliva), Příběh lidského rodu (Z. Šmahel, M. Dočkalová), Genetika ve vývoji člověka (J. Sekerák, A. Matalová), Paleolitické technologie (P. Neruda, Z. Nerudová), Bratřenci nebo bratři? – Etologie primátů (V. Vančata, M. Vančatová), Dějiny výzkumů a pavilonu Anthropos (M. Oliva, P. Kostrhun). Do jednotlivých expozic byly vytvářeny grafické návrhy, shromažďovány, rekonstruovány a nakupovány nové exponáty a vytvářena obrazová dokumentace. Paralelně byly připravovány dvě dočasné výstavy pro pavilon Anthropos: „Bosna 1905 na fotografiích Františka Brunera-Dvořáka“ (P. Kostrhun), „Na hrdle krása“ (K. Valoch, O. Neužil). Zhotovovány byly programy pro audiovizuální techniku. Práce na tvorbě expozic jsou hrazeny z investiční dotace MK ČR a koordinovány v souladu s ostatními pracovišti MZM O. Neužilem a P. Kostrhunem. K expozicím byly vydány dva knižní katalogy: M. Oliva, Civilizace moravského paleolitu a mezolitu, Z. Šmahel, Příběh lidského rodu, oba v české a anglické mutaci. Od 1.10. byl vedením pavilonu Anthropos pověřen Mgr. Petr Kostrhun.

Ukončilo se řešení grantu GAČR (K. Valoch a kol.) a dvou projektů MK ČR, kde naši pracovníci byli hlavními řešiteli. Tři z našich kurátorů jsou nově zapojeni do institucionálního záměru MZM a dva z našich odborníků přednášeli základní (povinné) kurzy na vysokých školách. V externím doktorandském studiu pokračují dvě preparátorky z úseku antropologie (PřF MU) a kurátorka úseku osteologie (univ. Tübingen). Na všech úsecích pokračovaly terénní výzkumy: pracoviště paleolitu se věnovalo dvěma grantovým projektům v Krumlovském lese a okolí, antropologie spoluprací s Ústavem archeologie a muzeologie MU a s ústavem archeol. pam. péče při vyzvedávání lidských pozůstatků, pracovnice úseku kvartérní paleontologie vypomáhala prof. R. Musilovi při výzkumu Javoříčských jeskyní. Značnou část pracovní kapacity úseku antropologie zabírá redigování mezinárodního časopisu *Anthropologie*, vycházejícího v angličtině (ved. redaktor M. Dočkalová). M. Oliva je editorem *Acta Musei Moraviae* – řady spol. věd a členem několika redakčních rad.

Rozsáhlé výzkumy a hlavně předávání antropologického materiálu klade značné nároky na depozitární prostory. Navíc pokračovalo vyklízení půdních depozitářů nad d'Elvertovým křídlem, kam zatím. Antropologické sbírky se tak hromadí v našem objektu v Rebešovicích a vinou nedostatku mobiliáře je prozatím nelze řádně uložit.

V prostorách Etnografického muzea v Paláci šlechtičen byla instalována rozsáhlá výstava maleb Zdeňka Buriana.

Knihovna ústavu Anthropos shromažďuje a eviduje specializovanou literaturu zaměřenou na archeologii paleolitu a mezolitu, etnologii, kulturní a fyzickou antropologii, osteologii, geologii pleistocénu a příbuzných oborů, a to jak monografie, tak

časopisy, periodické řady a separáty. Nové přírůstky jsou již zpracovávány v knihovnícké databázi KPwin, stávající fond se průběžně převádí do této databáze. Za rok 2005 bylo získáno do knihovny 368 přírůstků, k 31. 12. knihovna evidovala celkem 21 664 knihovních jednotek. Přírůstky jsou získávány především výměnou se zahraničními institucemi – univerzitami a muzei z celého světa. V roce 2005 jsme uskutečnili výměnu se 91 institucemi (88 zahraničními, 3 českými) zasláním časopisu *Anthropologie*, *Časopisu Moravského muzea* a *Folia Ethnographica*. Knihovna poskytuje odborné služby jak pracovníkům muzea, tak i mimomuzejním vědeckým pracovníkům a knihovnám, studentům i ostatní veřejnosti. Počet protokolovaných zápůjček za rok 2005 činil 680, prezenční zápůjčky nejsou protokolovány. Registrovaných uživatelů bylo celkem 180. V r. 2005 byla opět provedena revize části fondu knihovny *Anthropos*, tentokrát byla revidována řada archeologická a část fondu separátů (1 999 ks).

Průběžně rovněž pokračuje zapisování rozsáhlé knihovny profesora Absolona do databáze v programu Access – v roce 2005 jsme převedli do počítače 667 přírůstkových čísel, celkem je již digitalizováno 4 867 jednotek.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

Antropologie pravěkých populací

- Spolupráce s Ústavem archeologie a muzeologie FF MU Brno na zpracování nálezu kostry novorozence K 26 vyzvednuté in situ při výzkumu neolitického sídliště v Těšeticích. Preparace, fotodokumentace, kresebná dokumentace, videozáznam uložení neolitické kostry. (*M. Dočkalová*)
- Dokončení úprav a doplnků počítačové databáze DEMUS 01 pro evidenci antropologického materiálu (*M. Dočkalová*)

Archeologie

- Průběžná spolupráce na tvorbě archeologické verze muzeologického programu Demus. (*P. Neruda, Z. Nerudová, M. Oliva*)
- Výzkum nově objevené lokality Pravlov IVd viz grant (*P. Neruda, Z. Nerudová*)
- Objev nové lokality Alexovice I (*M. Oliva, P. Neruda, Z. Nerudová*)
- Průzkum Letovice-Kozí hora (*P. Neruda, Z. Nerudová*)
- terénní prospekce severní oblasti Brna (*P. Neruda, Z. Nerudová*)
- 25. 7.–5. 8. 2005 Puklinová jeskyně – ve spolupráci s Archeol. ústavem univ. v Toruni (*K. Valoch*)

Archeozoologie a přírodní prostředí pleistocénu

- V průběhu roku 2005 byl dokončen I. a II. stupeň evidence rozsáhlého souboru zvířecích kostí z lokality Sloupsko-Šošůvské jeskyně.
- Od měsíce října probíhá evidence I. a II. stupně osteologického materiálu získaného několikaletým výzkumem v jeskyni Za hájovnou v javoříčském krasu.
- Spolu se sbírkotvornou činností byla provedena i revize části osteologických sbírek a v rámci příprav nové expozice pro pavilon *Anthropos* vybrány i vhodné osteologické exponáty. Z důvodů zjištěných nesrovnalostí předmětů evidovaných

v tzv. doprovodné dokumentaci byla zahájena kompletní reorganizace předmětů a jejich následná evidence.

Grantové projekty

Účast na institucionálním záměru „*Vytváření pramenné databáze a studium přírodních procesů probíhají v širší oblasti styků karpatské, hercynské a panonské oblasti*“ MK 00009486201. Za ústav Anthropos se podílely *M. Dočkalová* a *G. Dreslerová*.

- Podíl na řešení spočíval ve studiu zvířecího osteologického materiálu z několika vybraných sídlištních lokalit doby bronzové a římské. Osteologický materiál byl anatomicky i druhově determinován, byl posouzen z hlediska ontogenetického stáří, rozměru a z hlediska výskytu stop po činnosti člověka. Studované lokality pak byly mezi sebou porovnány z hlediska četnosti výskytu jednotlivých taxonů domácích i divokých zvířat na dané lokalitě, předpokládaného stáří jedinců jednotlivých taxonů v době smrti, pravděpodobné velikosti jedinců jednotlivých taxonů na daných lokalitách a z hlediska lidské manipulace se zvířecími kostmi. (*G. Dreslerová*)
- Soupis terénní dokumentace výzkumů (náleзовé zprávy) z neolitických sídlišť, revize moravských nálezů a muzejních fondů. Studium kosterního neolitického materiálu z Vedrovic – demografický rozbor z hlediska taxonomického se zaměřením na metabolické a morfologické změny. (*M. Dočkalová*)

Účast na institucionálním záměru „*Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě*“. Za ústav Anthropos se na jeho řešení podíleli *M. Oliva* a *P. Neruda*:

- Téma výzkumu těžby kamenných surovin v oblasti Krumlovského lesa navazuje na granty GAČR a MK ČR. V uplynulém roce jsme navázali na výzkum z předchozího roku na ostrém svahu v těžebním revíru VI. Úkolem bylo získat materiál pro radiometrické datování těžby v šachtě č. 4, kterou keramické střepy kladou do starší doby železné. Tohoto cíle bylo dosaženo, ovšem získané uhlíky spadají svým stářím do přelomu neolitu a eneolitu. Do šachty se tedy zjevně dostaly z vyšších poloh ostrého svahu (kde se již dříve nacházely ve větších koncentracích), a to nepochybně při zaplňování šachty zeminou při zakládání dalšího kutišťe výše na svahu. Další spádníková sonda měla ozřejmit datování těžby metodou šikmých podkopávek. Z výplně těchto útvarů bylo získáno datum, spadající opět do závěru mladší domy kamenné (mladší lengyel). Zmíněný zásyp i intaktní podloží narušovaly další tři užší šachty, jsoucí až do hl. 6 m. Na dně jedné z nich byl zastížen tuhový střep z pozdní doby halštatské. Dále jsme prozkoumali mohutnou vertikální šachtu s odlišnou industrií a mnoha uhlíky, datovanými rovněž do závěru neolitu jako zmíněná těžba podkopávkami. Z bezpečnostních důvodů byla práce zastavena v hl. 6 m, aniž bychom dosáhli dna. Tyto výsledky významně přispěly ke zpřesnění průběhu těžební činnosti. (*M. Oliva*)
- V rámci institucionálního záměru jsme rovněž prováděli ve spolupráci s UAPP Prostějov předběžný průzkum lokality Loštice–Kozí vrch, kde v rámci těžby bude nutné zachránit náleзовou situaci s artefakty, které spadají do období pozdního paleolitu. Dále jsme provedli technologickou analýzu kamenné štípané industrie z Vedrovic Ia (publikováno) a jeskyně Šipky (příprava článku) formou skládání nalezených artefaktů. (*P. Neruda, Z. Nerudová, M. Oliva*)

Grant AHRB (arts and humanities research board) ve spolupráci s Universitou Sheffield, Anglie: „*Biologická a kulturní identita prvních zemědělců: smíšená bio-archeologická analýza středoevropského pohřebiště (Vedrovice)*“. Odborná anatomická katalogizace kosterního materiálu neolitického pohřebiště Vedrovice. Realizace počítačové databáze KAEVN 05 k evidenci anatomického inventáře, kresebné dokumentace, záznamu pohlaví, věku, stavu kosterního materiálu a evidenci odběrů kostních vzorků pro studium migrací a stravovacích trendů. (M. Dočkalová, I. Jarošová)

Grant „*Začlenění otevřené lokality Moravský Krumlov IV do sbírkových fondů ústavu Anthropos*“ (MK RK04P03OMG12). V rámci grantu byla kolekce kamenné štípané industrie získaná archeologickým výzkumem zdokumentována a zapsána do interní databáze předmětů. Každý artefakt byl katalogizován (tj. zapsán do I. a následně do II. stupně evidence sbírek), takže v závěru roku 2005 mohly být tyto předměty nahlášeny do evidence CES. Paralelně probíhala i interdisciplinární spolupráce na traseologické analýze artefaktů z vrstev 1 a 2, datace jednotlivých horizontů i okolních lokalit (spolupráce s univerzitou – Canberra). Vzhledem k dosud zjištěné složité stratigrafické situaci na lokalitě Moravský Krumlov IV, jsme hledali další situace s podobnými jevy, které by bylo možné studovat. Unikátní geologicko-archeologickou situaci jsme odhalili na lokalitě Pravlov IVd, kde se podařilo zachytit doklady přítomnosti člověka ve dvou archeologických horizontech. Vrstvu 1 můžeme spojovat s počátkem mladého paleolitu, zatímco vrstva č. 2 poskytla drobotvarou industrii, srovnatelnou s taubachienem, nebo dokonce s holsteinským horizontem mikrolitických industrií z Německa. Nově objevená lokalita bude představovat přínos do archeologické i geologické diskuse, neboť zkoumaný profil je stabilně odkrytý a umožňuje průběžné studium různými vědními disciplínami. Do budoucna tak bude představovat důležitý podklad pro studium období mezi OIS 11 a 3. (Z. Nerudová, P. Neruda)

Grant „*Paleolit a mezolit Čech, Moravy a Slezska*“ (GAČR 404/03/1057). Grantový projekt byl zaměřen na vytvoření rozsáhlé monografie, která by shrnovala současný stav poznání. Na tvorbě práce se podílejí všichni současní odborníci na dané období. Vedle odborných pracovníků ústavu Anthropos (K. Valoch, M. Oliva, P. Neruda, Z. Nerudová) se na přípravě podílí i Archeologický ústav AVČR Brno (J. A. Svoboda, P. Škrdla) a Archeologický ústav AVČR v Praze (I. Sýkorová, J. Fridrich, Sl. Venc) a externě K. Sklenář. V roce 2005 jsme dokončili rukopis monografie. (K. Valoch, P. Neruda, Z. Nerudová, M. Oliva)

Grant VaV MK ČR č. RK04P03OMG003 „*Sídlíště lovců mamutů u Milovic*“. Byly překresleny velké plány nálezových ploch – tužkou kreslená terénní dokumentace se převedla do tužových kreseb, určených pro publikaci. Přenášením pozic artefaktů do schematických plánů v počítačové databázi se vytvořil digitální model lokality. Mgr V. Halámková-Sedláčková zpracovala mamutí kosti co se týče metriky a Alexis Brugere z univerzity Aix-en-Provence co do aspektů lovecké ekonomie. M. Oliva se zúčastnil 11. kongresu Asociace evropských archeologů (EAA) v irském Corku, kde vystavil poster o výzkumu v Milovicích. (M. Oliva)

Do stádia posledních úprav a korektur dospělo zpracování a publikace antropologických a archeologických nálezů z Mladečských jeskyň, kde M. Oliva přispěl archeologickou částí. Vedoucí týmu je prof. M. Teschler-Nicola z Naturhistorisches-museum ve Vídni. (M. Oliva)

Výstavy

- Příprava informačních panelů pro výstavu Psí život konanou v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě spolu s odbornou instalací archeologické situace - kostry psa a dalších exponátů (G. Dreslerová)
- V prostorách Etnografického muzea v Paláci šlechtičen byla instalována rozsáhlá výstava maleb Zdeňka Buriana. „ZDENĚK BURIAN MISTR PALETY NEZNÁMÝCH SVĚTŮ“ Dne: 25. 10. 2005–31. 3. 2006, Palác šlechtičen, Koblížná 1. Brno. Výstava ke 100. výročí narození autora se konala pod záštitou Ing. Stanislava Juránka, hejtmána Jihomoravského kraje. Jihomoravský kraj poskytl na výstavu finanční dotaci jejíž prostředky byly použity především k propagaci výstavy. Hlavním přínosem finanční podpory Krajského úřadu Jihomoravského kraje v Brně je propagace našeho nejnámějšího ilustrátora dobrodružné literatury a mistra paleontologických obrazových rekonstrukcí. V roce 2005 navštívilo výstavu v průběhu 10 týdnů celkem 7 398 návštěvníků (4 399 dospělých a 2 999 dětí), průměrnou denní návštěvnost 150 osob lze považovat za velmi úspěšnou. (M. Dočkalová)

Spolupráce s médii

- V komponovaném pořadu na téma archeologie (3. 7. ČT 2) účinkovali P. a Z. Nerudovi a M. Oliva v pasážích o výrobě štípané industrie a o těžbě v Krumlovském lese.
- U příležitosti 80. výročí nálezů Věstonické venuše vystoupil. 13. 7. M. Oliva v šesti televizních relacích: Dobré ráno z Brna s reprízou, Jihomoravský večerník s reprízou 14. 7. ráno, dále šoty na Nově a na Primě, jakož i živé interview v rozhlasu. Další vstup zařazen v pořadu Regiony 16.7. na ČT 1.
- Živý rozhovor s M. Olivou o prof. K. Absolonovi byl zařazen 6. 10. v pořadu Dobré ráno z Brna
- V komponovaném pořadu Moravský kras (ČT 2, 23. 10) vystoupili P. Kostrhun, M. Oliva a K. Valoch v bloku o K. Absolonovi (režie P. Jirásek, odb. poradce P. Kostrhun).
- 20.12. natáčel redaktor Marek Janáč s M. Olivou rozhovor o významných archeologických objevech pro Radiožurnál pro pořad, který byl vysílán o vánočních svátcích.
- O. Neužil, P. Kostrhun: prezentace příprav budování nové expozice pavilonu Anthropos pro tisk a Českou televizi (Dobré ráno, P. Kostrhun).

Prezentace

- *Per Aspera ad Astram, Odkaz prof. RNDr. Jana Jelínka, DrSc.*, (6. 2. 1926–3. 10. 2004). Středa 9. února, 2005, přednáškový sál, Dietrichsteinský palác, MZM, Zený trh. Slavnostní zasedání věnované vzpomínce na prof. Jana Jelínka. Předneseno 5 referátů: Jan Jelínek, ředitel Moravského muzea, antropolog, muzeolog, tvůrce muzejních expozic, profesor VUT v Brně, autor i spisovatel. Zasedání se zúčastnilo 120 hostů (M. Dočkalová)
- Brno, park Lužánky 31. 5. 2005. – Ukázky experimentálního štípaní v rámci akce „Empík hledá Medvíka Haribo“. (P. Neruda, Z. Nerudová)

Exkurze

- Kruml. les 1. 10. 2005: Exkurze Muzejní a vlastivědné společnosti, výklad (M. Oliva)
- Exkurze studentů arch. z univ. Wrocław. 10. 5. 2005. – Kůlna, Býčí skála (K. Valoch)
- V rámci konf. Přírodovědné metody..., 26. 5. 2005 – v Kůlně (K. Valoch)
- V rámci Letní školy 16. a 17. 7. na Stránské skále a v Kůlně (K. Valoch)

Přednášky pro veřejnost

- Pravěk Krumlovského lesa, Muzeum Pardubice 12. 10. (M. Oliva)

Pedagogická a lektorská činnost

- oponování diplomové práce Moniky Laštovičkové – „Antropologická charakteristika populace z pohřebiště na Wurmově ulici v Olomouci.“, Brno 2005. Katedra – oponování magisterské práce Marty Bockové – „Antropologický rozbor kosterních pozůstatků ze žárového pohřebiště lidu lužické kultury v Mohelnici,“ Brno 2005. Katedra antropologie PřF MU Brno.

M. Oliva

- Západočeská univerzita v Plzni: Paleolit a mezolit (přednášky a semináře)
- Masarykova univerzita v Brně: Paleolit střední Evropy (přednášky a semináře)
- 11. 7. přednáška v angličtině o lovcích mamutů na Moravě pro studenty univ. v Sheffieldu (FF MU Brno)
- Vypracování oponentských posudků diplomových prací B. Veselé o štípané industrii z neolitického sídliště ve Vedrovicích, P. Kostrhuna o meziskupinových kontaktech na východní periferii magdalénienu (FF MU Brno) a Dušana Thurza: Gravettinské osídlenie južnej časti Ratnoviec (KU Bratislava)
- Konzultace studentům archeologie při tvorbě seminárních či magisterských prací

P. Neruda

- Paleolit a mezolit České republiky. Zimní semestr na FPF SLU Opava
- Úvod do studia pleistocénu. Zimní semestr na FPF SLU Opava
- Život v paleolitu. Letní semestr na FPF SLU Opava
- Paleolit a mezolit Evropy. Letní semestr na FPF SLU Opava
- Konzultace studentům archeologie při tvorbě seminárních či magisterských prací

Z. Nerudová

- Konzultace studentům archeologie při tvorbě seminárních či magisterských prací
- Badatelský dohled a odborný výklad ve sbírkách ústavu Anthropos

K. Valoch

- Posouzení dipl. práce Martin Moník: Pozdní paleolit na Moravě. 10. 6. 2005 UAM FF MU

P. Kostrhun

- Přednáška na Ústavu archeologie a muzeologie O dějinách ústavu Anthropos a Karlu Absolonovi
- Přednáška a beseda o archeologii a dějinách výzkumů na Střední škole uměleckých řemesel – Vyšší odborné škole restaurátorské v Brně a na Gymnáziu P. Křížkovského v Brně-Komíně.

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

M. Dočkalová

- 8. pracovní konference „Přírodovědné metody ve službách archeologie“; 23. 5.–26. 5. 2005, Brno. Přednesení referátu „Realizace kopií antropologických nálezů v terénní praxi“
- 24. pracovní setkání „Otázky neolitu a eneolitu našich zemí“; 17. 10.–20. 10. 2005, Rosice. Přednesení referátů:
- „Antropologické zhodnocení kosterního nálezu z výšinné osady lidu s kanelovanou keramikou v Hlinsku“
- „Nový nález kostry novorozence na neolitickém sídlišti v Těšeticích“

G. Dreslerová

- Konference „Přírodovědecké metody ve službách archeologie“, 23.–26. května 2005, Moravské zemské muzeum, Brno, referát na téma: „Vyhodnocení souboru zvířecích kostí ze sídliště ze starší doby bronzové a starší doby římské Vrchoslavice 1 a 2“
- Mezinárodní konference The 5th WBRG meeting, Veliko Tarnovo, prezentovány výsledky o opracovaných zvířecích kostech z neolitické lokality Těšetice – Kyjovice formou posteru – Bone tools from the Neolithic settlement Těšetice – Kyjovice.

I. Jarošová

- Vědecká konference: „Antropologické dni v Smoleniciach“; 14. 11.–15. 11. 2005, Smolenice, Slovensko. Přednesení referátu „Bukání dentální mikroabrazie u staroslovanské populace z Dolních Věstonic“
- Pracovní konference: „3. ročník – Symposium prof. Jiřího Malého“; 9. 12. 2005, Praha. Přednesení referátu: I. Jarošová „Využití dentálních mikroabrazí“
- viz. M. Hrnčířová – I. Jarošová

M. Hrnčířová

- viz T. Trubačová – M. Hrnčířová

M. Hrnčířová – I. Jarošová

- Gesellschaft für Anthropologie e.v., Staatssammlung für Anthropologie und Paläoanatomie, München, Deutschland; 18. 3.–20. 03. 2005, Göttingen, Deutschland. Přednesení referátu „Paläodemographische Studie des altslawisches Population (8.–12. Jahrhundert) von Dolni Vestonice, Tschechische Republik.“/ „Palaeodemographic study of Old Slavonic population from Dolni Věstonice, CZ (8th to 12th century).“

P. Neruda

- Pracovní setkání s krajinnou a prostorovou archeologií. Kostelec na Hané, 11. 11. 2005. Přednáška „Prostorová identifikace středopaleolitických lokalit.“
- Letní škola kvartérních studií PF MU.– 18. 7. 2005. Přednáška „Technologie výroby kamenné industrie.“

Z. Nerudová

- Kvartér 2005, PřF MU Brno, 1. 12. 2005. Přednáška „Terénní akce ústavu Anthropos v roce 2005.“
- Pracovní setkání s krajinnou a prostorovou archeologií. Kostelec na Hané, 11. 11. 2005. Přednáška „Strategie osídlení Krumlovského lesa“

M. Oliva

- 5.–11. 9. 11. kongres Asociace evropských archeologů (EAA) v irském Corku
- 20.–22. 10: Sympozium o štípaných industriích doby popelnicových polí a doby železné, Varšava (přednáška o Krumlovském lese).
- 10.–11. 11. Sympozium o gravettien/pavlovienu, Vídeň
- Letní škola kvartérních studií PřF MU. – 18. 7. 2005. Přednáška „Aurignacien ve střední Evropě“

T. Trubačová

- 6. konference „Doba laténska v Čechách, na Morave a na Slovensku“. Datum a místo konání: 2. 5.–5. 5. 2005, Košice, Slovensko. Přednesení referátu „Předběžná antropologická zpráva z laténského pohřebiště v Hustopečích“.
- Vědecká konference: „Antropologické dni v Smoleniciach“, 14. 11.–15. 11. 2005, Smolenice, Slovensko. Přednesení referátu „Antropologické zpracování jednotlivých keltských hrobů ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně“.

T. Trubačová – M. Hrnčířová

- 8. pracovní konference „Přírodovědné metody ve službách archeologie“, Datum a místo konání: 23. 5.–26. 5. 2005, Brno. Přednesení referátu „Antropologický rozbor laténského kostrového pohřebiště v Hustopečích, okr. Břeclav.“

K. Valoch

- 70 let ve službách paleolitu.– 8. prac. konf. Brno
- Letní škola kvartérních studií PřF MU. – 15. 7. 2005. Přednáška „Starý a střední paleolit.“
- Altpaläolithische Geröllgeräte in Mähren und in Niederösterreich.– Bad Frankenhausen
- Europäische Zusammenhänge des mährischen Magdalenien. – Rzeszów
- Vzpomínka na archeologickou činnost dr. Čepana. Trnava 8. 12. 2005

Zahraniční služební cesty

- Francie, Paříž 10.–12. 1.: Zpětný transport sbírkových předmětů z výstavy Čas mamutů v Národním přírodovědeckém muzeu (*M. Oliva*)
- 5.–11. 9. 11. kongres Asociace evropských archeologů (EAA) v irském Corku (*M. Oliva*)
- 20.–22. 10: Sympozium o štípaných industriích doby popelnicových polí a doby železné, Varšava (*M. Oliva*)
- Aktuelle Aspekte des mittel- und osteuropäischen Jungpaläolithikums. Wien 9.–11. 11. 2005 (*M. Oliva, K. Valoch*)
- 47 Tagung der Hugo Obermaier Gesellschaft, Neuchatel 29. 3.–2. 4. 2005 (*K. Valoch*)
- Das Paläolithikum zwischen 40 000 und 40 000 Jahren. Bad Frankenhausen 8.–10. 9. 2005 (*K. Valoch*)
- The Magdalenian in Central Europe. Rzeszów 21.–23. 9. 2005 (*K. Valoch*)
- Sýrie (15. 8.–6. 10. 2005) – účast na polsko-české archeologické expedici na Tell Arbid. Příprava mezinárodní (Sýrie, Polsko, Česko) archeologické a etnografické výstavy Sýrie (Mezopotámie). Zapojení MZM do projektu směřujícího k získání koncese na výzkum severní Mezopotámie, organizované ÚAM FFMU. Studium a dokumentace archeologického materiálu. (*P. Kostrhun*)

- Polsko (3.–5. 11. 2005), Muzeum Narodowe – jednání o výstavě „Sýrie“ pro rok 2007 a možnostech zápůjček z NM ve Varšavě (dr. A. Reiche, kustod); setkání s prof. S. K. Kozłowskiem - možnost přednášky k otevření Anthroposu. Konzultace disertace s prof. J. Lechem, PAN ve Varšavě. (*P. Kostrhun*)
- Polsko: (7.–9. 12.) – Muzeum Narodowe, Štětín – organizace výstavy „Lidé Sahary“ (zápůjčky exponátů, kurátor africké sbírky J. Lapott) připravované pro pavilon Anthropos v roce 2006. (*O. Neužil*)

Publikační činnost

DOČKALOVÁ, M.: *Antropologická metodika zpracování hromadných hrobů (The anthropological method of processing of mass graves)*. Ve službách archeologie VI. Sborník věnovaný 70. narozeninám PhDr. Dariny Bialekové, CSc., a 60. narozeninám Prof. PhDr. Josefa Ungra, CSc. Ed. V. Hložek, R. Nekuda, M. Rutkaj, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodrill Brno, Archeologický ústav SAV Nitra, Brno 2005: 331–344.

- *Nálezy neolitických koster z Těšetic (okr. Znojmo). Funde von neolithischen aus Těšetice (Bez. Znojmo). Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2004.*, Ed. I. Chebeň, I. Kuzma, Archeologický ústav SAV, Nitra 2005: 21–31.
- *A mass grave from the roman period in Moravia (Czech Republic)*, Anthropologie XLIII, 1/2005: 23–43.
- *Brno 2 Gravettian Human remains: postcranial skeleton*, Anthropologie XLIII, 2–3/2005: 295–304.
- *Zdeněk Burian mistr palety neznámých světů*. Doprovodný tisk k výstavě Smrčka, V., Bůzek, F., Erban, V., Berkovec, T., DOČKALOVÁ, M., Neumanová, K., Nývltová-Fišáková, M.: *Carbon, Nitrogen and Strontium Isotopes in the set of skeletons from the Neolithic settlement at Vedrovice (Czech Republic)*, Anthropologie XLIII, 2–3/2005: 315–323.

DRESLEROVÁ, G.: *Vyhodnocení zvířecích kostí*. In: ČIŽMÁŘOVÁ, J.: *Keltské pohřebiště v Brně-Maloměřicích*, Pravěk Supplementum 14, 2005, 41–42.

Jílek, J.; DRESLEROVÁ, G.; Hložek, M. 2005: *Pozdně halštatské a časně laténské osídlení v Polepech (okr. Litoměřice)*, Pravěk 13/2003, 253–278.

JAROŠOVÁ, I.: *Hypoplasie zubní skloviny jako nespecifický marker stresu u obyvatel ze Znojma-Hradiště (srovnání středověké a novověké populace)*. In *Ve službách archeologie. VI. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodrill Brno, Archeologický ústav AV SR Nitra, 2005. od s. 379–390, 12 s. ISBN 80-7275-060-7.*

- *Brněnská antropologie: minulost-přítomnost-budoucnost*. Konference u příležitosti 80. výročí založení Antropologického ústavu Masarykovy univerzity Brně (25.-26. listopadu 2004). Český lid. Etnologický časopis, Praha: Etnologický ústav AV ČR, 92, 2, od s. 195–196, 2 s. ISSN 0009-0794. 2005.

JAROŠOVÁ, I., HRNČÍŘOVÁ, M.: *Slovanské obyvatelstvo z Dolních Věstonic Vysoké Zahrady*. Česká antropologie. Časopis České společnosti antropologické, Olomouc : Česká společnost antropologická, 55, 1, od s. 59–66, 8 s. ISSN 0862-5085. 2005.

HRNČÍŘOVÁ, M.: *Brněnská antropologie: Minulost – Přítomnost – Budoucnost*. Archeologické rozhledy, 57/1, s. 211. 2005

HRNČÍŘOVÁ, M., JAROŠOVÁ, I.: *Slovanské obyvatelstvo z Dolních Věstonic-Na Pís-*

kách Česká antropologie. Časopis České společnosti antropologické, Olomouc: Česká společnost antropologická, 55, 1, od s. 51–58, 8 s. ISSN 0862-5085. 2005. KOSTRHUN, P.: *Štípaná industrie z magdalénienu jeskyně Kůlny*, AMM Sci. soc. 90, 2005, 77–127.

– *Hranice (okr. Přerov)*, Přehled výzkumů 46, 185–187.

NERUDA, P.: *Technologie micoquienu v jeskyni Kůlně. Micoquian Technology from Kůlna Cave (Sloup, South Moravia)*. AMM, Sci. soc. XC, 23–78.

M. Patou-Mathis, P. Auguste, H. Bocherens, S. Condemi, V. Michel, M.-H. Moncel, P. NERUDA, P., VALOCH, K.: In: A. Tuffreau (dir.), *Peuplements humains et variations environnementales au Quaternaire. Colloque de Poitiers*, 18-20 Septembre 2000. BAR Int. Ser., 1352, 69–94. Oxford.

NERUDOVA, Z.: *Způsoby dokumentace kamenné štípané industrie*. SPFFBU, M8-9 (2003–2004), 2005, 53–64.

NERUDOVA, Z. – NERUDA, P.: *The development of the production of lithic industry in the Early Upper Palaeolithic of Moravia*. AR LVII, 2005, 263–292.

OLIVA M.: *Civilizace moravského paleolitu a mezolitu*. MZM Brno 2005.

– *Palaeolithic and Mesolithic Moravia*. MZM Brno 2005.

– *K výročí Alexandra Makowského*. Pravěk 13, 2003, 471–475. Brno 2005.

– *150 let od narození Josefa Szombathyho (1853-1943)*. Pravěk 13, 2003, 475–480. Brno 2005.

– *L'exploitation du paysage et des ressources lithiques au Paléolithique en République Tchèque*. In: D. Vialou, J. Renault-Miskovsky, M. Patou-Mathis (eds.): *Comportements des hommes du Paléolithique moyen et supérieur en Europe: territoires et milieux*, 107–120. ERAUL 111, Liege 2005.

– *Výzkum pravěké těžby rohovce v Krumlovském lese*. AMM, Sci. soc. 90, 2005, 161–183.

– *K pětaosmdesátinám Karla Valocha*. AMM sci. soc. 90, 2005, 229–232.

– *Šaman a jeho loutka 21 tisíc let před Kristem*. Archeologie I, 2005/2, 16–29.

– *Něco archeologie*. Vedrovický zpravodaj, únor 2005, 18–19.

TRUBAČOVÁ, T.: *Rozbor antropologického materiálu. Keltské pohřebiště v Brně Maloměřicích*. Pravěk, Supplementum 14, 2005, 27–40.

– *Kosterní pozůstatky z laténského pohřebiště u Křenovic*. Živá Archeologie REA 6/2005.

VALOCH, K.: *Pleistocenní sedimenty a paleolitické artefakty z cihelny v Modřicích*. Archeologické rozhledy 56:3, 619–626. Praha.

– *Křišťály jako surovina štípané industrie*. AMM, Sci. soc., 89, 129–166.

VALOCH, K., Šajnerová, A., *Les fouilles du site du Paléolithique inférieur de Stránská skála I à Brno-Slatina*. Données récentes sur les premiers peuplements en Europe. BAR Int. Ser., 1364, 370–385. Oxford.

– *Europäische Zusammenhänge des mährischen Magdalénien*. (souhrn). In: *The Magdalenian in Central Europe. New finds and concepts* s. 10. Rzeszów.

VALOCH, K. – NERUDA, P. 2005: *K chronologii moravského magdalénienu. On the chronology of the Moravian Magdalenian*. AR LVII, 459–476.

Ediční činnost

– AMM Sci. soc. 2004 – vyšlo (ved. redaktor M. Oliva)

- AMM Sci. soc. 2005 – odevzdáno do tisku (ved. redaktor M. Oliva)
- Ediční zpracování časopisu Anthropologie. International Journal of the Science of Man. Vydání čísel:
- Číslo 1, ročník XLIII, rok 2005: 1–100
- Čísla 2-3, ročník XLIII, rok 2005: 101–330. Příprava čísla: Číslo 1, ročník XLIV, rok 2006: 1–100 (ved. red. M. Dočkalová)
- sestavení výroční zprávy MZM za rok 2004 (P. Neruda)
- práce v red. radě Archeologických rozhledů (M. Oliva)

Členství v odborných komisích

- výukový (vzdělávací) program na internetu: internetový projekt „České dějiny“ (nositel projektu „Silcom multimedia Opava) – zpracování kapitol o paleolit a mezolitu (*M. Oliva*)
- člen hlavního výboru České společnosti archeologické (*M. Oliva* – místopředseda)
- člen výboru oborové komise archeologů muzejí a ústavů pam. péče (*M. Oliva*).

1.10. HISTORIE BIOLOGICKÝCH VĚD – GENETIKA

Výzkumný úkol GA ČR, který Mendelianum řešilo v letech 2003–2005 a jehož výsledky byly zveřejněny v publikaci Genetika za železnou oponou byl hodnocen jako vynikající. V charakteristice hodnocení se zdůrazňuje, že jde o dosud nejobsáhlejší analýzu situace v biologii a genetice v Československu v období mezi světovými válkami, politické indoktrinaci biologie v padesátých letech a reinstitalizace genetiky v šedesátých letech dvacátého století. Je zde dokumentován střet genetiky a koncepce tzv. dědičnosti získaných vlastností ve vědeckém, sociálním, politickém a kulturním kontextu. Zvláštní důraz je věnován českým vědcům, kteří byli po roce 1948 postihováni pro svůj kritický přístup k lysenkistické verzi dědičnosti. Studie u nás poprvé v tomto rozsahu analyzuje tyto neblahé procesy, stejně jako význam takových osobností jako Sekla, Kříženecký, Hrubý, Kočnar, Štencel a dalších pro jejich přínos k základům genetiky u nás.

Ke 140. výročí zveřejnění objevu G. J. Mendela Mendelianum uspořádalo Mendelovo Forum, které se konalo 8. 3. 2005 a bylo věnováno Mendelovi a Darwinovi a nejnovějším objevům v experimentální genetice.

Mendelianum připravilo scénář Genetiky člověka, který byl předán k realizaci pro pavilon Anthropos a představen veřejnosti v tisku a TV.

Pracoviště získalo certifikáty amerického Ledermanova centra pro vzdělávání učitelů v historii vědy.

Mendelova medaile za rok 2005 byla udělena prof. Janu Lužnému, Mendeleum Lednice, za jeho přínos pro rozvoj šlechtění a genetiky kulturních rostlin

Mendelianum zajistilo podporu prezidenta AV ČR, kterou vyjádřil pro projekt Rodný dům G. J. Mendela v Hynčicích prof. RNDr. Václav Pačes, DrSc. Mendelianum také podpořilo projekt české antarktické stanice „Gregor Mendel“.

Mendelianum vyhodnotilo studentské práce soutěže Mendelovy Hynčice a zúčastnilo se předávání cen v Odrách u Nového Jičína.

Vědeckovýzkumná činnost

Institucionální záměr

Výzkum lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve stře- doevropském kontextu.

Výzkum historie vědy dokumentuje významné vědecké objevy v kulturních a spo- lečenských souvislostech a do jisté míry vytváří mosty mezi přírodními vědami a spo- lečenskými obory a pomáhá integraci kultur, které často nacházejí vyjádření v zaklá- dání archivů a muzeí. V této souvislosti hraje Gregor Mendel ústřední roli ve vývoji biologických věd. Mendelianum provádí systematický vývoj Mendelova vědeckého odkazu 4 desítky let a v současné době se zaměřuje na historiografii genetiky a stu- dium historického významu Gregora Mendela pro kulturní integraci v Evropě.

Výstavy

„*Nobelisté na podporu Mendeliana*“ je název nové části ve výstavě Mendeliana v Kanceláři veřejného ochránce práv. Prezentuje fotografie a písemnou podporu práci Mendeliana od dvanácti nositelů a nositelek Nobelových cen, které shromáždila E. Matalová v roce 2005 v Lindau. Výstavu doplnila informacemi z diskuse s nobelisty o evoluci hmoty, vesmíru a života, o obecných genetických principech embryonálního vývoje, o iontových kanálech jako elektronickém hardwaru pro život, o molekulárních mechanismech biologické evoluce a genomice restrikcí a modifikací. (E. Matalová)

Přednášky pro veřejnost

- Mendelovy experimentální rostliny. Beseda s důchodci na zahrádce Mendelo- vých experimentálních rostlin. 18. 5. (J. Sekerák)

Spolupráci s médii

J. Sekerák

- Genetika za železnou oponou. ČR Brno, 7. 6. Vltava
- Genetika člověka. O připravované expozici pro Anthropos, Rovnost

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- Gregor Mendel and his model of the transfer of genetic information. 11th Confe- rence International on Soft Computing. 16. 6. (J. Sekerák)
- The scientific milieu of Gregor Mendel's discovery. 3. 7. 2005. Fermi National Accelerator Laboratory, Batavia, Illinois, USA. (J. Sekerák)
- Crucial features of the history of genetics behind the Iron Curtain, 3. července 2005, Fermi National Accelerator Laboratory, Batavia, Illinois, USA. (A. Matalo- vá)
- 1. soukromý entomologický kongres, Augustiniánský klášter na Starém Brně, 20. 5. 2005 Brno. Přednáška „Pohled do historie genetiky u hmyzu: Mendelovy méně známé pokusy s hybridizací včel.“ (J. Sekerák)
- „Jakou Evropu ohlašovala bitva u Slavkova?“, AVČR, Velvyslanectví Francie a Centre français de recherche en sciences sociales, 27.–29. 11. 2005 Praha.

Přednáška „Proměny biologie v kontextu rozvoje přírodních věd“. 29. 11. 2005. (*J. Sekerák*)

- „Velmožové vědy?“ Osobnosti českých přírodních věd mezi bádáním a ideologií v 50. a 60. letech 20. století, Archiv AVČR, 7. 12. 2005, Praha. Přednáška „Četnost výskytu ‚velmožů vědy‘ v dějinách – případ Ferdinanda Herčíka“. (*J. Sekerák*)

Pedagogická a lektorská činnost

J. Sekerák

- Darwin, Mendel a evoluce. Mendel Forum 2005, 8. 3., Brno
- 13 výkladů pro střední a vysoké školy v expozici

E. Matalová

- Aktuální zajímavosti z genetického výzkumu. Mendel Forum 2005, 8. 3., Brno.
- Mendel, nobelisté a genetika. 18. 10. , Brno
- 5 výkladů pro vysoké školy v expozici

Z. Štroufová

- 3 lektorské výklady v expozici

L. Gabrielová

- 69 výkladů pro střední a vysoké školy v expozici

Zahraniční studijní cesty

Vídeň, říjen 2005. Získání kopií Mendelových prací (Regenfall und Gewitter zu Brünn im Juni 1879 a Gewitter in Brünn und Blansko am 15. August) pro archiv Mendeliana z rakouského Zeitschrift der Öst. Gesellschaft für Meteorologie. (*J. Sekerák*)

Publikační činnost

DUBSKÁ, L., VYSKOČILOVÁ, M., MATALOVÁ, E.: *DNA analysis as a tool determination and identification of beetle species*. Brno, Sborník prvního soukromého entomologického kongresu, 2005, 2 s.

KUSÁKOVÁ, M.: *Exhibition, Mendel's Experimental Plants Brno*, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 53.

- *Vítězslav Orel: Gregor Mendel and the Beginnings of Genetics*. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 70–71.

MATALOVÁ, E.: *Programovaná buněčná smrt*. Průvodce ke stejnojmenné výstavě. Brno, Mendelianum MZM, 2005, 11 s.

- *Exhibition, Third Millenium Nobel Prize Winners and Their Contributions to Physiology and Medicine*. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 56–60.

- *Exhibition, One Code for Life Variations*. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 61–65.

- *Johann Gregor Mendel: The Founder of Heredity. In Honour of the Giant of our Home Country. A Guide to an Exhibition*. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 68–69.

- *Gene Expression*. Průvodce k výstavě. Brno, Mendelianum MZM, 2004, 7 s.

- *Stem Cell Research Science and Ethics*. Průvodce k výstavě. Brno, Mendelianum MZM, 2004, 6 s.

MATALOVÁ, A., SEKERÁK, J.: *Mendelovy méně známé pokusy s hybridizací včel*.

Brno, Sborník prvního soukromého entomologického kongresu, 2005, 4
MATALOVÁ, A., SEKERÁK, J.: *Mendel's Less Known Hybridizing Experiments With Bees*. Brno, Entomologic Documents, 2005, 5 s.

SEKERÁK, J.: *Mendel Forum Brno 2002, International Meeting on the Occasion of the 180th Birthday of Gregor Johann Mendel*, Brno, Czech Republic, 23.-25.9. 2002. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 45–46.

– *Exhibiton, A Memorial to the Victims of Anti-mendelism*. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 54–55.

– *Josef Šmajs, Josef Krob: Evolutionary Ontology*. Brno, MZM, Folia Mendeliana 39, pp. 72–73.

– *K metafoře o smlouvě, Zemi a filosofii*. Praha, Filosofický časopis 6, 2005, pp. 917–919.

SEKERÁK, J., MATALOVÁ, E.: *One Code for Life Variations*. Průvodce k výstavě. Brno, Mendelianum MZM, 2005, 8 s.

Ediční činnost

Folia Mendeliana 39, editor Anna Matalová, technický redaktor Marcela Šohajková.

Obsah: D. Mintchev-Antimendelism in Bulgaria. Ideas, Confrontation and Discussion.

P. Sharpe – Stem cells and tissue engineering in teeth

Mendel 2003 – 9th International Conference on Soft Computing

J. Sekerák – Mendel Forum 2002

C. Richter – Johann Gregor Mendel Begründer der Vererbungslehre

M. Kusáková – Mendel's Experimental Plants

J. Sekerák – A Memorial to the Victims of Anti-Mendelism

E. Matalová – Third Millenium Nobel Prize Winners and their contribution to physiology and medicine

E. Matalová – One code for life variations

J. Autrata – Mystery of Life Exhibit in the Technical Museum Brno

Členství v odborných společnostech

– Český komitét pro dějiny vědy (J. Sekerák)

– Český komitét pro dějiny vědy (A. Matalová)

– Společnost pro dějiny vědy a techniky (A. Matalová)

1.11. ETNOGRAFICKÝ ÚSTAV

Aktivity Etnografického ústavu MZM jsou zaměřeny na vytvoření objektivního obrazu o kultuře venkova a malého města na Moravě, obrazu, který není zahleděn jen do historie, ale rovněž mapuje procesy probíhající v současnosti. Tradiční kultura a její prezentace jsou jedním z důležitých prvků, jimiž se v globalizačním procesu udržuje kulturní diverzita národů či etnik. V ozduší multikulturního světa, v duchu nově se formující Evropy je hlavním úkolem paměťových institucí tezaurace a především pak zprostředkování informací o vlastní kultuře ostatním společenstvím. Tradiční kultura hraje při vytváření mentálních obrazů o „sobě“ a o „jiných“ nezastupitelnou roli.

Činnost Etnografického ústavu se rozpadá do tří stěžejních oblastí. Ta první se týká vlastní muzejní práce, což v roce 2005 obnášelo především definitivní uložení cca 75% sbírkového fondu. Své stálé místo již má soubor keramiky, plastiky, maleb, maleb na skle, zvykosloví, část fondu řemesel, hračka, soubor Ústředí lidové umělecké výroby, lidové religiozity. Výjimku tvoří fond textilu, který vzhledem k početnosti (cca 50 000 i. č.) a nárokům na manipulaci při zakládání v depozitářích, je ukládán postupně. Významnou pomoc přitom v rámci muzejní praxe poskytují posluchači muzeologie a etnologie na FFMU. Ve druhé polovině roku 2005 jsme rovněž přistoupili k postupnému přestěhování sbírky nábytku, řemesla a zemědělství, které byly uloženy v depozitářích na zámku v Jevišovicích, do depozitáře v Rebešovicích. Vedla nás k tomu především obtížná komunikační dostupnost Jevišovic, nevhodné depozitární podmínky, úspora nákladů za dopravu. Objekt v Rebešovicích by se měl stát centrálním depozitářem EÚ a po vybavení odpovídajícím nábytkem i studijním depozitářem (kolekce pluhů, nábytku). V současné době je zde uložena sbírka zemědělství, řemesla, hudební nástroje, část fondu textilu a málo frekventovaný fond knihovny.

Druhá oblast činnosti je soustředěna na práci s veřejností, která je oslovována především formou výstav s důrazem na instalace autorské, z vlastních sbírek. V uplynulém roce se jednalo o akci „Květiny bílé po cestě...“ (svatební fotografie a šaty z let 1880–1970) a již tradičně četné reprízy výstav EÚ v jiných muzejních institucích. Průlom do netradiční oblasti představovala instalace vybraných typů lidového mobiliáře v rámci mezinárodního nábytkového veletrhu MOBITEX na BVV. Z muzejního hlediska se jednalo o ojedinělou formu prezentace, na níž jsme dosud nebyli zvyklí. BVV mimo svoz exponátů a instalace pokryl i tisk propagačního materiálu vážícího se ke sbírce lidového nábytku.

Nezastupitelná je role kurátorů EÚ při konzultacích a odborně poradenských službách pro veřejnost (obce, soubory, sběratelé, tvůrci). Vzhledem k rostoucímu lokálnímu povědomí tyto aktivity narůstají.

Třetí okruh pokrývá aktivity vědecko-výzkumné. Kurátorky EÚ byly nositelkami individuálních grantů (3), byly zapojeny do ústavního vědeckovýzkumného úkolu (5). Výstupy představují: publikační činnost, účast s referátem na konferencích, stáže, konzultace odb. projektů (pro Židovské muzeum, FFMU).

Kurátorky (3) jsou členkami pracovního týmu při Národním ústavu lidové kultury ve Strážnici podílejícího se na řešení vládního programu „*Koncepce účinnější péče o tradiční kulturu*“. Výstup: vypracování hesláře a dotazníku určeného pro státní správu.

EÚ je přirozeným konzultačním centrem pro domácí i zahraniční odborníky, konzultace diplomových a dizertačních prací, oponentských posudků pro grantové úkoly. Kurátoři vedou studentské praxe posluchačů brněnských středních i vysokých škol. Kurátoři provádějí určování etnografik a artefaktů z pomezí žánrů pro zájemce z terénu, poskytují odb. poradenskou činnost.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

Sbírkotvorná činnost EÚ má konkrétní cíl – na základě znalosti fondu je koncepčně zaměřena na doplňování mezer ve vývojových řadách jednotlivých souborů,

vytváření nových celků (předměty městské kultury – oděv, tvorba fotografických ateliérů, mapování 60.–70. let 20. století, tvorba sbírky lidové religiozity, soubor současných zvykoslovných masek).

Nárůst sbírky probíhal formou a/ darů, b/ bezúplatných zisků v rámci terénního výzkumu, c/ nákupem z grantových prostředků, d/ prostřednictvím NK MZM.

Díky navázané spolupráci s Ministerstvem kultury ČR a Úřadu pro majetkové věci státu jsme v rámci budované sbírky lidové religiozity bezúplatným převodem získali další artefakty (plastiky se sakrální tematikou) a ušetřili tak prostředky MZM pro nákup sbírek. Ojedinelý přírůstek představuje akvizice božítělového oltáře z 19. stol., získaného darem z terénu a současných masopustních masek.

V roce 2005 bylo zapsáno 102 přírůstkových čísel, revidováno bylo 6 471 předmětů (např. celý fond nábytku, ÚLUV) včetně fyzických přesunů v depozitáři v Jevišovicích. Obrazově bylo zdokumentováno 378 předmětů, především celý soubor habánské keramiky. Byla prováděna evidence v systému DEMUS.

Oblast ochrany sbírkových předmětů je rozdělena na preventivní konzervaci, do níž spadá pravidelná kontrola depozitárních režimů (vlhkost, intenzita osvětlení, UV záření při výstavách, pravidelná sanace sbírek. Druhý oddíl tvoří sanační konzervace, restaurování a příprava předmětů určených pro výstavy, včetně zásahů na sbírkových předmětech z depozitářů. (L. Dufková, P. Polášek, V. Henčl)

– Dozor nad praktikanty při restaurování keramiky (P. Polášek).

– Účast na specializovaných konferencích (L. Dufková, P. Polášek)

– Spolupráce s autor. týmem CITEM na vývoji dokumentací v systému Demus (P. Polášek)

– Příprava fotografických podkladů pro publikační výstupy, příprava katalogu, zpracování fotoarchivu, digitalizace v rámci Demus (S. Doleželová)

Grantové úkoly

– Grant MKČR PP04RNK 001 „*Tradice lidových obyčejů v životě současných generací*“. Těžiště práce spočívalo v terénním výzkumu a dokumentaci (video, foto, fonu) na jihozápadní Moravě. Sledován byl rovněž muzeologický aspekt s dopadem do sbírky zvykosloví. (řešitel: E. Večerková)

– Grant GAČR 404/05/0182 „*Sacrum et profanum v kultuře tradičních svátků*“. Výzkum v terénu a v muzejních sbírkách. (řešitel: E. Večerková)

– Grant MKČR RKO4PO3OMGO13. „*Sbírka Vesny a její význam z muzeologického hlediska*“. Shromažďování dat s dopadem do sbírek EÚ, výstup v podobě výstavy v r. 2007. (řešitel: L. Nováková, spoluřešitel: A. Kalinová)

– „*Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu*“. Národní ústav lidové kultury ve Strážnici v rámci vládního programu zpracovává materiál „*Identifikace a dokumentace projevů tradiční lidové kultury v České republice*“, na němž se EÚ podílel vypracováním heslářů – H. Dvořáková: Lidová religiozita, A. Kalinová: Výtvarná kultura, E. Večerková: Obyčejová tradice.

Institucionální projekt

– „*Kulturně antropologický pohled na život společnosti na Moravě v 18.–20. století v kontextu s děním ve střední Evropě a s přihlédnutím k etnickým procesům*“, na jehož řešení se podílí většina kurátorek EÚ (řešitelé: H. Beránková – Etno. foto-

grafie na přelomu 19. a 20. st., *H. Dvořáková* – Lidová religiozita a její projevy, *E. Večerková* – Obřadní kultura jako projev etnokulturní osobitosti obyvatel Moravy, *A. Kalinová* – Výtvarná kultura lidu na Moravě v období 18.–20. století, *J. Pechová* – Lidová řemesla na Moravě). Vzhledem k ukončení této části IG a širokému spektru řešených problémů jsou výstupy citovány v dalším textu – viz výstavy, publikace, referáty, sbírkotvorná činnost.

Výstavy

Výstavy EÚ v zahraničí

- „Evropská etnologická muzea v SEM“. Lublaň, Slovinské etnologické muzeum, termín: 5. 12. 2004–30. 11. 2005. Účelová dotace MKČR. (*H. Dvořáková*)
- Josef Braun: Fotografie 1901–1910, repríza. Historické muzeum města Gdaňsk, Polsko, termín: 27. 5.– 30. 6. 2005 (*H. Beránková*)

Výstavy EÚ v rámci MZM

- „*Květiny bílé po cestě.... Svatební oděv a fotografie ze sbírek EÚ MZM 1880–1970*“, místo : EÚ, termín: 16. 3.–30. 5. 2005 (autoři: *L. Nováková, H. Beránková*)
- „*Právo na krajinu*“ (fotografie – archiv EÚ, D. Hochová, K. Cudlín, J. Štreit, T. Stano), ve spolupráci: Dům umění města Brna, nadace Veronika, místo: EÚ, termín: 15. 6.–30. 9. 2005 (autoři: *H. Dvořáková, J. Vitásková*)
- „*Díla dovedností*“, autor: *A. Kalinová*, místo: kaple EÚ, termín: do 12. 3. 2005
- Instalace sbírky skla a keramiky. Studijní depozitář EÚ (realizace: *A. Kalinová*)

Výstavy EÚ v rámci ČR

- „*Krajka v tradičním oděvu na Moravě*“, reinstalace výstavy, místo: Muzeum J. A. Komenského Uh. Brod (autor: *L. Nováková*)
- „*Černé řemeslo*“, reinstalace výstavy, místo: Masarykovo muzeum v Hodoníně (autor: *J. Pechová*)
- „*Květiny bílé po cestě.....*“, reinstalace výstavy, místo: Muzeum J. a. Komenského Uh. Brod (autor: *L. Nováková, H. Beránková*)
- „*Typy lidového nábytku*“, místo: veletrh MOBITEX, BVV Brno (autor: *E. Večerková*)

Výstavy realizované v EÚ

- 1/ „*J. Netík – plastiky*“, místo: EÚ (garant: *H. Dvořáková*)
- 2/ „*R. Pospíšil – obrazy*“, místo: EÚ (garant: *J. Macháček*)
- 3/ „*Slezské betlémy*“, ze sbírek: Slezského zemského muzea v Opavě, místo: EÚ (garant: *H. Dvořáková*)
- 4/ „*Toulky za folklórem*“, tvorba R. Krčmařové, místo: kaple EÚ (garant: *A. Kalinová*)

Měsíční návštěvnost

Leden	1 118 osob
Únor	2 115 osob
Březen	2 745 osob
Duben	2 648 osob

Květen	2 609 osob
Červen	2 163 osob
Červenec	594 osob
Srpen	733 osob
Září	1 629 osob
Říjen	2 498 osob
Listopad	2 299 osob
Prosinec	4 084 osob

Návštěvnost jednotlivých výstav:

Tři severy	149 osob
Díla dovednosti	218 osob
Jiří Netík	1 981 osob
Učení mučení aneb...	11 966 osob
Toulky folklórem	591 osob
Květiny bílé po cestě	1 981 osob
Právo na krajinu	1 259 osob *
Rostislav Pospíšil	516 osob
Zdeněk Burian	4 205 osob
Slezské betlémy	2 369 osob
další cca	2 300 osob přišlo na doprovodné akce

Přednášky pro veřejnost

- Krajkářské techniky. Krásensko 16. 8. (*L. Nováková*)
- Úpravy hlavy v tradičním oděvu na Moravě. Měst.muzeum Velká Bíteš, 23. 8. (*L. Nováková*)
- O masopustních obyčejích a maskách na Moravě, 13. 2. 2003, Muzejní a vlastivědná společnost v Brně (*E. Večerková*)
- Obřady, obyčejje a slavnosti. Městské muzeum a galerie ve Svitavách, 17. 4. 2003. (*E. Večerková*)
- O vánočních obyčejích. Knihovna Jiřího Mahena v Brně, 10. 12. 2003. (*E. Večerková*)

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- „Svatba a manželství – tradiční téma, nové přístupy“. Pracovní seminář s mezinárodní účastí konaný v rámci výstavy „Květiny bílé po cestě....“ organizace. EÚ, datum:16. 5. 2005, místo: EÚ
- „Svatební fotografie a oral history“. Odborný seminář s mezinárodní účastí „Svatba a manželství – tradiční téma, nové přístupy“, EÚ, 16. 5. (*H. Beránková*)
- „Drobnosti z archivu – Amálie Kožminová, Karel Gam, a ti druzí“. Odb. seminář „Fotografická dokumentace lid. stavitelství“, AVČR Praha20.10. (*H. Beránková*)
- „Z korespondence Fr. Pospíšila z L. Janáčkem“. Mezinárodní konference „Od lidové písní k evropské etnologii. 100let EÚ AVČR“, Brno 5.–7. 10. (*H. Dvořáková*)
- „Spolupráce regionálních pracovníků se spolkem Vesna.Fr. Kretz“. Konference Čes.národop. společnosti , Jihlava 20.–21. 9. (*A. Kalinová*)
- „Příspěvek ke studiu lidového kamnářství. Kamnářská plastika“. Konference „

Středověké a raně novověké zdroje tradiční kultury“, FF MU Brno 30. 11. (A. Kalinová)

- „Osobnost E.Machové a její podíl na národopisných aktivitách Vesny“. Konference Čes.národop. společnosti „Přínos regionálních pracovníků a literatury pro národopisné bádání“, Jihlava 20.–21. 9. (L. Nováková)
- „Nejstarší výšivky ve sbírkách EÚ“. Konference „Středověké a raně novověké zdroje tradiční kultury“, FF MU Brno, 30. 11. (L. Nováková)
- „Muzeum a veřejnost – svatební oděv ve statistice“. Odborný seminář s mezinárodní účastí „Svatba a manželství- tradiční téma, nové přístupy“, EÚ, 16. 5. (L. Nováková)
- „Dožínky z pohledu socioprofesionálních a zájmových skupin“. Konference: „Zvyky a obyčej socioprofesionálních skupin“. Mezinárodní konference 9. a 10. 11. 2005, Buchlovice. Spolupřadatelé: mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech, Česká národopisná společnost-sekce pro lidové obyčej, Slováké muzeum v Uherském Hradišti. (E. Večerková)
- „Zájem o lidové obyčej v díle Fr. Stránecké a L. Bakešové“. Konference ČNS „Přínos regionálních pracovníků a literatury pro národopisné bádání“. Jihlava 20.–21. 9. 2005. (E. Večerková)
- Organizace odb. semináře „Svatba a manželství – tradiční téma, nové přístupy“. Pracovní seminář s mezinárodní účastí konaný v rámci výstavy „Květiny bílé po cestě...“, 16. 5. 2005, EÚ. (H. Beránková, L. Nováková)

Zahranční služební cesty

- Gdaňsk, instalace výstavy „Jos. Braun“. 25. 5.–28. 5. 2005 (H. Beránková)
- Lublaň, demontáž a balení výstavy „Evropská etnologická muzea“ 29. 11.–2. 12. 2005 (H. Dvořáková)
- účast na studijní cestě pořádané katedrou Evrop. etnologie FFMU po Skandinávii. 1. 7.–6. 7. 2005 (H. Beránková, H. Dvořáková, L. Nováková, J. Pechová)
- Bratislava, Pezinok – výstavy „Svatby“, Muzeum naivního umění. 31. 8. 2005 (H. Beránková, A. Kalinová, L. Nováková)
- Fondazione Alinari, Florencie, Siena, 24. 9.–1. 10. (H. Beránková)
- Bayerische Hospitationsprogram für Fachkräfte aus europäischen Museen, Mnichov, 19.–26. 6. (H. Dvořáková)
- Bavor. národní muzeum – knihovna, odd. lidové religiozity 10. 10.–16. 10. 2005 (N. Gockerell). (H. Dvořáková)

Publikační činnost

DVOŘÁKOVÁ, H.: *Z korespondence Františka Pospíšila s Leošem Janáčkem a několik poznámek k jeho výzkumným metodám*. In: *Od lidové písně k evropské etnologii. 100 let Etnologického ústavu Akademie věd. Brno 2005*, ISBN 80-85010-80-1.

- *Za Miroslavou Ludvíkovou*. Národopisná revue 3/2005, s. 185. ISSN 0862-8351.
- BERÁNKOVÁ, H.: *Fotografická zastavení: Lázeňské odpoledne – „twenties“*. Národopisná revue 1/2005, 154–159, ISSN 0862-8351.
- *Fotografická zastavení: Půštali na staříčka průvan...*. Národopisná revue 2/2005, 110-111. ISSN 0862-8351.
- *Svatební fotografie*. In: *Květiny bílé po cestě...Svatební oděv a fotografie*

- 1880–1970. Katalog výstavy, s. 5–9. MZM, Brno 2005 ISBN 80-7028-248-7.
- *Kalendář rekrutských fotografií 2005*. MZM 2004. Text, výběr fotografií
- KALINOVÁ, A.: *Nejstarší doklady lidových fájánsí z Moravy*. Folia Ethnographica 39, 2005, s. 3–15, ISBN 80-7028-200-2.
- *Spolupráce regionálních pracovníků se spolkem Vesna*. František Kretz. Národopisný věstník 64, 2005, s. 67–74. ISSN 0323-2492.
 - *K počátkům našich muzeí*. Národopisná revue 15, 2005. s. 125–126.
- NOVÁKOVÁ, L.: *Osobnost Elišky Machové a její podíl na národopisných aktivitách vesny*. Národopisný věstník, 2005, XXII, s. 75–83.
- *Lázeňská odpoledne*. Národopisná revue 1/2005, s. 53–55. ISSN 0862-8351
- PECHOVÁ, J.: *Zdobené vozové kování ve sbírkách EÚ MZM*. Folia ethnographica 39, 2005, s. 85–95. ISSN 0862-1209.
- *Paměti brněnského ptáčníka*. (editor spolu s H. Sutorovou, K. Hudcem). MZM Brno 2005. ISBN 80-7028-271-1.
- VEČERKOVÁ, E.: *Obřady, obyčeje a slavnosti*. In: Dačicko. Slavonicko. Telčsko. Vlastivěda moravská. Nová řada sv. 2. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně 2005, s. 337–365.
- *Poznámky k vynášení smrti na Moravě*. Příspěvek ke studiu obřadních artefaktů II. In: Folia ethnographica, 39 (2005) 27–56.
 - *Obřady, obyčeje a slavnosti*. In: Dačicko. Slavonicko. Telčsko. Vlastivěda moravská. Nová řada sv. 2. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně 2005, s. 337–365.
 - *Dožínky z pohledu socioprofesionálních a zájmových skupin*. In: Zvyky a obyčeje socioprofesionálních a zájmových skupin. Sborník referátů z konference Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech a České národopisné společnosti. Slovákcké muzeum, Uherské Hradiště 2005, s. 85–92.
 - *Zájem o lidové obyčeje v díle Lucie Bakešové a Františky Stránecké*. In: Národopisný věstník (Bulletin d' ethnologie) XXII (64), 2005. Česká národopisná společnost, Praha 2005, s. 84–88.
 - *Čertovské masky z mikulášských obchůzek ve Štítné nad Vláří*. In: Slovácko, XLVII (2005) 21–24.
 - *Velikonoční obchůzky s Jidášem na Zábřežsku*. Vlastivědný věstník moravský, 57 (2005) 63–66.
 - *Božítělová posejпка na Moravskobudějovicku*. Vlastivědný věstník moravský, 57 (2005) 195–197.
 - *Hody a stínání berana v Loučkách na Tišnovsku*. Vlastivědný věstník moravský, 57 (2005) 377–383.

Ediční činnost

Folia ethnographica, svazek 36/37 (2002–2003), 140 stran; obsahuje výsledky vědeckovýzkumné práce pracovníků EÚ MZM a badatelů z jiných institucí (akademických a muzejních pracovišť v ČR a SR). Část nákladu rozeslána institucím v Evropě (=výměna publikací). Odb. redakce E. Večerková

Členství v redakčních radách

- H. Dvořáková – Věstník AMG, Jižní Morava, Národopisná revue
- E. Večerková – Slovácko

Členství v Nákupních komisích

H. Dvořáková – Reg. muzeum Mikulov, Východočeské muzeum Pardubice, A. Kalinová- NM Praha, E. Večerková – Muzeum Znojmo

Různé

- Muzejní noc – EÚ se zúčastnil programu první brněnské Muzejní noci, (*J. Macháček, H. Dvořáková, H. Beránková, L. Nováková*), 19. 5.

Akce konané v kapli EÚ

- Autorské čtení v kapli – každodenní čtení z básnických textů českých autorů v rámci výstavy Právo na krajinu. Tato akce se i přes prázdninový termín setkala s nebyvalým ohlasem především u mladých návštěvníků. (garant *H. Dvořáková, J. Macháček*). 1.–30. 7.
- Večer se španělskou romskou literaturou. (garant *H. Dvořáková, J. Macháček*), 7. 6. Spolupráce s FF MU Brno.
- Večer s francouzskou romskou literaturou. (garant *H. Dvořáková, J. Macháček*). 8. 6. Spolupráce s FF MU Brno.
- Koncert Jana Buriana v rámci výstavy Právo na krajinu. (garant *J. Macháček*). 9. 6.
- Panelová diskuse „Nezastavitelné krajiny“, P. Kučera, v rámci výstavy Právo na krajinu (garant *J. Macháček*)
- Panelová diskuse „Ochrana krajinného rázu“, J. Low, v rámci výstavy Právo na krajinu (garant *J. Macháček*) 22. 6.
- Koncert Z. Lapčkové v rámci výstavy Právo na krajinu. (garant *J. Macháček*), 24. 8.
- Koncert I. Cicvářka v rámci výstavy Právo na krajinu (garant *J. Macháček*). 30. 8.
- Koncert V. Václavka v rámci výstavy Právo na krajinu (garant *J. Macháček*). 31. 8.
- Přednáška „Lid. hudba v krajině Moravy“, V. Štěpánek, v rámci výstavy Právo na krajinu, (garant *J. Macháček*), 7. 9.
- 100 let Etn. ústavu AVČR, koncert v kapli, (garant *J. Macháček*), 5. 10.
- Setkání s L. Holým. (garant *H. Dvořáková, J. Macháček*). 21. 10.
- Autogramiáda „J. Jilík – Žitkovské bohyně“, (garant *J. Macháček*). 7. 12.
- Akademie staré hudby při FF MU – studentské koncerty v kapli, (garant *J. Macháček*)

Systematická biologie

1.12. BOTANICKÉ ODDĚLENÍ

Botanické oddělení pokračovalo v zařazování a třídění sbírek po přestěhování do Slatiny. Pokračovalo se v zápisu separátů do elektronické podoby (Databáze MSAccess) a v podchycení sbírek do elektronické podoby (v programu DEMUS za rok 2005 to bylo 5 618 položek). Vedle aktuálních sběrů byly do databáze zařazová-

ny i doklady starší (zejména rody *Auriscalpium*, *Creolophus*, *Dentipellis*, *Hericium*, *Lachnum* s.l., *Lentinellus*, *Pleurotus* s.l., *Pluteus* a *Russula*). Všechny elektronicky podchycené sběry jsou k dispozici na webové stránce MZM – <http://www.mzm.cz/Botanika/>. Společně s doklady dalších devíti muzejních institucí je tam celkem k dispozici asi 130 000 sbírkových předmětů. Do svého závěru dospěla práce na databázích celoevropského programu BioCASE (Biological Collection Access Service for Europe). Ve spolupráci s kolegy s CHKO Bílé Karpaty byla determinována, uložena do databáze a opatřena definitivními etiketami část herbáře Stanislava Staňka.

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

Rada drobnějších prací na oddělení je řešena pod výzkumným záměrem „*Vytváření pramenné báze a studium přírodních procesů probíhajících v širší oblasti styků karpatské, hercynské a pannonské oblastí*“ z nejdůležitějších to jsou:

- Moravský kras, Macocha, již pátý rok probíhající výzkum cévnatých rostlin a mechorostů v této unikátní lokalitě. Lokalita byla několikrát navštívena.
- Taxonomické studium rodu *Cynoglossum* (studium v herbářích v Kew a Natural History museum London). Dokončení prací na publikačních výstupech týkajících se druhu *C. baeticum*.
- Byla provedena revize současného rozšíření zavlečeného druhu *Sagittaria latifolia* na Moravě, příspěvek byl odevzdán k publikaci. Bylo zjišťováno rozšíření (revize herbářového materiálu a rešerše literatury) druhu *Calystegia pulchra*, příspěvek byl přijat k tisku.

Grantové projekty

- „*Václavky (Armillaria spp.): druhové spektrum, populační ekologie, fytopatologie a hospodářský význam na příkladu lesních ekosystémů Moravy a Slezska*“ (GAČR 526/05/0086). V tomto prvním roce byly: ustaveny trvalé plochy, sbírán a zpracován materiál, excerpována literatura, izolováno 98 kmenů václavek, identifikováno vegetativní mycelium (nested PCR), studována DNA z půdních vzorků. [Antonín V., Mikeš V. (PřF MU), Jankovský L. (LF MZLU)]
- „*Mechorosty v přístupných jeskyních České republiky*“ (MK ČR, RK 04P03OMG023), 2004–2005. V závěrečném roce byla dokončena dokumentace současného stavu bryoflorý v blízkosti svítidel ve zpřístupněných jeskyních ČR a připraveny zejména populární výstupy. (Kubešová S.)
- „*Diversita evropské flóry v českých a moravských herbářových sbírkách z přelomu 18. a 19. století – národní dědictví světového významu (II)*“ (GAČR 206/04/0995). Druhý rok z celkem tříletého grantu pokračovalo zpracovávání sbírky Konstantina Műch-Bellinghausena a proběhla digitalizace části již připraveného materiálu. (Sutorý K.)

Ostatní

- Mykofloristický výzkum NPR Dářko, Radostínské rašeliniště a Staré Ransko (Žďárské vrchy), NPR Vývěry Punkvy (Moravský kras), NPP Miroslavské kopce

a NPR Čertoryje, Porážky a Jazevčí (Bílé Karpaty). Ve spolupráci s CHKO a AOPK, ve všech případech odevzdány závěrečné zprávy. (*Antonín V., Vágner A.*)

- Bryofloristický průzkum národních přírodních rezervací Staré Ransko (Žďárské vrchy), Vývěry Punkvy (Moravský kras), Děvín – Kotel – Soutěska a Tabulová, Růžový vrch a Kočičí kámen (Pavlovské vrchy). (*Novotný I., Kubešová S.*)

Výstavy

- odborné zajištění výstav čerstvých hub – výstavy v Ratíškových, Dubňanech, Napajedlích. (*Antonín V., Vágner A.*)
- Obrázky Moravy počátku minulého století – výstavka v prostorách MZM ve Slatině. (*Měřínská A., Kubešová S. a Sutorý K.*)
- Mechorosty známé, neznámé – jedenáctá instalace putovní výstavy v pobočce Třešť, Muzeum Vysočiny Jihlava uskutečněná ve spolupráci s kolegyněmi z Muzea Vysočiny. (*Novotný I., Kubešová S., Dvořáčková K., Matulová M.*)

Přednášky pro veřejnost

- Korejská mozaika – přednáška pro ČVSM, 25. 1. 2005. (*Antonín V.*)
- Evropské druhy rodů Hemimycena, Delicatula, Fayodia, Gamundia, Myxomphalia, Rickenella and Xeromphalina – Slovenská mykologická společnost, Bratislava, 1. 3. 2005. (*Antonín V.*)
- Tržní houby ČR – ČIŽP, Brno, 30. 11. 2005. (*Antonín V.*)

Exkurze

- Bryologická exkurze na trase Hády-Těsnohlídkovo údolí-Obřany – Klub přírodovědecký v Brně, 6. 11. 2005. (*Kubešová S.*)
- Botanická exkurze na trase Hády 25. 5. 2005 (*Kubešová S.*)
- Bryologická exkurze na Hády – MZM, 14. 5. 2005. (*Novotný I., Kubešová S.*)
- Bryologický víkend – MZM a LDF MZLU, 30. 4.–1. 5. 2005. (*Novotný I., Kubešová S.*)
- Exkurze Terezkým údolím (Náměšť na Hané), Dům ekologické výchovy Sluňákov, Olomouc 27. 5. 2005 (Kincl V., *Novotný I.*)

Spolupráce s médii

- Upoutávka na bryologický víkend, Český rozhlas Brno, 23.4.2005 (*Novotný I.*)

Prezentace pro veřejnost

Mimo výklady v houbařské poradně (35 skupin) bylo pro brněnské školy předneseno 5 přednášek ve sbírkách ve Slatině.

Pedagogická a lektorská činnost

- jarní semestr 2004/2005 a podzimní semestr 2005/2006: Toxikologie makromycetů a Úvod do studia makromycetů, LF MZLU Brno, předmět Aplikovaná mykologie. (*Antonín V.*)
- podzimní semestr 2005/2006: Toxikologie makromycetů, Ústav soudního lékařství LF MU. (*Antonín V.*)
- podzimní semestr 2005/2006: Toxikologie makromycetů, Veterinární a farmaceut-

tická univerzita. (*Antonín V.*)

- podzimní semestr 2004/2005: Determinace mechorostů pro pokročilé, Př F MU Brno, katedra botaniky, 2 hod./týden. (*Kubešová S.*)

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- Species of the genus *Setulipes* (Fungi, Basidiomycota, Agaricales) in tropical Africa. XVII. International Botanical Congress, Vienna, 17.–23. 7. 2005 (poster). (*V. Antonín*)
- Die gesetzlich geschützte Pilze in der Tschechische Republik. Bedonia (Itálie), 19. 10. 2005 (přednáška). (*V. Antonín*)
- European species of the genera *Fayodia*, *Gamundia*, *Myxomphalia*, *Rickenella* and *Xeromphalina*. Cefalú (Itálie), 28. 10. 2005 (přednáška). (*V. Antonín*)
- Nález některých zajímavějších druhů makromycetů v národních přírodních rezervacích Bílých Karpat. Seminář „Mykoflóra západních Karpat“, Podskalie (Slovensko), 9. 10. 2005, (přednáška). (*V. Antonín*)
- Nálezy některých zajímavějších a kritických druhů makromycetů na Moravě. Seminář “3. týden mykologických exkurzí v jižních Čechách”, Lužnice, 28. 9 2005 (přednáška). (*V. Antonín*)
- Bryophytes on cliffs and talus slopes of south-western Moravia (Czech Republic). XVII. International Botanical Congress, Vienna, 17.–23. 7. 2005 (poster). (*S. Kubešová*)
- Bryophytes at lamps in selected public caves in the Czech Republic – past and present situation. 14th International Congress of Speleology, Athens-Kalamos (Řecko), 21.–28. 8. 2005 (poster). (*S. Kubešová*)
- Vegetation diversity and modern pollen spectra along a continentality gradient in the Western Sayan Mts., southern Siberia. Pollandcal Workshop 11, Besancon (Francie), 20.–24. 5. 2005 (poster). (P. Kuneš, V. Jankovská, H. Svobodová, B. Lučeničová, M. Chytrý, J. Danihelka, N. Ermakov, M. Hájek, P. Hájková, M. Havlová, M. Kočí, S. Kubešová, P. Lustyk, Z. Otýpková, J. Roleček, P. Šmarda, M. Valachovič & O. Hájek)
- Modern pollen spectra versus vegetation diversity along a continentality gradient in the Western Sayan Mts., southern Siberia. 5-th Pollen Monitoring Program meeting, Varna (Bulharsko), 11.–17. 5. 2005 (referát). (P. Kuneš, V. Jankovská, H. Svobodová, B. Lučeničová, M. Chytrý, J. Danihelka, N. Ermakov, M. Hájek, P. Hájková, M. Havlová, M. Kočí, S. Kubešová, P. Lustyk, Z. Otýpková, J. Roleček, P. Šmarda, M. Valachovič & O. Hájek)
- K. K. Munch-Bellinghausen´s herbarium in the Moravian museum and its evaluation. XVII. International Botanical Congress, Vienna, 17.–23. 7. 2005 (referát) a „Digital databasing of type collections from Czech herbaria“ (poster, *K. Sutory* společně se Štěpánkem J. a dalšími).
- Notes to Ditrichaceae Family in Europe. International meeting of bryology, Vierres-sur-Viroin (Belgie), 16.–19. 8. 2005 (referát) a Exsiccates as means of better communication among bryologist (referát). (*I. Novotný*)
- Slovensko, Spišská Nová Ves, 6.–8. 6. 2005, jednání botanické komise AMG a setkání muzejních botaniků Slovenské a České republiky (*K. Sutory, V. Antonín, S. Kubešová*).

- Cortusa matthioli v Macoše – pokus o zjištění příbuzenských vztahů „Setkání lidí věnujících se studiu vzácných a ohrožených druhů rostlin naší květeny“, Blansko, 14.–16. 10. 2005 (referát). (K. Sutory)
- Herbářové doklady ve sbírkách českých muzeí, prezentované na internetu. 14. setkání pracovníků českých, bavorských a saských muzeí, Česká Lípa, 5.–7. 10. 2005 (referát). (K. Sutory)
- Brno, 25.–26.10. 2005. Podzimní setkání muzejních botaniků ČR. Akce byla organizována botanickým oddělením MZM, podíleli se na něm všichni odborní pracovníci.
- Čeladná, 22. – 25.9. 2005. 18. bryologicko-lichenologické dny (I. Novotný)

Zahraníční služební cesty

- Maroko, 20. května – 2. června 2005. Cílem cesty bylo nalézt druh *Cynoglossum atlanticum* Murb. Tento druh byl nalezen a popsán švédským botanikem Murbeckem v roce 1922. Typový doklad je uložen v Lundu. Od té doby jej nikdo v Maroku neshlédl. Lokalizace sběru je dosti hrubá „nad Amizmiz, 1200 m“. Přes intenzivní průzkum potencionálních lokalit v okolí městečka Amizmiz se hledaný druh nepodařilo nalézt. Pro sbírky bylo přivezeno 40 dokladů cévnatých rostlin a 5 dokladů mechorostů. V okolí městečka Asni byl pak sbírán materiál druhu *Cynoglossum maroccanum*, pro statistické zhodnocení tohoto taxonu. (K. Sutory)
- Slovensko, 6.–10. června 2005. Nejprve (6.–8. 6.) jsme se zúčastnili jednání botanické komise AMG na setkání muzejních botaniků Slovenské a České republiky. Dne 9.6. jsme pracovali v oblasti Malého Rozsutce v Malé Fatře, kde jsme sbírali materiál pro analýzu DNA u druhu *Cortusa matthioli*. (K. Sutory, V. Antonín, S. Kubešová)
- Rakousko, 20.–22. června 2005. Dne 20.6. jsem pracoval na lokalitě „Leinzer Tiergarten“ ve Vídni, kde jsem měřil tamní populaci druhu *Cynoglossum germanicum*. Ve dnech 21.–22. 6 jsem sbíral materiál v pohoří Raxalpe. Vedle sběru materiálů pro herbář Moravského zemského muzea bylo cílem nashlédl listy druhu *Cortusa matthioli* pro studie DNA, na kterých spolupracuji s katedrou botaniky přír. fakulty MU v Brně. (K. Sutory)
- Rakousko, 17.–22. července 2005. Účast na 17. Mezinárodním botanickém kongresu. Jednání probíhalo ve 14 blocích, v každém z nich probíhalo až 15 paralelních sekcí a účastnilo se cca 4 200 delegátů z celého světa. Mimo to proběhly dvě posterové sekce, které obsahovaly celkem 2 730 posterů. K. Sutory přednesl referát „K. K. Munch-Bellinghausen´s herbarium in the Moravian museum and its evaluation“ a podílel se na posteru "Digital databasing of type collections from Czech herbaria". V. Antonín a S. Kubešová prezentovaly poster "Species of the genus *Setulipes* (Fungi, Basidiomycota, Agaricales) in tropical Africa" a "Bryophytes on cliffs and talus slopes of south-western Moravia (Czech Republic)". (K. Sutory, V. Antonín, S. Kubešová)
- Německo, 25.–30. července 2005. Botanický výzkum na lokalitách v okolí měst Gera, Oitzbach a Tann. Cílem bylo nalezení populací druhu *Cynoglossum germanicum* a proměření některých morfoložických znaků, což se na dvou lokalitách podařilo. Dále jsem sebral 22 dokladů cévnatých rostlin a tři doklady mechorostů. (K. Sutory)

- Maďarsko, 19.–22. srpna 2005. Účast na mezinárodním semináři The State of Bryophyte Ecology 2005 v obci Kéked. Bylo prezentováno celkem sedm přednášek typu review a 15 referátů. (S. Kubešová)
- Řecko, 22.–27. srpna 2005. Aktivní účast na kongresu – 14th International Congress of Speleology – (u Atén) – formou posteru „Bryophytes at lamps in selected public caves in the Czech Republic – past and present situation“. (S. Kubešová)
- Velká Británie, 5.–14. listopadu 2005. K. Sutorý navštívil Royal Botanical Garden v Kew a Natural History Museum v Londýně. V obou institucích studoval herbářový materiál a literaturu v knihovnách, který je potřebný pro další zpracování sbírky Münch-Bellinghausena v herbáři MZM v rámci grantu GAČR. Především se jednalo o materiál vztahující se k P. Salzmanni a F.W. Sieberovi. (K. Sutorý)
- Itálie, 17.–22. října 2005. V. Antonín se účastnil konference Vzácné a chráněné druhy hub v Bedonii (prov. Emilia-Romagna). Byl zde spolupředsedajícím a přednesl přednášku „Houby chráněné zákonem v ČR“ v němčině. Zúčastnil se také besedy u kulatého stolu o problematice chráněných a vzácných hub a problematice jejich ochrany a v dalších dnech exkurzí. Pro sbírky MZM dovezl některé zajímavé druhy hub a také čerstvý materiál václavky pro kultivaci (projekt GAČR). (V. Antonín)
- Itálie, 26.–31. října 2005. V. Antonín byl zvaným hostem na konferenci v Cefalú (Sicílie) – Field mycology. Zajišťoval jeden celodenní program – exkurze s terénní diskusí a společné mikroskopování a determinace. Večer následovala přednáška v angličtině byla na téma „European species of the genera *Fayodia*, *Gamundia*, *Myxomphalia*, *Rickenella* and *Xeromphalina*“. Jednotlivé exkurze směřovaly dvakrát do různých částí Regionálního parku Madonie a jednou do okolí obce Santa Pietro. Zajímavější nálezy budou po zpracování uloženy v herbáři MZM. Byl rovněž dovezen také čerstvý materiál václavky pro kultivaci (projekt GAČR). (V. Antonín)
- Slovensko, 9.–14. září 2005. Oba pracovníci houbařské poradny se zúčastnili Terénního mykofloristického výzkumu, organizovaného NAPANT a Slovenskou mykologickou společností v NP Nízké Tatry, Dúbravská dolina. Byly navštíveny ochrannářsky cenné lokality. Zajímavé nálezy budou po determinaci uloženy v herbáři. (V. Antonín, A. Vágner)
- Slovensko, 4.–8. října 2005. V CHKO Strážovské vrchy proběhla mezinárodní konference Mykoflóra Západních Karpat spojená s 9. mykologickými dny na Slovensku. V. Antonín se prezentoval přednáškou „Nálezy některých zajímavějších druhů makromycetů v národních přírodních rezervacích Bílých Karpat“. V dalších dnech proběhly terénní exkurze do okolí obcí Kátlina, Podskalie a Priedhorie v Javorníkách, Strážovských a Suľovských vrších. Zajímavější nálezy budou po zpracování uloženy v herbáři botanického odd. MZM. Byl rovněž dovezen také čerstvý materiál václavky pro kultivaci (projekt GAČR). (V. Antonín)
- Belgie, 16.–19. 8. 2005. Na konferenci International meeting of bryology v Vierves-sur-Viroin byla představena prezentace „Notes to Ditrichaceae Family in Europe“ a referát „Exsiccates as means of better communication among bryologist“. Oba příspěvky jsou v tisku v časopise Nowelia Bryologica. V průběhu exkur-

zí sebral I. Novotný 26 dokladů mechorostů pro sbírky botanického oddělení MZM. (I. Novotný)

Publikační činnost

ANTONÍN, V. 2005: *Výzkum makromycetů ve vybraných chráněných územích CHKO Moravský kras*. – Mykol. Listy 94: 39.

- 2005: Book review – T. Lássoe and J.H. Petersen: MycoKey 1.0. – Czech Mycol. 57: 175.
- 2005: *Fialově zbarvené čirůvky*. – Houbař 2(6): 14.
- 2005: *Hleďte nový druh lošáku!* – Mykol. Listy 92: 10–11.
- 2005: *Houby na korejském stole*. – Houbař 2(1): 5.
- 2005: *Houby, kapesní atlas*. – 207 p., Alpress, Frýdek-Místek.
- 2005: *Interesting records of macrofungi in national nature reserves of the Bílé Karpaty Mts*. – Mycoflora of the Western Carpathians, Abstracts, Catathelasma 6: 36.
- 2005: *Naše druhy václavek*. – Houbař 2(5): 9.
- 2005: *Polničky – méně známé jarní houby*. – Houbař 2(3): 27.
- 2005: *Pozor na helmovky s ředkvičkovým pachem*. – Houbař 2(4): 29.
- 2005: *První pozdravy houbařského jara*. – Houbař 2(2): 19.
- 2005: *Species of the genus Setulipes (Fungi, Basidiomycota, Agaricales) in tropical Africa*. XVII IBC 2005, Abstracts, Vienna, p. 367.
- 2005: *Mykologie makromycetů v Korejské republice*. – Mykol. Listy 93: 32–34.
- 2005: *Komentovaný klíč ke středoevropským druhům helmovek z rodu Hemimyrcena*. – Mykol. Listy 94: 3–11.

ANTONÍN, V., BIEBEROVÁ, Z. 2005: *Dva nové nálezy vzácné hlívy máčkové (Pleurotus eryngii) na Moravě*. – Sborn. Přírod. Kl. Brno 2005: 3–8.

ANTONÍN, V., BUYCK, B., RANDRIANJOHANY E. et DUHEM B. 2005: *Edible mushrooms from Madagascar (1): Notes on Collybia tamatavae*. – Crypt., Mycol. 26(2): 105–111.

ANTONÍN, V., PRÁŠIL, K. 2005: *Mykofloristický výzkum ČR v posledních 40 letech*. – Mykol. Listy 94: 32–33.

ANTONÍN, V., VÁGNER, A. 2005: *New, rare and less known macromycetes in Moravia (Czech Republic) – VII*. – Acta Mus. Moraviae, Sci. biol., 90: 263–279.

HAGARA, L., ANTONÍN, V., BAIER, J. 2005: *Velký atlas hub*. – 416 p., Ottovo nakladatelství, Praha.

HORÁKOVÁ, V., KUBEŠOVÁ, S., ŠUMBEROVÁ, K. 2005: *Mechorosty rybníků a sádek v Českosudějovické pánvi*. – Bryonora, Praha 35: 9–17.

CHRTEK, HADINEC, KROUPA, SKOČDOPOLOVÁ, SUDA, TŘÍSKOVÁ, ŠTĚPÁNEK J., SUDA, ŠÍDA, SUTORY, K. 2005: *Digital databasing of type collections from Czech herbaria*. – XVII IBC, Abstracts, p. 353.

JINDŘICH, O., ANTONÍN, V. 2005: *Clavulinopsis umbrinella (Basidiomycetes, Clavariaceae), the first record in the Czech Republic*. – Czech Mycol. 57(1–2): 51–55.

KUBEŠOVÁ, S., CHYTRÝ, M. 2005: *Diversity of bryophytes on treeless cliffs and talus slopes in a forested central European landscape*. – Journal of Bryology 27: 35–46.

KUBEŠOVÁ, S. 2005: *Bryophytes at lamps in selected public caves in the Czech Republic – past and recent situation*. – 14th International congress of speleology. Final programme & abstract book, p. 209.

- 2005: *Bryophytes on cliffs and talus slopes of south-western Moravia (Czech Republic)*. – XVII IBC, Abstracts, p. 451.
- NOVOTNÝ, I. 2005: *Mechorosty známé neznámé*. – Veronica, Brno, 29(1): 28.
- Plášek, V., Stebel, A., Wierzcholska, S. s příspěvím Berka, T., Hájek, M., Hájková, P., Loskotová, E., Marková, I., NOVOTNÝ, I., Tkáčiková, J., Tračik, Š. 2005: *Mechorosty zaznamenané v průběhu podzimního setkání Bryologicko lichenologické sekce v Beskydech*. – Bryonora, Praha 36: 14–24.
- SUTORÝ, K. 2004 (2005): *Onopordum L. – ostropes*. in: Slavík B. & Štěpánková J. (ed.), Květena ČR, 7, p. 419–420.
- 2004 (2005): *Material of type character in the Münch-Bellinghausen collection in the Moravian Museum, Brno (BRNM)*. 4. Anton Rochel. – Acta Mus. Moraviae, Sci. biol. 89: 203–227.
- 2005: *A new species of Cynoglossum (Boraginaceae-Cynoglosseae) from Eastern Turkey*. – Edinburgh Journal of Botany 61 (2–3): 119–126.
- 2005: *K. K. Münch-Bellinghausen's herbarium in the Moravian museum and its evaluation*. XVII IBC, Abstracts.
- 2005: *Strom pro všechno*. – Lidé a Země 55(7): 12.

1.13. ENTOMOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Entomologické oddělení spravuje rozsáhlé sbírky hmyzu a některých dalších skupin členovců z celého světa. V systematické evidenci vede 42 celků na úrovni řádů, čítající přes 900 000 jedinců, včetně 6 589 typových exemplářů. Téměř dvakrát tak početný je materiál evidovaný jako studijní a pomocný.

V rámci sbírkotvorné činnosti bylo v roce 2005 téměř dokončeno uspořádání generální systematické sbírky motýlů. Nově do ní byla začleněna sbírka denních motýlů M. Vepřeka, kterou Moravské zemské muzeum získalo darem v roce 2002. Jedná se o 4 875 denních motýlů z Moravy a Slovenska. Materiál bylo zapotřebí v mnoha případech dodatečně lokalizovat. Pokračovaly práce na reorganizaci a inventarizaci sbírky brouků (Coleoptera), která patří počtem exemplářů mezi největší sbírkové celky. Spoluprací s Dr. Aurelem Lozanem z Entomologického ústavu Akademie věd ČR postupně vzniká vytřídění a determinací ze studijního materiálu blanokřídlých (Hymenoptera) moderní systematická sbírka lumčíkovitých (Braconidae). V minulém roce byla zpracována část rodu *Microchelonus*. Šest druhů bylo ze sbírek oddělení popsáno jako nových pro vědu. Spoluprací s Dr. Jaroslavem Stehlíkem je podobným způsobem zhodnocován materiál ploštic čeledi Pyrrhocoridae z expedice do jihovýchodní Asie, v roce 2005 z něj bylo popsáno rovněž šest nových druhů. Těž v rámci sbírky ploštic byla za odborné pomoci Mgr. Petra Kmenta (Národní muzeum Praha) nově uspořádána další část rozsáhlé čeledi klopuškovití (Miridae). Nejvýznamnějším přírůstkem entomologického oddělení v minulém roce byla koupě sbírky masařek (Diptera: Sarcophagidae) z pozůstalosti prof. Dalibora Povolného. Čítá 4 590 jedinců z České republiky, Slovenska, Rakouska a jižní Evropy uložených na suchu a v lihových preparátech, hojně je v ní zastoupen typový materiál. Nové přírůstky do sbírek oddělení získávalo také vlastním sběrem v terénu, a to v rámci ústavních a grantových výzkumných úkolů na území České republiky a ostatních

evropských států (v roce 2005 mezi ně patří např. vypreparované a do čeledí roztríděné sběry z Řecka a Slovinska) a z expedice L. Dembického do severovýchodní Indie. Celkem bylo za rok 2005 nově vypreparováno 5 744 jedinců hmyzu.

Oddělení v roce 2005 zprostředkovalo 25 zápůjček ze sbírek, z nichž osm bylo zahraničních. Během roku měly depozitáře celkem 157 badatelských návštěv, včetně šesti zahraničních.

Knihovna entomologického oddělení patří mezi největší ve svém oboru v České republice. V roce 2005 se rozrostla o 1 367 přírůstků, z nichž největší díl tvoří část separátové knihovny Dr. Pavla Lauterera. Během roku knihovnu opakovaně navštěvovalo 17 uživatelů z řad odborné veřejnosti, pro které bylo uskutečněno celkem 46 zápůjček. Ke konci roku knihovna evidovala 51 760 jednotek. Průběžně probíhá přepis lístkového katalogu do elektronické podoby.

Pracovníci oddělení v roce 2005 připravili k vydání 90. ročník časopisu *Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae*. Tento časopis knihovna oddělení v současné době vyměňuje za podobně zaměřená periodika se 76 partnery po celém světě.

Vědeckovýzkumná činnost

Mezinárodní programy

- „Handbook of Zoology“ (red. Lawrence & Leschen, Nový Zéland, Austrálie): pokračování prací na kapitolách Cleridae, Trogositidae, Metaxinidae, Thanerocleridae (*J. Kolibáč*)
- „Catalogue of Palaearctic Coleoptera“ (red. I. Löbl & A. Smetana, Ženeva-Toronto, Apollo Books). Kapitoly Trogositidae a Thanerocleridae byly v průběhu roku odevzdány do tisku, práce ještě pokračuje na kapitole Cleridae (*J. Kolibáč*) a koordinaci kapitoly Buprestidae, z níž byly v průběhu roku dokončeny části Julodinae, Chrysochroinae a Buprestinae (*V. Kubáň*)
- „Molecular taxonomic characterisation of phytoplasma vectoring psyllid species“: společný projekt se Staatliche Lehr- und Forschungsanstalt für Landwirtschaft, Weinbau und Gartenbau, Zentrum für Grüne Gentechnik, Neustadt an der Weinstrasse (SRN) v rámci programu KONTAKT (47/02, Asociace inovačního podnikání ČR, MŠMT ČR) (*P. Lauterer*)

Grantové projekty

– výzkumný záměr „*Vytváření pramenné báze a studium přírodních jevů probíhajících v oblasti styku karpatské, hercynské a panonské oblastí*“ (MK00009486201). V jeho rámci pokračoval J. Kolibáč v průzkumu fauny brouků (Coleoptera, zejména skupiny Cucujiformia) zachovalých pralesních oblastí sledovaného území, zejména se zaměřením na morfologii dosud neznámých larev, intenzivně pokračoval v práci na příručce pro poznávání fauny ČR (nakladatelství Academia), průběžně pokračoval ve shromažďování údajů pro připravovanou revizi rodu *Trichodes* a studoval fylogenezi nadčeledi Cleroidea v celosvětovém měřítku. V průběhu roku 2005 publikoval J. Kolibáč dvě rozsáhlé práce: první část rodové revize Trogositidae (morfologická a systematická část) a společně se dvěma spoluautory monografické zpracování celé nadčeledi Cleroidea střední Evropy.

V. Kubáň se věnoval studiu rozšíření a biologie vybraných druhů brouků čeledi krascovitých (Buprestidae) a vrubounovitých (Scarabaeidae) v České republice, na Slovensku a v Maďarsku se zaměřením na taxonomicky kritické skupiny. I. Malenovský se věnoval výzkumu fauny a společenstev kříšů a mer (Hemiptera) a jejich parazitoidů v České republice a střední Evropě a taxonomii mer (Psylloidea). V roce 2005 odevzdal do tisku čtyři faunistické práce věnované CHKO Kokořínsko a ruderálním společenstvům města Brna a podílel se na zpracování příslušných kapitol v Červeném seznamu bezobratlých živočichů ČR (red. D. Král, J. Farkač & M. Škorpík) a v knize „Nepůvodní druhy ve fauně a flóře České republiky“ (red. J. Mlíkovský).

– „*Psyllid vectors – vývoj kontrolních strategií proti merám – vektorům fytoplazem ovocných dřevin v Evropě*“ (MŠMT, EUREKA OE 180). V roce 2005 proběhl rozsáhlý sběr a determinace vzorků přenašečů choroby „apple proliferation“ v jabloňových sadech (P. Lauterer).

– „*Referenční diagnostická laboratoř Ministerstva zemědělství ČR*“, projekt Ministerstva zemědělství na podporu vzniku diagnostického pracoviště pro hospodářsky významné druhy kříšů a mer (Hemiptera: Auchenorrhyncha, Psylloidea) v Moravském zemském muzeu (P. Lauterer).

– „*Pastva jako prostředek údržby trvalých travních porostů v CHKO Bílé Karpaty*“ (VaV 620/11/03, MŽP ČR). Projekt řešený ve spolupráci se ZO ČSOP Bílé Karpaty, Ústavem půdní biologie AV ČR v Českých Budějovicích a Univerzitou Palackého v Olomouci. V roce 2005 byly dokončeny terénní odběry a zpracování podstatné části vzorků společenstev polokřídlého hmyzu, projekt byl úspěšně obhájen a do tisku byla kolektivem zúčastněných autorů připravena knižní publikace „*Pastva jako prostředek údržby trvalých travních porostů v chráněných územích*“, metodická příručka pro zemědělskou praxi a ochranu přírody (I. Malenovský).

Exkurze

„Týden dětí s Moravským zemským muzeem“ – Entomologický den, 22. 8. 2005. Exkurze do Národní přírodní rezervace Mohelnská hadcová step spojená s pozorováním hmyzu v přírodě (P. Lauterer, I. Malenovský).

Spolupráce s médii

- Český rozhlas Brno – tři pořady o přírodě a cestování ve Slovinsku a Alpách, srpen–září 2005 (J. Kolibáč)
- deník Rovnost – šíření kudlanky nábožné na Moravě: odborné poradenství a příprava novinového článku, 9. 6. 2005 (V. Kubáň)

Pedagogická a lektorská činnost

- „Terénní cvičení ze zoologie“, Bransouze, 31. 5.–4. 6. 2005, pro studenty 1. ročníku odborných a učitelských směrů biologie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity
- Cvičení z předmětu „Obecná a systematická entomologie“, 19. 4. 2005, pro studenty 4. ročníku oboru Systematická zoologie a ekologie, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, 2 hodiny (I. Malenovský)
- Přednáška z předmětu „Taxonomie a nomenklatura“, 27. 4. 2005, pro studenty 5. ročníku oboru Systematická zoologie a ekologie, Přírodovědecká fakulta Masa-

rykovy univerzity, 4 hodiny (*I. Malenovský*)

- Biologická olympiáda – oblastní komise pro Jihomoravský kraj, příprava praktických poznávacích úkolů a hodnocení účastníků krajských kol kategorií A (Gymnázium T. Novákové, Brno, 23. 3. 2005), B (Gymnázium Elgartova, Brno, 14. 4. 2005) a C (Gymnázium Tábořská, Brno, 12. 5. 2005) (*I. Malenovský*)

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

- Batelka J., Straka J. & *Malenovský I.*: „Řásníci čeledi Xenidae a Stylopidae (Insecta: Strepsiptera) – parazitoidi žahadlových blanokřídlých (Hymenoptera: Aculeata) v České republice“. *Žahadloví blanokřídlí v českých zemích a na Slovensku* 1. 9.–10. 6. 2005, Univerzita Karlova v Praze.
- Lauterer P. & *Malenovský I.*: „Zvuková komunikace u hmyzu“. 13. Seminář univerzitního společenství pro studium hlasu a řeči, 2. 3. 2005, Univerzita Palackého v Olomouci.
- *Malenovský I.*: „Habitats and life histories of Central European Psylloidea“. 12th Central European Auchenorrhyncha Meeting, Bourscheid/Luxembourg, 26.–28. 8. 2005, Lucembursko.

Zahranční služební cesty

- Indie, Meghalaya, Arunachal Pradesh, 26. 4.–7. 6. 2005 (*L. Dembický*): Účast na entomologické expedici pod vedením Dr. E. Heisse (Tiroler Landesmuseum, Entomological Research Group, Innsbruck, Rakousko), věnované studiu a sběru hmyzu v oblastech severovýchodní Indie. Sbírky Moravského zemského muzea byly rozšířeny o vědecky cenný materiál Hemiptera, Diptera a některých skupin brouků (Coleoptera), který je dále zpracováván.
- Slovensko, Maďarsko, 12.–15. 6. 2005 (*V. Kubáň*): Studium sbírek brouků Slovenského národního muzea v Bratislavě a soukromých sběratelů, terénní práce v okolí Štúrova.
- Slovinsko, 20. 6.–3. 7. 2005 (*J. Kolibáč*): Cesta byla zaměřena na sběr brouků nadčeledi Cleroidea a zejména larev Cucujiformia v původní zachovalých jedlobukových porostech. Kromě toho byly sbírky oddělení obohaceny o více než 1 000 exemplářů Coleoptera a další materiál ostatních řádů hmyzu. Všechny sběry byly vypreparovány, lokalizovány a zařazeny do sbírek.
- Lucembursko, 24.–29. 8. 2005 (*I. Malenovský*): Aktivní účast na konferenci 12th Central European Auchenorrhyncha Meeting, pořádané muzeem Musée National d'Histoire Naturelle Luxembourg a Universität Oldenburg.

Publikační činnost

KOLIBÁČ, J. 2005: A review of the Trogositidae. Part 1: Morphology of the genera (Coleoptera, Cleroidea). *Entomologica Basiliensia et Collectionis Frey* 27: 39-159.

KOLIBÁČ, J., MAJER, K. & ŠVIHLA, V. 2005: Cleroidea. Brouci nadčeledi Cleroidea Česka, Slovenska a sousedních oblastí. Beetles of the superfamily Cleroidea in the Czech and Slovak republics and neighbouring areas. Clarion, Praha, 186 pp.

MALENOVSKÝ, I. & LAUTERER, P. 2005: Leafhoppers, planthoppers and psyllids (Hemiptera: Cicadomorpha, Fulgoromorpha, Psylloidea) in ruderal habitats: materi-

al attracted by light in the suburbs of Brno (Czech Republic). *Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae* (Brno) 90: 195-207.

Batelka, J., Straka, J. & MALENOVSKÝ, I. 2005: Řásníci čeledí Xenidae a Stylopidae (Insecta, Strepsiptera) – parazitoidi žahadlových blanokřídlých (Hymenoptera: Aculeata) v České republice. Pp 2-3. In: Dvořák L. & Bogusch P. (eds.): Žahadloví blanokřídlí v českých zemích a na Slovensku 1, sborník z konference, Univerzita Karlova v Praze, 9.-10. června 2005. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha a Správa NP a CHKO Šumava, Útvar vědy a výzkumu, Kašperské Hory, 20 pp.

Ediční činnost

- redakce muzejního časopisu *Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae* 90/2005 (*J. Kolibáč*)
- redakce odborného entomologického časopisu *Folia Heyrovskyana* 13/2005 (*V. Kubáň*)
- podíl na redakci příručky k poznávání fauny ČR (nakl. Academia, edit: Hudec, Kolibáč, Laštůvka, Peňáz) (*J. Kolibáč*)

Různé

Oddělení provádí determinace vzorků hmyzu (nejčastěji skladištních a zemědělských škůdců) a drobné odborné posudky pro veřejnost.

1.14. ZOOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Preparace a konzervace materiálu

- přírůstky do studijních sbírek (ze ZŠ Antonínská – tetřev, tučňák, vřešťan, malpa, ptakopysk, mravenečník, tuleň)
- v zoologické expozici Fauna Moravy doplněny nově preparované kusy (jelen sika, muflonka, kamzík) a vyměněn exponát vydry, zrušeno diorama sviště, místo něho nově instalován psík mývalovitý
- v hale DP instalován klín letících husí (h. velká, polní, běločelá – 9 ks)
- oprava a čištění další části preparátů z Dahlbergovy sbírky ptáků pro Muzeum Vysočiny v Jihlavě, pro Dětské muzeum MZM opravena kolekce preparátů získaná ze ZŠ Antonínská
- zajištění provozu sladkovodních akvárií v expozici Fauna Moravy
- údržba Brněnského draka
- organizace a zajištění návštěvnického provozu ve zpřístupněném depozitáři na zámku v Budišově u Třebíče
- kompletace databáze a digitalizace sbírky koryšů, shromáždění archivních dokladů o historii vytváření této sbírky v MZM v souvislosti s přípravou vydání katalogu sbírky
- v knihovně pokračovala vedle běžné knihovnické činnosti rekatalogizace knihovního fondu v elektronické podobě v programu KP WIN, přístupná na webové stránce muzea v souborném katalogu knihovny MZM. Probíhala meziknihovní výpůjční služba, ostatní služby čtenářům, revize fondu a výměna *Acta Musei Moraviae* s 55 zahraničními partnery

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkoly

- „Sledování přirozené obnovy na lokalitě Střední nádrž VDNM“ – probíhá od počátku revitalizačních opatření z r.1998. V r. 2005 byla trvale zvýšená hladina na kótě 170,00 m. n. m., čímž docházelo k dalšímu ničení porostů jak na umělých ostrovech, tak i na jiných částech dna v ohrázaném území. Cca 90 % porostů již uhynulo, zbytky jsou vyvrácené a rozpadají se. Na ostrovech Ivaňský a kolem Kostelního byly v zájmu zvýšení hnízdních podmínek vodních ptáků provedeny umělé zásahy do porostů. V záhrází střední nádrže je trvale sledována přirozená obnova na lokalitách Betlém, Mušovský dolní les a Plačkův les, kde fungují umělé zavlažovací systémy. Výsledky sledování procesu přirozené obnovy byly obšírně popsány a doloženy obrazovou dokumentací v publikaci „Živá voda pod Pálavou“. (M. Šebela)
- „Sledování výskytu skokana skřehotavého (*Rana ridibunda*) v oblasti VDNM a jeho postupné šíření“ – v sezóně 2005 byla zjištěna kvantitativní data z lokalit v okolí Horní a Střední nádrže. Postup druhu směrem k Dolní nádrži byl zaznamenán na severním břehu a v odvodňovacích příkopech na katastru Strachotína. (M. Šebela)
- „Dlouhodobé sledování lokality Betlém v souvislosti s přirozeným vývojem živočišné složky s důrazem na místní druhy obratlovců“ – proběhlo systematické sledování hnízdění vodního ptactva (m.j. zde zahnízdilo 11 párů husy velké (*Anser anser*), což je nejvyšší zjištěná hnízdní hustota v ČR, bylo zde detailně sledováno poměrné zastoupení vodních druhů skokanů *Rana* synkl. *esculenta* a řešeny další otázky spojené se stárnutím lokality (kvalita vody, úhyn ryb atd.). Probíhá trvalá dokumentace. V průběhu roku 2005 zde byl natočen 60 min. přírodopisný dokument o lokalitě a způsobech výzkumu, dokumentace a komunikace s místním obyvatelstvem (ČT Brno – Betlém – naděje lužní krajiny). (M. Šebela)
- „Výzkum biologie hlavačky mramorované (*Proterorhinus marmoratus*)“ – Byla zpracována potrava potenciálních predátorů sledovaného druhu z materiálu získaného vlastní sběrnou činností a proveden rozbor části materiálu za účelem získání informací o potravním spektru hlavačky mramorované. (V. Prášek)
- „Sledování avifauny jihozápadní Moravy“ – probíhalo s důrazem na území a druhy řazené do systému NATURA 2000, na území NP Podyjí ve spolupráci s pracovní skupinou JmP ČSO. (V. Prášek)
- Monitoring ve spolupráci s JmP ČSO: „Sčítání špačků obecných na nocovištích na okresech Znojmo, Břeclav a Hodonín“. (V. Prášek)
- „Mezinárodní sčítání vodních ptáků“ – akce probíhá každoročně ve více než 100 zemích 5 kontinentů. (V. Prášek)
- „Monitoring populace čápa bílého (*Ciconia ciconia*)“ – ve spolupráci s Pracovní skupinou pro výzkum a ochranu čápa bílého České společnosti ornitologické byl okresech Znojmo a Třebíč zajišťován monitoring populace čápa bílého. (V. Prášek)
- „Zpracování archivu písemných pozůstalostí moravských přírodovědců“ – utřídění a evidence materiálů J. Bakeše (vč. fotoarchivu), E. Hachlera, F. Hejla a B. Kinského. (H. Sutorová)

- Doplnění shromážděných archivních dokladů o historii tvorby sbírky obojživelníků, plazů a savců v MZM v souvislosti s přípravou vydání katalogu sbírky

Grantové projekty

Účast na výzkumném záměru přírodovědného odboru MZM na léta 2005 až 2011 s názvem „Vytváření pramenné báze a studium přírodních jevů probíhajících v oblasti styku karpatské, hercynské a pannonské oblasti (M. Šebela, V. Prášek, H. Sutorová)

Výstavy

Podíl na výstavách - zapůjčení materiálu (exponátů): Učení–mučení – Dětské muzeum MZM (únor–říjen 2005), Psí život, vybrané kapitoly z dějin psího rodu – Regionální muzeum, Vysoké Mýto (červen–říjen 2005)

Přednášky pro veřejnost

M. Šebela: Cyklus 4 besed o přírodních poměrech na Glapágách, v jižní Americe – na jižní Moravě organizovaný CK Pavel Veselý v Etnografickém muzeu.

Další přednášky (5) pro ZŠ, VŠ a veřejnost

Exkurze

M. Šebela: Vedení 5 exkurzí (VŠ. LČR, UK Praha, UKZUS Brno) na lokalitách Betlém a Vodní dílo N.Mlýny

Spolupráce s médii

Betlém – naděje lužní krajiny. Přírodopisný filmový dokument o jedinečné lokalitě, výzkumech a osvětové činnosti. Natočila ČT Brno, 60 minut.

Český rozhlas – Rádio Brno – hodinový pořad o expedici Ekvádor 2005

Prezentace pro veřejnost

V. Prášek: program v rámci „Muzejní noci“ o tazích ptáků, vytvoření testu poznávání siluet dravců s tajenkou

Pedagogická a lektorská činnost

- doplňující výuka zoologie – výklad v expozici Fauna Moravy doplněný promítáním video-snímků, poslechem zvukových nahrávek hlasů zvířat a vypracováním písemných testů. Celkem 57 akcí (1 710 osob) – 48 skupin ze ZŠ (1 440 žáků), 8 ze středních škol (240 žáků), 1 skupiny VŠ (30 studentů)
- pokračování spolupráce s pedagogickou fakultou MU v Brně: studenti v expozici Fauna Moravy zpracovávají výukové programy na téma „Využití zoologické expozice Fauna Moravy pro školní výuku“, na jehož závěru každý ze studentů odučil v muzeu svůj navržený program. Cílem a přínosem tohoto projektu je, aby studenti získali zkušenosti s výukou, blíže poznali muzejní zoologické sbírky a přivedli mládež, která v muzeu samostatně pracuje a získává na ně nový pohled. Pro muzeum byl přínosem zvýšený počet spokojených návštěvníků.
- odborný výklad pro návštěvníky zpřístupněného zoologického depozitáře

v Budišově (květen až září), celkem 6 766 osob

- organizace 5. ročníku výtvarné soutěže Budišovský tukán, které se účastnilo 185 dětí předškolního věku a žáků základních škol z MŠ Budišov, Hodov, Měřín a ZŠ Budišov, Kouty, Zastávka, Velké Meziříčí a 10 jednotlivců. Žáci ze ZŠ Hrotovice vytvořili společně model želvy, ze ZŠ Budišov přinesli kromě kreseb vystříhané a vymalované sovy a ze ZŠ ve Velkém Meziříčí ke kresbám přidali výsledky pokusu o preparaci zvířat.

Slavnostní vyhlášení vítězů soutěže proběhlo za účasti zástupce OÚ Budišov, po té měli všichni účastníci možnost si zpřístupněnou část depozitáře prohlédnout.

- návštěvníkový provoz na Den muzeí byl podobně jako v předešlých letech řešen formou dne otevřených dveří, kdy průvodcovskou službu zajišťovali žáci místní ZŠ. Výklad v jednotlivých sálech si sami připravili s použitím literatury a konzultací s lektorkami. Na prohlídku přišli 204 návštěvníci.
- odborné výklady na lokalitě Betlém (VDNM) – pro LF MZLU Brno, AOPK Brno, pracovníky LZ Židlochovice, ZŠ aj.
- rozhlasové relace
- členství v komisi pro bakalářské a státní zkoušky na PřF MU

Účast na vědeckých konferencích a seminářích

V. Prášek: Moravské zemské muzeum. Seminář PřF MU

V. Prášek: Biologie hlavačky mramorované (*Proterorhinus marmoratus*), nového druhu ichtyofauny ČR. Seminář PřF MU

V. Prášek: Biologie hlavačky mramorované (*Proterorhinus marmoratus*). Seminář VÚRH JČU, 1. 12. 2005

Zahraněční služební cesty

M. Šebela: Expedice do Ekvádoru 29. 3.–30. 5. 2006

Publikační činnost

PRÁŠEK, V., JURAJDA, P., 2005: *Expansion of Proterorhinus marmoratus in the Morava river basin (Czech Republic, Danube R. watershed)*. Folia Zool., 54 (1–2): 189–192

PRÁŠEK, V., VALÁŠEK, M., 2005: *Počátky hnízdění holuba hřivnáče v urbánním prostředí Jihlavy a Brna*. Crex – Zpravodaj JMP ČSO, 25: 143–144

SUTOROVÁ, H.: *Zoologický depozitář Moravského zemského muzea v Budišově u Třebíče – historie a novinky*. Budišovský zpravodaj, 2005 (2): 49–54

SUTOROVÁ, H.: *Zoologický depozitář Moravského zemského muzea v Budišově u Třebíče – paryby a ryby*. Budišovský zpravodaj, 2005 (4): 60–65

A. Procházka – Paměti brněnského ptáčníka. Ed. HUDEC, K., PECHOVÁ, J., SUTOROVÁ, H., Brno 2005, MZM, 80 s.

ŠEBELA, M., : *Zimování husí na Nových Mlýnech*. Živa, 1/2005, str. 31–33.

ŠEBELA, M., : *Živá voda pod Pálavou*. MZM Brno, 270 s.

ŠEBELA, M.: *Sólisté a sbory lužního lesa – CD*, 60 min. originálních nahrávek 25 druhů obojživelníků a ptáků. MZM Brno.

1.15. HYDROBIOLOGICKÁ LABORATOŘ

Pracoviště založené v roce 1996 se zabývá sbírkotvornou činností, v jejímž rámci jsou zpracovávány a evidovány sběry vlastní průběžné a postupně starší sběry různých badatelů. Do sbírkového fondu je zařazován rovněž typový materiál nově popisovaných sinic z ČR i zahraničí. Sbírky jsou využívány při studiu změn probíhajících na různých typech mokřadních biotopů, ať již přirozených sukcesních či člověkem ovlivněných, v obecných typech mokřadů (např. studánky, tůňe, horské potoky, údolní nádrže) a pro studium vybraných taxonů.

Od roku 2003 oddělení postupně přebírá hydrobiologickou knihovnu prof. A. a V. Sládečkových – daru poskytnutého hydrobiologickou laboratoří. Literatura nevyužitá oddělením je nabízena dalším oddělením MZM nebo jiným institucím, např. Technickému muzeu, Výzkumnému ústavu vodohospodářskému TGM v Praze – Podbabě a Výzkumnému ústavu rybářskému a hydrobiologickému ve Vodňanech.

V květnu 2005 O. Skácelová obhájila doktorskou disertační práci

„Flóra sinic a řas v inundačních pásmech řek“ na Biologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (katedra botaniky, školitel prof. RNDr. Jiří Komárek, DrSc.) a obdržela titul Ph.D, v níž jsou shrnuty vlastní výzkumy od roku 1986 v podyjské nivě, sběry z dalších niv ČR a rešeršována literatura o oživení tůň.

Pracoviště bylo dočasně posíleno absolventskou praxí: Kateřina Skácelová (nástup od 27.9.2004, do 1.9.2005) se zabývala základními hydrobiologickými rozbory a prací s literaturou, přípravou prezentací, materiálů k výstavám a dalšími úkoly dle aktuální potřeby pracoviště. Jitka Konečná, dis. se jako OON zabývá především knihovnickou činností (třídění převzaté literatury, evidence přírůstků) a prací se sbírkami (revize, evidence) a spolu dr. Skácelovou vytvořila databázi sbírky rozsivkových preparátů J. Bílého (společný referát na 46. pracovní konferenci ČAS v Rožmberku nad Vltavou, připravena publikace do Czech Phycology).

Vědeckovýzkumná činnost

Ústavní úkol – dlouhodobý

„Studium řasové flóry a fauny vodních bezobratlých vybraných oblastí ČR s ohledem na biodiverzitu, eutrofizaci a ochranu mokřadů“ – podrobné zpracování vzorků nárostových sinic a řas, fytoplanktonu a zooplanktonu z rybníčních litorálů rybníků v chráněných územích. Srovnávání sukcesních stádií rybníčních litorálů při různém způsobu hospodaření.

Navázána spolupráce se Zemědělskou fakultou JČU na výzkumu Nadějské rybníční soustavy a pískovny Cep, v níže se vyskytuje invazní druh mechovky a sinice a řasy v nich rostoucí.

Grantové projekty

V rámci institucionálního grantu MZM „*Dynamika přírodních procesů v oblasti styku hercynské, panonské a karpatské oblastí a její dokumentace*“ (MKOCEZOOF2402) zpracovává hydrobiologická laboratoř úkol „Dokumentace

stavu vodních a mokřadních biotopů“. V roce 2005 pokračoval výzkum oživení pramenů na rozhraní zmíněných oblastí, aktualizovány byly znalosti o současném stavu několika chráněných území na jižní Moravě.

O. Skácelová jako řešitel projektu „Obnova mokřadních biotopů Třeboňské pánve zasažených srpnovou povodní v roce 2002 pokračovala v dokumentaci změn v biodiverzitě sinicové a řasové flóry“ (VaV RK04P03OMG024) na rybnících NPR Vizír a NPP Rod) s rašelinnými litorály a zjistila, že převažujícím faktorem změn nebyly povodňové události, ale způsob rybařského hospodaření. Negativní vlivy i pozitivní vývoj některých částí rezervací dokumentovala sběry sinic a řas, fotodokumentací a společně s ing. V. Vojtěchem pořídila pracovní videodokumentaci. S posterem o problematice ochrany rybníka Rod a jeho sinicové a řasové flóře se společně s doc.ing.dr. J. Rajchardem, Ph.D. a ing. Z. Balounovou, Ph.D. zúčastnila konference Říční krajina a příspěvek publikovali ve sborníku.

Výstavy

„Voda – učme se jí rozumět“ 1. 3.–5. 6. 2005 zapůjčená výstava ze Státního zdravotního ústavu, Praha.

„8. červen – Světový den oceánů“ 8. – 19. 6. 2005 v Moravském zemském muzeu vlastní edukativní výstava zpracovaná na základě materiálů získaných na symposiu Oceanics v Portugalsku.

Exkurze

- Exkurze na studánky (vedli dr. O. Skácelová a R. Pecháček – studánková poradna RS ČSOP): Studánky v okolí Tišnova 10. 4. 2005, Kolem studánek z Obřan do Ochozu 15. 5. 2005, Studánky v lesích u Adamova 5. 6. 2005, Studánky u Nedvědice 18. 9. 2005, Studánky v v okolí Křtinského údolí 16. 10. 2005.
- 17. 7. 2005 Unie pro řeku Moravu – Den říčního koupání, výklad o kvalitě vody rekreačních nádrží, vegetačním zbarvení a vodních květech.

Spolupráce s médií

- „Lidé se koupali v Dyji a vzpomínali“ MF Dnes 18. 7. 2005
- Rozhovory pro televizi a rozhlas k výstavám „Voda – učme se jí rozumět“
- „8. červen – Světový den oceánů“, beseda na ČT1 s hejtmánem Juránkem a red. J. Železným o perspektivách koupání v Brněnské přehradě.

Pedagogická a lektorská činnost

- Vedení bakalářské práce Ludmily Hájkové „Sinicová a řasová flóra revitalizovaných mokřadů PR Chomoutovské jezero“ (Přírodovědecká fakulta MU Brno, katedra zoologie a ekologie).
- Konzultace: Doktorská disertační práce J. Beňačkové o revitalizaci Žitavského luhu (Zemědělská univerzita Nitra, Slovenská rep.)
- Chantransia – lektor na kurzu mladých algologů a adeptů, Lomy u Kunžaku 8.–9. 11. 2005, přednáška „Sbírky sinic a řas v Moravském zemském muzeu“.
- Přednáška a exkurze pro účastníky „Letní školy“ Ekologického institutu Veronica, Hostětín
- Recenzní posudek diplomové práce L. Panské o managementu NPR Písečný

- rybník (lesnická fakulta MZU Brno).
- Recenze prací ve studentské konferenci diplomových prací Jihomoravského kraje o cenu města Brna (Jihomoravský kraj ve spolupráci s Ekologickým institutem Veronica).
- Vedení odborné praxe studenta MZLU V. Peigera (hydrobiologie – seznámení s metodikou odběrů na rybnících, parkových nádržích a kašnách, běžných sinic a řas).
- „Proč kvete Brněnská přehrada?“ – praktikum s přednáškou o sinicích pro tábor mladých chemiků na Brněnské Přehradě organizovaný Centrem volného času Lužánky.
- Sinice – přednáška s praktikiem pro 6. třídu ZŠ Medlánky.
- Přednáška pro Hnutí Duha „Eutrofizace a vodní květy sinic“.

Účast na konferencích a seminářích

- 46. pracovní konference České algologické společnosti, Rožmberk nad Vltavou, 19.–22. září 2004 – s referáty: Skácelová O., Konečná J.: „Sbírka preparátů rozsovek J. Bílého v Moravském zemském muzeu“ a Galetová J., Skácelová O.: „Sinicová a řasová flóra revitalizovaného mokřadu u Božic“.
- 3. ročník pracovní konference Říční krajina, Olomouc 4.-5.10. 2005 – poster: Skácelová O., Rajchard J., Balounová Z.: „Nadějská rybníční soustava jako součást nivy Lužnice. PR Rod jako nejcennější část soustavy“.
- 14. setkání pracovníků českých, bavorských a saských muzeí, Česká Lípa 5.-7.10.2005 s referátem O. Skácelová: „Sinice a řasy ve sbírkách MZM“.
- Konference České botanické společnosti „Botanika a ekologie obnovy“, Praha 25. – 26.11. 2005 s referátem: Skácelová O.: „Osídlení nově vzniklého biotopu na výsypce Sokolovského uhelného revíru sinicemi a řasami“ a posterem: Galetová J., Skácelová O.: „Obnovený mokřad u Božic na Znojemsku a jeho sinicová a řasová flóra“
- Workshop of Changes of Polar Ecosystems 9.-11.11.2005, Deštné v Orlických horách, s prezentací: O. Skácelová: „Arktida a česká věda – připravovaná výstava k Světovému roku polárního výzkumu 2007-2008“.

Zahraníční služební cesty

O. Skácelová

- Symposium „Oceanics“, Lisabon, Portugalsko 7. 4.–12. 4. 2005. Prezentace posteru „Exhibition, Cyanophytes and algae in human food“ v rámci přehlídky informací o trvale udržitelném a šetrném využívání potravy z mořských zdrojů. Seznámení s projekty a programy zabývajícími se ochranou oceánů („Seafood Watch, „The world of wet and wild“ – Monterey Bay Aquarium, California, „Eating Fish Sensibly“ campaign – World Aquarium, St. Louis, Missouri; „World Ocean Network“ a „World Ocean Passport – French National Centre NAUSICAA; Global Programme of Action for the Protection of the Marine Environment from Land-based Activities – UNEP Regional Seas Programme, Nizozemí), propagačními materiály Oceanária de Lisboa vydanými ke Světovému dni oceánů. Využito k výstavě 8. červen – Světový den oceánů.

- Seminář botaniků muzeí Slovenské a České republiky, Spišská Nová Ves, 8.– 10. 6. 2005. Prezentace přednášky „Sinice a řasy jako předmět muzejních sbírek“ a posteru s nabídkou výstavy „Sinice a řasy v potravě člověka“ ostatním muzeím k zapůjčení. V rámci terénní exkurze na mokřady Sívá Brada probírány různé části mokřadu, který byl předmětem algologického bádání již před 80 lety – srovnávací materiál do podsbírky „hydrobiologická“ MZM.
- SEFS4 – Symposium of European Freshwater Association, Krakow, Polsko 22. – 28. 8. 2005. Navázání a prohloubení kontaktů s algology a hydrobiology. Účast na panelové diskusi pracovní skupiny „shallow lakes“ s příspěvkem z řešeného projektu RK04P03OMG024 „Obnova mokřadních biotopů Třeboňské pánve zasažených srpnovou povodní v roce 2002 – dokumentace změn v biodiverzitě sinicové a řasové flóry“ o problematice ochrany rybníčních rezervací postižených kromě povodní zejména nadměrným rybářským hospodaření. Načerpání rozsáhlých informací o rašelinných biotopech – okrajích jezer (Polsko, Německo, Finsko), jejich fungování, ochraně a revitalizacích. Navázání kontaktů se specialisty ochotnými spolupracovat na výzkumu vybraných skupin řas.

Publikační činnost

- SKÁCELOVÁ, O, RAJCHARD, J., BALOUNOVÁ, Z. (2005): „Nadějská rybníční soustava jako součást nivy Lužnice. PR Rod jako nejcennější část soustavy“. – In: Měkotová J., Štěrba O. (eds.): Říční krajina 3, sborník příspěvků z konference.
- SKÁCELOVÁ, O., GALETOVÁ, J. (2005): „Sinicová a řasová flóra revitalizovaného mokřadu u Božic“. – Sborník Klubu přírodovědeckého v Brně 2001–2005 (2005).
- SKÁCELOVÁ, O. (2005): Večný dážd. – Veronica 19 (5): p. 24.
- SKÁCELOVÁ, O. (2005): Dvě knihy a výstava o podstatě vody (recenze). – Veronica 19 (5): p. 27-28.
- SKÁCELOVÁ, O. (2005): 8. červen – Světový den oceánů. – Veronica 19 (3): p. 31.
- SKÁCELOVÁ, O. (2005): Chléb, hry a sinice. – Veronica 19 (4): p. 13.

Ediční a redakční činnost

Dr. Skácelová je členkou redakční rady časopisu Veronica .

Různé

- hygienická doporučení při provozování rekreace na rybníce Olšovec dle průběhu rozvoje sinic (pro obec Jedovnice)
- připomínky k managementu a plánům péče chráněných Květné jezero, Kutnar, Františkův rybník)
- spolupráce s Ekologickým institutem Veronica na poradenství ohledně ekologie vod, eutrofizace a její prevence

2. PREZentační ÚTVAR

2.1. PROGRAMOVÉ ODDĚLENÍ

Programové oddělení se zabývalo plněním úkolů, jejichž účelem je prezentace MZM směrem k veřejnosti. Mezi tyto aktivity patří sestavování měsíčních informačních programů a jejich rozesílání v elektronické i tištěné podobě školám i dalším institucím, příprava, tvorba a distribuce propagačních letáků, objednávání výroby transparentů upozorňujících na výstavy pořádané MZM a zajišťování jejich instalace a zajišťování výlepu plakátů. Dále oddělení spolupracovalo s programovými časopisy KAM v Brně, KULT, Metropolis, Měsíčník kultury a volného času, NOS, s Pražským informačním centrem a vydavatelstvím Kamenný klíč, s časopisem 21. století (slevové kupóny), s programovou přílohou deníku Rovnost Na tahu, s českou verzí internetových stránek časopisu National Geographic, stejně jako s internetovými stránkami provozovanými Jihomoravským krajem a firmou SNIP & Co, reklamní společnost s.r.o (výlep letáků ve vozidlech MHD, prezentace výstavy „Tajemný jednorozec“ na tramvaji). Zajistilo také ve dnech 13.– 16. 1. 2005 prostřednictvím propagačních materiálů prezentaci MZM na REGIONTOURU na brněnském výstavišti. Pracovníci oddělení se také organizačně podíleli na zajištění I. brněnské muzejní noci v prostorách MZM, která se uskutečnila 20. 5. 2005 a do níž se zapojila všechna brněnská muzea a galerie. Celkem prošlo onoho dne expozicemi a výstavami, stejně jako dalšími akcemi v Dietrichsteinském paláci, Biskupském dvoře, Paláci šlechtičen a Dětském muzeu přes 11 000 návštěvníků. Dne 23. 12. 2005 se MZM také připojilo k akci Vánoce na brněnské radnici zařazením výstavy Slezské betlémy do prohlídkové trasy; tento den ji navštívilo na 750 osob.

Mezi stabilní úkoly patřilo udržování a aktualizace internetových stránek MZM a zajišťování tiskových konferencí k výstavám. Oddělení se také ve spolupráci s garanty jednotlivých akcí podílelo na přípravě tiskových zpráv pro novináře. Jako každoročně připravili jeho pracovníci podklady pro prezentaci muzea v katalogu EUROBEDS a konečně spolupracovali na akci „Bambiriáda“, pořádané koncem května na CVČ Lužánky.

Pracovníci oddělení udržovali stálé kontakty s tištěnými periodiky i elektronickými médii, např. poskytli, rozhovory pro Český rozhlas Brno, Radio Proglas, Radio Petrov, Radio Impuls, studio Fatem či televizní kabelový kanál Brněnská jednička o akcích pořádaných MZM.

Programové oddělení jako každoročně organizovalo přednášky pro veřejnost.

Názvy přednášek a přednášející:

Cyklus „Morava starých Slovanů“

- Brněnsko v době slovanské (Prof. PhDr. Zdeněk Měřínský, CSc., Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno)
- Břeclavsko – Jižní Morava v době slovanské (Mgr. Jiří Macháček, Ph.D., Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno)
- Východní Morava a staro město v době slovanské (PhDr. Luděk Galuška, CSc., archeologický ústav MZM)

- Jihovýchodní Morava v době slovanské (PhDr. Lumír Poláček, Archeologický ústav AV ČR Brno)
- Jihozápadní Morava v době slovanské (Prof. PhDr. Zdeněk Měřínský, CSc., Ústav archeologie a muzeologie FF MU Brno)
- Olomoucko v době slovanské (PhDr. Josef Bláha, Národní památkový ústav Olomouc)
- Proměny pohřbívání ve středověku (Prof. PhDr. Josef Unger, CSc., Katedra antropologie PřF MU Brno)
- Knížata, velmoži a Moravané. O raněstředověké společnosti na Moravě (PhDr. Luděk Galuška, CSc., Archeologický ústav MZM)
- Velká Morava a počátky christianizace v rámci Evropy (PhDr. Vladimír Vavřínek, CSc., Slovanský ústav AV ČR Praha)

Cyklus „Čtenářem v městě Brně“

- Lidové noviny a Leoš Janáček (PhDr. Eva Drlíková, Fond Leoše Janáčka)
- Krásná kniha v Brně za I.Československé republiky (PhDr. Tomáš Mazáč, Redakce KAM v Brně)
- Spor o smysl český dějin a české moderní drama (Mgr. Libor Vodička, Ústav pro českou literaturu AV ČR Brno)
- Hudební tisk v Brně mezi dvěma válkami (Prof. PhDr. Rudolf Pečman, DrSc., FF MU Brno)

Cyklus „Nové objevy české egyptologie“

- Abúsír 2004 (Doc. PhDr. Břetislav Vachala, CSc., Český egyptologický ústav UK Praha)
- Nová pohřebiště stavitelů (Mgr. Petra Vlčková, Český egyptologický ústav UK Praha)
- Abúsírské pyramidy a sluneční chrámy (Mgr. Jaromír Krejčí, Ph.D, Český egyptologický ústav UK Praha)
- Královský rituál ve fajánsových fragmentech (Mgr. Renata Landgráfová, Český egyptologický ústav UK Praha)
- Egyptská oáza Dáchla vydává svědectví (Doc. Dr. phil. Wolf B. Oerter, CSc., Český egyptologický ústav UK Praha)

Cyklus „Brněnské jaro 1945“

- Německé obyvatelstvo jižní Moravy v letech 1938–1945 (Mgr. Martin Markel, Ph.D, Katedra sociálních věd, Univerzita obrany Brno)
- Moravané na barikádách Pražského povstání (PaedDr. Jindřich Marek, Praha)
- Boje na jižní Moravě a osvobození Brna (Vlastimil Schildberger st., Brno)

Cyklus „Slavkov 1805“

- Bitva tří císařů (Prof. PhDr. Dušan Uhlíř, CSc., Slezská univerzita Opava)
- Rakouská armáda a její účast v bitvě u Slavkova (Mgr. Karel Sáček, Praha)
- Francouzský vpád v roce 1805 očima kronikářů (Mgr. Miroslav Svoboda, Státní okresní archiv Mikulov)
- Francouzi na Moravě v době napoleonských válek (PhDr. Zdeňka Stoklásková, Ph.D, Historický ústav FF MU Brno)

- Existovala napoleonská architektura? (Prof. PhDr. Jiří Kroupa, CSc., Seminář dějin umění FF MU Brno)

Cyklus „Tajemný jednorožec“

- Tajemný jednorožec – projekce stejnojmenného filmu (Petr Baran, Růžena Gregorová)
- Tajemný jednorožec (RNDr. Růžena Gregorová, Geologicko-paleontologické oddělení MZM)

Jednotlivé přednášky

- Generálové rakousko-uherské armády v I. světové válce (Ing. Michael Pálka, Brno)
- Náboženské slavnosti Japonska (Mgr. Jakub Havlíček FF MU Brno)
- Literatura starého Egypta (Doc. PhDr. Břetislav Vachala, CSc., Český egyptologický ústav UK Praha)
- Divadlo na Zelném trhu Reduta (PhDr. Margita Havlíčková, divadelní odd. MZM)
- Objevování a rekonstrukce (Ing. arch. Michael Balík, CSc., Praha)

V roce 2005 uspořádalo programové odd. 33 přednášek, které navštívilo 2 548 osob, průměrná účast činila 77 posluchačů na přednášku.

K další důležité aktivitě oddělení patří pořádání tématických exkurzí. V roce 2005 jich zorganizovalo 12 (z toho 1 do zahraničí); zúčastnilo se jich 426 zájemců.

Přehled exkurzí:

- Pernštejnové ve východních Čechách (Pardubice, Kunětická Hora)
- Významné památky a poutní místa na severovýchodní Moravě (Tovačov, Štamberk, Hodslavice, Zašová, Hostýn, Mořice)
- Zahrada mrtvých (Ústřední hřbitov Brno)
- Za zlatem na Vysočinu
- Páni z Růže II. (Telč)
- Želiv a Kutná Hora
- Vídeň (Schönbrunn)
- Morava starých Slovanů (Pohansko, Mikulčice, Sady u Uh. Hradiště, Staré Město, Modrá)
- V září a ve stínu UNESCO (Vladislav, Třebíč, Červená Lhota, Nárameč, Budišov, Pyšel, Jasenice)
- Skvosty za humny (Adamov, Kateřina, Lipůvka, Újezd u Černé Hory, Drásov, Bořitov, Kuřim, Čebín, Mor. Knínice)
- Města a hrady v podhůří Jeseníků (Šternberk, Sovinec, Rýmařov, Janovice, Horní Město)
- Gotické Brno II

Nedílnou součástí práce oddělení je i zabezpečování akcí v muzejních prostorech, v roce 2005 tak zajistilo uspořádání 354 akcí, z toho 35 za úhradu.

2.2. ODDĚLENÍ PROVOZU VÝSTAV A EXPOZIC

Oddělení zajišťovalo provoz v Dietrichsteinském paláci a v Biskupském dvoře (provoz pokladen, informační služby, muzejní prodejny, zabezpečení dozoru ve stálých expozicích a krátkodobých výstavách, podíl na přípravě vernisáží).

V letních měsících roku 2005 bylo odbornou firmou nainstalováno nové zatemnění v přednáškovém sále v I. poschodí Dietrichsteinského paláce. Rovněž se dočkala nového zatemnění místnost s akvárii v zoologické expozici a došlo k vymalování zoologické expozice (I. patro) v Biskupském dvoře a k vyčištění koberců ve všech expozičních prostorách II. poschodí Dietrichsteinského paláce

Ve spolupráci s oddělením informatiky byl v přednáškovém sále nastálo nainstalován počítač k dataprojektoru, který je využíván při přednáškách, konferencích a symposiích.

Částečně byla také obnovena okrasná zeleň na terase v I. poschodí Dietrichsteinského paláce.

2.3. EDIČNÍ ODDĚLENÍ

Ediční oddělení zajišťuje veškerou vydavatelskou činnost muzea. Každoročně vydává řadu odborných periodik, ve kterých publikují zejména muzejní vědeckí pracovníci, dále odborníci spřátelených domácích institucí a přední zahraniční vědci. Kromě toho vydává monografie, katalogy k výstavám, sborníky z konferencí, symposií a přednášek uskutečněných v muzeu. Rovněž zajišťuje drobné tisky, nezbytné pro chod instituce jako např. měsíční programy, pozvánky na výstavy a jiné akce, skládačky k výstavám, vstupenky do expozic a výstav, hlavičkové papíry a jiné potřebné tiskoviny. Všechny tisky realizuje vlastními silami, díky redakčnímu, studiovému a tiskárenskému zázemí. Pouze v případě zvláště technicky náročných tiskovin spolupracuje s externisty. Součástí oddělení je také ediční sklad a odbyt spojený s komisním prodejem.

Oddělení vydalo v roce 2005 celkem 9 publikací většího rozsahu, 9 časopisů, 3 katalogy k výstavám, 18 pozvánek k výstavám a jiným akcím muzea, 4 plakáty, 11 měsíčních programů a 26 ostatních drobných tisků (pamětní listy, skládačky, průsvitky, vizitky apod.). Podobně jako v předchozích letech byla většina tisků zajišťována a realizována pracovními oddělení – grafické návrhy většinou prováděly redaktorky odd., sazbu a přípravu tiskových podkladů rovněž, tisk a knihařské zpracování probíhaly ve vlastní tiskárně, pouze náročné čtyřbarvotisky a tisky velkých formátů byly zadávány externě, stejně jako vazby, na které není oddělení technicky vybaveno. V roce 2005 u řady tisků bylo v přípravě využito osvětlení pomocí Ctp zařízení (svícení dat přímo na tiskové desky), čímž se práce značně urychluje a zkvalitňuje (odpadá zdlouhavá montáž klasických filmů a kopírování desek s následným ručním vyvolávání a čištěním). Všechny použité tiskové desky jsou ve stejné kvalitě a bez nečistot s minimálním finančním rozdílem oproti použití klasického postupu (filmy–montáž–kopírování–vyvolávání–čištění).

Prezentace oddělení

Oddělení prezentovalo svoji činnost jednak na mezinárodním knižním veletrhu Svět knihy 2005 v Praze prodejem ve vlastním stánku a dále realizací filmu Stopy nejhlubší připraveném a promítaném při příležitosti I. brněnské muzejní noci. Dvě z vydaných publikací – Živá voda pod Pálavou a Staletími podél řeky Svitavy – byly uvedeny na trh slavnostní vernisáží. Křtu první knihy v přednáškovém sále Dietrichsteinského paláce se zúčastnilo přibližně 120 hostů, křest druhé proběhl v komornějším prostředí muzejní prodejny za účasti asi 30 hostů.

Právě kniha Staletími podél řeky Svitavy (autor S. Brodesser) spolu s titulem Jak plynul čas podél řeky Svatky (2004) stejného autora patřily v roce 2005 k nejprodávanějším titulům a jejich úspěšnost si vyžádala u obou dotisky. Žádaným titulem byla rovněž Živá voda pod Pálavou (autor M. Šebela), jež měla slušnou publicitu a tím byl ovlivněn i prodej – beseda autora v rozhlase v pořadu Apetit, prezentace v televizi v pořadu Knižní svět (2× reprízováno), interview o knize v rámci Světa knihy v pořadu Knižní svět (2× reprízováno). Zájem čtenářů o tituly Moravského zemského muzea se příznivě odrazil rovněž v tržbách za prodej publikací.

Při příležitosti Muzejní noci ediční oddělení spolu s pracovníky informačního odd. MZM připravilo půlhodinový dokumentární film o nakladatelské činnosti muzea Stopy nejhlubší, v němž byly zároveň představeny knižní novinky a připravované publikace.

Personální obsazení oddělení bylo v roce 2005 beze změny.

Dokončení rozpracovaných titulů z roku 2004

Časopisy

- ČMM vědy společenské 89/2004
- ČMM vědy biologické 89/2004
- Anthropologie 3/2004
- Folia numismatica 2003–2004
- Folia Mendeliana 2004

Ostatní tisky

- Staletími podél řeky Svitavy (monografie S. Brodesser – grafické zpracování, sazba MZM, tisk a knihařské zprac. externě)
- Živá voda pod Pálavou (monografie M. Šebela – autor + externě)
- Bronzové depoty na Moravě (monografie M. Salaš – grafické zpracování, příprava, tisk MZM, knihařské zpracování externě)
- Nebojte se pavouků (monografie R. Obrtel – grafické zpracování, příprava a část tisku MZM, barvy a knihařské zpracování externě)
- Civilizace paleolitu a mezolitu na Moravě (katalog k expozici M. Oliva – grafické zpracování MZM, příprava, tisk a knihařské zpracování externě)
- Příběh lidského rodu (katalog k expozici Z. Šmahel – grafické zpracování, sazba MZM, příprava, tisk, knihařina externě)

Nové tisky realizované v roce 2005

Časopisy

- Anthropologie 1/2005
- ČMM vědy geologické 90/2005
- ČMM vědy biologické 90/2005
- Folia ethnographica 2005

Katalogy k výstavám a publikace

- Pradědeček po škole (katalog k výstavě, zcela MZM)
- Květiny bílé po cestě (katalog k výstavě svatebních fotografií, barvy tisk externě)
- Slavní i zapomenutí aneb Chytré hlavičky z Čech a Moravy (katalog k výstavě, zcela MZM)
- Digitální dokumentace muzejních sbírek (metodická příručka, zcela MZM)
- Vývoj reliéfní krajiny ČR v kvartéru (monografie T. Czudek, grafické zpracování, sazba, příprava, tisk čb. MZM, barvy, knihařské zpracování externě)
- Paměti brněnského ptáčníka (A. Procházka, zcela MZM)
- Výroční zpráva za rok 2004 (zcela MZM)
- Cesta do pralesa (monografie M. Šebela, autor + externě)

Pozvánky k výstavám a jiným akcím

Pozvánky k výstavám: Učení – mučení aneb Pradědeček po škole II, Srbská církevní grafika, Marie Krčmařová – Toulky za folklórem, Brněnské jaro 1945, Josef Weiser – grafika, Květiny bílé při cestě, Oldřich Rejnuš – Historické Brno, Tajemný jednorozec, Zdeněk Burian – Mistr palety neznámých světů, Slavní i zapomenutí aneb Chytré hlavičky z Čech a Moravy, Slezské betlémy, Karel Zeman – medailér a grafik, 8. červen – Světový den oceánů

Pozvánky k jiným akcím MZM: numismatické přednášky, činnost Korngoldova centra, křest publikace Živá voda pod Pálavou, vzpomínkové shromáždění k úmrtí prof. J. Jelínka

Plakáty

K výstavám Tajemný jednorozec a Zdeněk Burian – Mistr palety neznámých světů, dále plakát Etnografický ústav

Ostatní drobné tisky

11 měsíčních programů MZM, Pamětní list k úmrtí prof. J. Jelínka, korespondenční lístky, leták Budišov, skládačka Jevišovice, kartičky do CD, seznam nahrávek CD, hlavičkový papír, vizitky, skládačka Budišov, průsvítka Tajemný jednorozec, průsvítka Zdeněk Burian, skládačka Zdeněk Burian, skládačka k výročí narození F. Lýska, skládačka Slezské betlémy, novoročenka MZM 2006, Pamětní list k úmrtí dr. M. Ludvíkové, Pamětní list k úmrtí doc. dr. L. Kunze, hlavičkový papír ICOM

Rozpracované tisky přecházející do roku 2006

- ČMM vědy společenské 90/2005
- Krystalinikum 31/2005

- Poslední Lucemburkové na Moravě (sborník, ed. M. Dočkalová, rozpracováno, titul ve spolupráci MMB, KÚ Praha)
- Harmonie a vyváženost (sborník, ed. Z. Černá, O. Lomová, rozpracováno, titul ve spolupráci UK, VUTIUM)
- Dějiny Moravy v obrazech (sborník, rozpracováno)

2.4. VÝSTAVNÍ ODDĚLENÍ

Oddělení v uplynulém roce 2005, stejně jako v ostatních letech, zajišťovalo veškeré výstavní aktivity MZM, od spolupráce při tvorbě plánu a rozpočtu, přes výtvarné návrhy a projekty až po samotnou realizaci a následnou likvidaci výstav. Převážná část prací byla provedena vlastními silami, pouze v případě akcí mimo plán nebo u prací úzce specializovaných byly využity služby externích dodavatelů. Plán výstav, který již tradičně hraničil s kapacitními možnostmi oddělení a v průběhu roku byl navíc několikrát pozměněn a doplněn, byl úspěšně splněn. Kromě toho se pracovníci výstavního oddělení podíleli i na dalších úkolech, jako např. vybavení rekonstruovaných výstavních prostor Pavilonu Anthropos novými panely, postupná rekonstrukce výstavních prostor v ostatních objektech, úprava pracoviště na Kapucínském nám. 8 a 3. patře DP, drobné odborné služby jiným oddělením, v omezené míře údržba expozic a renovace části výstavního mobiliáře. Pro splnění stanoveného plánu bylo zapotřebí mimořádného nasazení celého kolektivu, který v průběhu druhého pololetí doznal i jedné změny, kdy za dlouhodobě nemocného Petra Modlitbu nastoupil Petr Ševčík. Základem pro úspěšné plnění stanovených cílů je vysoká všestrannost a zkušenost současného týmu, včetně vstřícnosti při spolupráci s odbornými odděleními a též snaha o neustálé doplňování znalostí a informací jak v oblasti technické, materiállové, tak i teoretické.

Z roku 2004 dobíhaly ještě tyto výstavy

- „Minerály evropských zemí“ – Dietrichsteinský palác (DP), 1. patro, 30. 3. 2004 – 12. 3. 2005; průchozí výstava
- „Tři severy“ – Palác šlechtičen (PŠ), 1. patro, 7. 10. 2004 – 8. 1. 2005; návštěvnost v roce 2005 byla 149 osob, celkem 2 548 osob (39 denně)
- „Být čtenářem v městě Brně...“ – DP, 3. patro, 4. 11. 2004 – 16. 4. 2005; návštěvnost v roce 2005 činila 1 190 osob, celkem 2 141 osob (19 denně)
- „Staré cesty“. Obrazy Pavla Čecha – DP, 3. patro, 9. 11. 2004–12. 2. 2005; návštěvnost v roce 2005 činila 220 osob, celkem 681 lidí (10 denně)
- „Staré stezky a co s nimi souvisí“ – DP, hala, 16. 11. 2004–12. 2. 2005; průchozí výstava
- „Rozumíme zvířatům?“ – Dětské muzeum (DM), 2. 12. 2004–2. 4. 2005; návštěvnost v roce 2005 činila 3 544 osob, celkem 4 789 osob (56 denně)
- „Zázračné dítě Erich Wolfgang Korngold“ Mramorové sály (MS), 6. 12. 2004– 2. 4. 2005; návštěvnost v roce 2005 118 osob, celkem 211 osob (4 denně)
- „Díla dovednosti“ Palác Šlechtičen kaple, 7. 12. 2004–26. 2. 2005; návštěvnost v roce 2005 256 osob, celkem 348 osob (9 denně)

Výstavy otevřené v roce 2005 v prostorách MZM

- „Jiří Netík – dřevěné sochy“ PŠ, přízemí, 18. 1.–26. 2. 2005; návštěvnost 2 065 osob (69 denně)
- „Učení – mučení? aneb Pradědeček po škole II“ DM v PŠ, 1. patro, 15. 2.–29. 10. 2005; návštěvnost 16 398 osob (87 denně)
- „Srbská církevní grafika“ DP, 3. patro, 2. 3.–6. 4. 2005; návštěvnost 223 osob (7 denně)
- „Voda – učme se jí rozumět“ DP, hala, 1. 3.–18. 6. 2005; průchozí výstava
- „Květiny bílé po cestě...“ PŠ, 16. 3.–22. 5. 2005; návštěvnost 3 950 osob (82 denně)
- „Marie Krčmařová – Toulky za folklórem – akvarely“ PŠ, kaple, 22. 3.–22. 5. 2005, návštěvnost 641 osob (21 denně)
- „Krása moravských nerostů“ DP 1. patro, 5. 4.–4. 2. 2006; průchozí výstava
- „Brněnské jaro 1945“ MS, 26. 4.–3. 9. 2005; návštěvnost 3 240 osob (35 denně)
- „Tajemný jednorozec“ DP 3. patro, 17. 5.–5. 11. 2005; návštěvnost 8 757 osob (70 denně)
- „Tajemný jednorozec“ DM, 17. 5.–5. 11. 2005; návštěvnost 6 906 osob (55 denně)
- „Právo na krajinu“ PŠ, přízemí, 6. 6.–17. 9. 2005, návštěvnost 1 287 osob (17 denně)
- „Josef Weiser – grafika“ DP, hala, 28. 6.–8. 10. 2005; průchozí výstava
- „Karel Zeman – medailér a grafik“ MS, 15. 9.–30. 12. 2005, návštěvnost 443 osob (6 denně)
- „Rostislav Pospíšil – výstava“ PŠ, přízemí, 11. 10.–19. 11. 2005, návštěvnost 633 osob (21 denně)
- „Zdeněk Burian – Mistr palety neznámých světů“ PŠ, 2. patro, 26. 10. 2005–31. 3. 2006; návštěvnost v roce 2005 činila 4 399 osob (91 denně) + dětská dílna – návštěvnost 3 007 osob (62 denně), celkem 7 406 osob
- „Oldřich Rejnuš – Historické Brno (obrazy)“ DP, 3. patro, 29. 11. 2005–25. 2. 2006; návštěvnost v roce 2005 560 osob (24 denně)
- „Slavní i zapomenutí aneb Chytré hlavičky z Čech a Moravy“ DM, 6. 12. 2005–22. 4. 2006; návštěvnost v roce 2005 činila 719 osob (40 denně)
- „Slezské betlémy“ PŠ, přízemí, 15. 12.–18. 2. 2006; návštěvnost v roce 2005 byla 2 430 osob (221 denně)

Výstavy mimo plán

- „8. červen – světový den oceánů“ – DP, hala, 8. 6.–18. 6. 2005; průchozí výstava
- „Svatá hora Athos“ DP, hala, 9. 11. 2005–8. 2. 2006; průchozí výstava

Výstavy uspořádané mimo MZM

- „Nábytek našich předků“ (garant Etnografický ústav MZM) – BVV Brno, 16. 3.–20. 3. 2005; průchozí výstava

Úpravy a údržba stálých expozic

Prováděny byly průběžně dle požadavků správců jednotlivých objektů, např. úpravy v expozici na Starém zámku v Jevišovicích, došlo také k dokončení závěsného systému v Paláci šlechticů (přízemí), realizovaly se úpravy v zoologické expozici

ci v Biskupském dvoře. Vzhledem k velkému vytížení pracovníků na plánovaných akcích, nebylo možné splnit všechny požadavky.

2.5. DĚTSKÉ MUZEUM

Oddělení Dětské muzeum plnilo v roce 2005 svoje stálé úkoly. Za mimořádně pozitivní lze považovat více než 100% nárůst návštěvnosti autorských výstavních a programových projektů. Zvýšenou návštěvnost ovlivnila skutečnost, že pracovníci DM mohli kromě využití výstavního sálu DM v Dietrichsteinském paláci uskutečnit navíc v Paláci šlechtičen velmi úspěšný výstavní projekt Učení-mučení, který navštívilo přes 16 000 návštěvníků.

Mimo standardně provozované činnosti se pracovníci snažili získat prostředky z grantového řízení na vybudování areálu Dětského muzea a Metodického centra muzejní pedagogiky (MCMP) v Pisárecké kotlině u Pavilonu Anthropos. MCMP bylo při MZM zřízeno v lednu roku 2005 a jeho vedením byla pověřena vedoucí DM. V průběhu roku probíhala jednání o zaměření centra a byl postupně vypracován souhrnný materiál pro dopracování finálního projektu MCMP. Protože centrum nebylo v průběhu roku personálně obsazeno, metodické činnosti směřované muzejním pracovníkům, studentům i práci s handicapovanými dětmi vykonávaly pracovnice Dětského muzea.

Výstavy dobíhající z roku 2004

- „**Rozumíme zvířatům**“ (do 2. 4.) Převzatá panelová výstava, zapůjčená z Muzea Vysočiny v Jihlavě byla rozšířena řadou interaktivních exponátů a her, bylo zpracováno nové výtvarné řešení. K výstavě byl vyroben „černý pavilon“, ve kterém si mohou návštěvníci vyzkoušet orientaci bez pomoci zraku. V této nové podobě dále funguje jako společná putovní výstava Muzea Vysočiny v Jihlavě a Dětského muzea MZM. Organizaci a administrativu zápůjček vede Muzeum Vysočiny.

Programy pro školy: 71 programů, 1 574 návštěvníků

Z toho programy pro handicapované: 5 programů, 103 návštěvníků

Sobotní programy: 3 programů, 197 návštěvníků

Neorganizovaná veřejnost celkem: 1 967 návštěvníků

Návštěvnost celkem za rok 2005: 3 544 návštěvníků

Výstava otevřená v roce 2005

- „**Učení – mučení aneb Pradědeček po škole II.**“ (15. 2.–29. 10.) V pořadí již druhá výstava, věnovaná historii školního vyučování, byla tentokrát zaměřena na vývoj školních vyučovacích pomůcek. Pro děti zde byly připraveny školní třídy ze 3 historických období – Rakouska-Uherska, první Československé republiky, socialistická třída z 50. let 20. století a školní kabinet. Velký prostor byl věnován výstavě školních obrazů V. S. Amerlinga i starým školním učebnicím. Pro děti byla připravena řada aktivit (čtení z „kohoutků“, psaní na břidlicové tabulky, namáčením či plnicím perem, staré funkční didaktické pomůcky z různých oborů atd.). Výstava byla uspořádána ve spolupráci s Muzeem J. A. Komenského v Přerově.

Pro velký zájem veřejnosti byla prodloužena o 4 měsíce.

Programy pro školy: 280 programů, 8 009 návštěvníků

Z toho programy pro handicapované: 16 programů, 209 návštěvníků

Sobotní programy: 4 programů, 174 návštěvníků

Neorganizovaná veřejnost celkem: 9 389 návštěvníků

Návštěvnost celkem: 17 398 návštěvníků

- „**Tajemný jednorozec. Dětský workshop ke stejnojmenné výstavě**“ (17. 5.–5. 11.) K výstavě geologicko-paleontologického oddělení MZM připravilo Dětské muzeum hravý workshop, kde si mohli mladí návštěvníci vyzkoušet práci paleontologů či ověřit své znalosti o vývoji života na Zemi. Lektorský tým Dětského muzea zajišťoval nejen moderování workshopu, ale i výklad pro školy v odborné části výstavy. Některá muzea projevila zájem o zapůjčení interaktivní kolekce připravené k výstavě v roce 2006.

Programy pro školy: 82 programů, 1786 návštěvníků

Z toho programy pro handicapované: 1 programů, 18 návštěvníků

Sobotní programy: 2 programů, 32 návštěvníků

Neorganizovaná veřejnost celkem: 5 120 návštěvníků

Návštěvnost celkem: 6 906 návštěvníků

- „**Zdeněk Burian, mistr palety neznámých světů**“ (26.10. 2005 - 31.3. 2006). Výstava, připravená Ústavem Anthropos byla doplněna workshopem. Zapůjčené interaktivní exponáty - puzzle a skládačky - byly doplněny tematicky zaměřenými výtvarnými aktivitami. Lektorský tým Dětského muzea prováděl jak odborný výklad pro školy ve výstavě, tak animaci workshopu.

Programy pro školy: 84 programů, 1 796 návštěvníků

Sobotní programy: 1 programů, 77 návštěvníků

Neorganizovaná veřejnost celkem: 1 211 návštěvníků

Návštěvnost celkem: 3 007 návštěvníků

- „**Slavní i zapomenutí, aneb Chytré hlavičky z Čech a Moravy**“ (6. 12. 2005–22. 4. 2006). Výstava věnovaná našim slavným i méně slavným vynálezům a objevitelům, rodákům i těm, pro které se naše země stala domovem, demonstrovala pomocí interaktivních exponátů základní principy vybraných vynálezů a objevů. Jedním z hlavních cílů výstavy bylo připomenout, že naše země dala světu řadu významných osobností i že byla vždy nedílnou součástí Evropy. Výstava byla připravena jako putovní projekt.

Programy pro školy: 17 programů, 367 návštěvníků

Z toho programy pro handicapované: 2 programů, 23 návštěvníků

Neorganizovaná veřejnost celkem: 352 návštěvníků

Návštěvnost celkem: 719 návštěvníků

Další akce

Sobotní tematické programy, výtvarné dílny a workshopy: 17 programů, 743 návštěvníků

Jarní prázdniny: 4 dopolední programy, 248 návštěvníků

Jarní výtvarná dílna: 54 návštěvníků

Týden dětí s MZM: 5 celodenních programů pro skupinu 40 dětí

Mikulášská dílna a Vánoční dílna: 137 návštěvníků

Dvoudenní haptická akce pro nevidomé děti na téma archeologie a zoologie – 190 návštěvníků

Putovní výstavy a zápůjčky interaktivních tematických kolekcí

- „Kde včera ani zítra nebylo“ – Muzeum Vysočiny Jihlava (23. 2.–9. 5.), 1 900 návštěvníků.
- „Rozumíme zvířatům“ (ve spolupráci s Muzeem Vysočiny v Jihlavě)
- Muzeum Rokycany (14. 4.–19. 6.), 1 576 návštěvníků, Ostravské muzeum (29. 6.–30. 9.), 1 200 návštěvníků, Městské muzeum a galerie Dačice (12. 10.– 27. 11.), 1 271 návštěvníků
- „Interaktivní exponáty z výstavy Kde včera ani zítra nebylo“ – Okresní muzeum Vysoké Mýto pro výstavu Cestovatelé a dobrodruzi Pardubického kraje (do 18. 1.)
- Sada interaktivních exponátů k tématu „středověk“ – Muzeum Kroměřížska (11. 5.–8. 6.)
- „Sada marionet“ – Městské muzeum a galerie v Hranicích (28. 6.–13. 9.)

Metodická a vzdělávací činnost

- Metodický seminář pro muzejní pedagogy a lektory o tvorbě výstav a práci s handicapovanými návštěvníky – 27 návštěvníků
- Vedení odborné praxe – 2 studentky, 1 zahraniční student
- Náslechy ve výstavách Dětského muzea: PedF MU obor historie, FF MU obor muzeologie – 7 skupin, 84 studentů
- Semináře pro PedF MU, učitelství národní školy a FF MU obor muzeologie – 3 skupiny, 50 studentů
- Individuální konzultace pro pracovníky muzeí k přípravě akcí pro děti a výstav – 12 konzultací

Účast na konferencích

- Muzejní veletrh Třebíč, 25. 5. prezentace Metodického centra muzejní pedagogiky (Z. Poláková)
- Mezinárodní pracovní porada zemí střední a východní Evropy o národních politikách zaměřených na zachování a podporu tradiční a lidové kultury, 10.–11. 6., Strážnice. Referát: Úloha školních a výchovných institucí při prezentaci a předávání hodnot tradiční a lidové kultury (Z. Poláková)
- Mezinárodní konference The interactive Museum Projekts and Trends, 13.–15.9., Lorsch, Německo. Referát: Činnost Dětského muzea a česká muzejní pedagogika (Z. Poláková)
- Mezinárodní konference ICOM-CECA, 19.–23. 9., Banská Štiavnica, Bratislava, Slovensko. Diskusní příspěvek: Zkušenosti z práce s dětským návštěvníkem (E. Jelínková)

Publikační a ediční činnost

- Učení – mučení aneb Pradědeček po škole II. (katalog k výstavě), (Z. Poláková)
- Nabídkový katalog vzdělávacích programů, výstav a expozic MZM, (E. Jelínková)
- Slavní i zapomenutí, aneb Chytré hlavičky z Čech a Moravy (katalog k výstavě, E. Jelínková)

- Pracovní listy k výstavě Zdeněk Burian, mistr palety neznámých světů, 2 verze, (Š. Šmídková, M. Chadzipolichroni, E. Jelínková)

Spolupráce s médii

- Český rozhlas: Brno, Vltava, Radiožurnál – 7 rozhovorů (pracovnice Dětského muzea)
- Radio Proglas – 5 rozhovorů (pracovnice Dětského muzea)
- radio Devín – dr. Z. Poláková (rozhovor)
- TV Brněnská 1, Televize Fatem – 4 rozhovory (pracovnice Dětského muzea)
- Rozhovory v rámci tiskových konferencí k výstavám pro redaktory deníků a ČTK

3. ÚSTAV INFORMAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

3.1. ODDĚLENÍ INFORMATIKY

Zajišťuje muzejním pracovištím služby v oblasti správy počítačové sítě, servisu HW i SW, nákupu HW i SW, dále zajišťuje naplňování programu ISO/B a další foto a video práce pro muzejní pracoviště.

Správa počítačové sítě

Hlavním úkolem roku 2005 byla instalace nového hlavního serveru na ředitelství MZM s operačním systémem FreeBSD a zrychlení a zkvalitnění internetového připojení MZM. Toho bylo dosaženo připojením celého areálu Zelný trh a budovy Paláce šlechtičen na internet novým optickým kabelem. Přechodem na nového poskytovatele internetových služeb bylo dosaženo zvýšení rychlosti při současném výrazném snížení ceny. Dále se správa sítě zaměřila na zkvalitnění zálohování veškerých muzejních dat na hlavním serveru. Zajistili také prodloužení licence antivirového programu AVG 7.1 na všechny muzejní počítače na další dva roky. Připojili všechny počítače oddělení genetiky a Korngold centrum na internet. Průběžně se prováděl servis a údržba celé počítačové sítě ve všech objektech muzea (140 počítačů). Proběhlo několik desítek nových instalací a přeinstalací HW i SW.

Oddělení zajišťovalo nákup počítačové techniky a to výhradně ve velkoobchodě a montáž provádělo vlastními silami. Pracovníci oddělení se podíleli na ozvučení výstav, nákupu foto a video techniky, zaškolení uživatelů z řad pracovníků muzea.

Program ISO/B

Zásadní náplní práce oddělení je plnění programu ISO/B dle vypracované metodiky. V dobře vybavené fotolaboratoři je prováděna digitální fotodokumentace ke sbírkovým předmětům. Pokud charakter sbírkových předmětů neumožňuje transport z depozitářů na toto pracoviště, fotograf přenáší mobilní techniku a digitalizuje přímo v depozitářích odborných oddělení za účasti a pomoci odborného pracovníka oddělení. V této činnosti fotografa silně omezila již začátkem roku porucha digitálního fotoaparátu, jejíž oprava se ukázala jako neekonomická a nový kvalitní fotoaparát bylo možno zakoupit až v září 2005.

V průběhu roku byly převedeny všechny staré videokazety na nová media DVD.

Dokumentace akcí

Foto a videodokumentace akcí, pořádaných Moravským zemským muzeem byla prováděna na vyžádání programového oddělení nebo odborných oddělení a výsledky byly uveřejňovány prostřednictvím programového oddělení na webových stránkách muzea a ukládány ve foto a videoarchivu.

Dále bylo v průběhu roku 2005 vytvořeno 10 filmů na DVD do výstav, prepisy a střihání filmů z dodaných materiálů z jednotlivých oddělení MZM, CD do sborníku MZM, filmy do soutěže Gloria Musaealis a mnoho dalších drobných služeb pro jednotlivá oddělení muzea.

3.2. ODDĚLENÍ KNIHOVNICKÝCH A DOKUMENTAČNÍCH SLUŽEB

Ústřední knihovna MZM

Knihovna Moravského zemského muzea v roce 2005 v souladu se svým posláním shromažďovala, zpracovávala, zpřístupňovala vědeckou literaturu a poskytovala odborné knihovnické, bibliografické a rešeršní služby nejen odborným zaměstnancům MZM, ale i široké veřejnosti.

V současné době má knihovna MZM registrováno 1 018 uživatelů, z toho 148 je jich registrováno v ústřední knihovně.

Celkový počet výpůjček za rok 2005 v knihovně MZM činil 3 237 svazků, z toho v ústřední knihovně 395. Ke konci roku 2005 MZM čítala 438 577 svazků, roční přírůstek v knihovních jednotkách byl 4 534. Na ústřední knihovnu z tohoto počtu připadá 46 437 knihovních jednotek s přírůstkem 119 kusů za rok 2005.

Muzeologická knihovna

Muzeologická knihovna obsahuje k 31. 12. 2005 celkem 10 063 přírůstkových čísel, za rok 2005 přibýlo 74 knihovních jednotek. Dvakrát ročně je vydávána informační brožura o nových přírůstcích. Pracoviště zajišťovalo během roku 2005 překlady a rešerše, popř. tlumočení pro potřeby odborných oddělení, ředitelství, edičního a výstavního oddělení. Významná byla jazyková spolupráce při aktualizaci celostátního registru uměleckých předmětů z židovského majetku (ve spolupráci s CITEM) či podíl na přípravě mezinárodní konference Muzeum a změna II., konané 8.–11. 11. 2005 v Praze paralelně s výročním zasedáním INTERCOM. Stejně jako v minulých letech fungoval při pracovišti sekretariát Českého výboru ICOM.

Archiv MZM

V roce 2005 začali pracovníci archivu hledat řešení naléhavého problému nedostatku prostor. Dosavadní sloučený prostor pro spisovnu i archiv nevyhovovalo podmínkám vyplývajícím ze zákona a získání nové místnosti vyžaduje rovněž vzrůstající množství archivních písemností. Vyřešení stávající situace je jednou z podmínek pro udělení akreditace archivu MZM ze strany Archivní správy MVČR. Práce na získání akreditace pokračovala také v dalších oblastech činnosti pracovníků archivu. Zejména se jednalo o aktualizaci karet Národního archivního dědictví (NAD, dříve JAF – jednotný archivní fond), které zahrnují informace o všech fondech archivní povahy v Moravském zemském muzeu. Nejedná se pouze o fondy archivu MZM, ale také o mnoho materiálů uložených na sbírkotvorných odděleních jako jejich nedílná součást.

Další změny týkající se nového archivního zákona (č. 499/2004) jsou organizač-

ního rázu – archiváři MZM vytvořili nový spisový plán a řád a skartační plán a řád. Tyto směrnice po doladění drobnějších detailů a schválení Moravským zemským archivem vejdou v platnost v roce 2006.

Informace o vývoji současného archivnictví a o využití moderních informačních technologií na pracovišti získali zaměstnanci archivu, tak jako již v minulých letech, na konferenci „Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě“, kterou pořádá Národní archiv v Praze.

Do ústřední spisovny bylo přijato 3,8 běžného metru písemností z historického oddělení, ústavu Anthropos a z personálního referátu.

Pracoviště archivu MZM navštívilo v roce 2005 11 externích badatelů, především VŠ studentů. Služeb archivu dále využívali pracovníci Moravského zemského muzea.

Zaměstnanci archivu MZM pokračovali ve vedení výstřižkové služby a dalších činnostech dokumentujících současnost a minulost muzea.

Členství v komisích a jiných profesních organizacích

Komise knihovníků Asociace muzeí a galerií v ČR – člen Mgr. Renata Pilátová
Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) Jižní Morava – ústřední knihovna MZM je institucionálním členem regionálního výboru SKIP
Členský výbor ICOM – PhDr. Pavla Seitlová – tajemnice výboru

4. CITEM

Metodické centrum pro informační technologie v muzejnictví (CITeM) vzniklo 1. 1. 2005 jako samostatná organizační složka MZM na základě rozhodnutí ministra kultury ze dne 5. listopadu 2004, jimž byla doplněna zřizovací listina MZM.

V oddělení CITeM pokračovala v dosavadní činnosti část pracovníků oddělení informatiky MZM: Ing. Radka Durmonová, Ing. Pavla Jankovičová, RNDr. Marie Kocinová, Mgr. Zdeněk Lenhart, RNDr. Jarmila Podolníková a RNDr. Jan Procházka. V březnu nastoupil na oddělení Mgr. David Cigánek, muzeolog a manažer. Některé úkoly byly řešeny prostřednictvím externích spolupracovníků a služeb. Vytvořením metodického centra jako samostatného oddělení byla zahájena druhá etapa výstavby CITeM podle projektu Centrum pro rozvoj informačních technologií v muzejnictví, jeho uvedení do plného provozu.

Činnost CITeM byla v červenci a srpnu negativně ovlivněna stavebními pracemi (výměna střešních oken) ve všech kancelářích.

www.citem.cz

Brzy po oficiálním vzniku metodického centra jsme zprovoznili samostatné stránky CITeM, kde jsme od počátku informovali muzea o všech našich aktivitách. V závěru roku jsme zahájili zkušební provoz nové podoby stránek založené na redakčním systému Mambo.

Digitalizace sbírek

Koncem roku 2004 začala příprava příručky pro digitalizaci sbírek. Autor příručky, Mgr. David Cigánek, konzultoval jednotlivé kapitoly s vybranými pracovníky

muzeí, kteří se problému digitalizace věnují. Příručka s názvem „Digitální dokumentace objektů kulturní, historické a vědecké hodnoty“ byla představena na semináři „Sbírkový počítač II.“ 27.4.2005 v NTM v Praze. Součástí příručky jsou vzorové dokumenty: koncepce tvorby digitální dokumentace, směrnice k tvorbě a správě digitální dokumentace a plán tvorby digitální dokumentace. Kromě tištěné podoby je příručka k dispozici na stránkách CITEM také v podobě elektronické, ve formátech pdf a rtf.

V březnu jsme v prostorách našeho muzea zorganizovali pracovní seminář vedoucích pracovníků muzeí a galerií jihomoravského kraje věnovaný digitalizaci sbírek za účasti zástupce krajského odboru kultury.

Demus

V květnu byl zveřejněn nový modul Demus01 – Historie, který v sobě slučuje muzejnické a archivářské zpracování sbírek. Pokračovala analýza a programování a testování modulu Archeologie.

Demus01 byl v roce 2005 nově distribuován do 20 muzeí, počty jednotlivých aplikací: Katalog 9, Výtvarné umění 2, Fotoarchiv 5, Botanika 1, Zoologie 1, Entomologie 2, Geologie 1 a Historie 3.

Do Demusu bylo na oddělení CITEM převedeno cca 70 tisíc záznamů o sbírkových předmětech.

RNDr. Marie Kocinová připravila cca 20 školení v prostorách muzeí uživatelů Demusu a přibližně stejný počet konzultací a školení v prostorách našeho oddělení. Pro začínající uživatele sestavila animované prezentace Demus.

Vypracovali jsme studii „Systém pro dokumentaci, evidenci, administraci a prezentaci muzejních sbírek“, která analyzuje možnosti dalšího rozvoje systému Demus. Studie byla předložena a konzultována na MK ČR.

Vypracovali jsme interní materiál s požadavky a návrhy řešení pro novou generaci s pracovním názvem Demus007.

Zahájili jsme převod standardu CIDOC-CRM do češtiny.

V prosinci byla zahájena jednání s Národním muzeem o spolupráci na vývoji systému ESMUS.

CESik

Program CESik 1.2.1, který byl uveden do provozu v roce 2004, je k dispozici na stránkách CITEM ke stažení, na požádání je zaslán zájemcům poštou na CD. Nadále fungovala poradenská služba telefonem, e-mailem, případně i úpravy dat apod. RNDr. Procházka vyškolil pracovníky dalších tří brněnských muzeí.

ProMuS

ProMuS jako nový nástroj pro zobrazování informací o sbírkových předmětech na internetu byl distribuován do 5 muzeí.

Restitution-Art

Byla provedena aktualizace údajů o institucích a aktualizace dat UPM v Praze, MG v Brně a Slezského muzea v Opavě.

Práce pro MZM

RNDr. Kocinová vedla přípravu některých prezentací pracovníků odborných oddělení na konferencích a seminářích.

RNDr. Jan Procházka zabezpečoval zpracování dat CESik pro MZM. Pomáhal také se statistickými hlášenými pro mzdovou účtárnu a výstupy z muzejního obchodu pro účetnictví.

Proběhly konzultace a školení uživatelů Demus. Poskytovali jsme metodickou pomoc při internetovém zpracování výsledků grantových úkolů.

Projekty

Vypracovali a přihlásili jsme dva projekty:

1. Národní autority NK ČR a jejich aplikace v prostředí muzeí a galerií – 2. výzkumný program MK ČR: Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů, 1. podprogram: Integrované interaktivní zpřístupnění kulturního dědictví – projekt byl vyřazen z formálních důvodů.
2. Migrační cesty pro dlouhodobě uchovávaný digitální obsah – 2. výzkumný program MK ČR: Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů, 1. podprogram: Integrované interaktivní zpřístupnění kulturního dědictví – projekt byl vyřazen z formálních důvodů.

Semináře, konference

Aktivně jsme se zúčastnili deseti seminářů a konferencí:

1. Sbírký v počítači II., NTM Praha, 27. 4. 2005

Zdeněk Lenhart, Jarmila Podolníková: CITeM, Demus, ProMuS

David Cigánek: Příručka Digitální dokumentace objektů kulturní, historické a vědecké hodnoty

2. 10. veletrh muzeí České republiky, Třebíč, 25. 5. 2005

Jarmila Podolníková: Představení metodického centra CITeM

3. Annual Conference of the International Committee for Documentation of the International Council of Museums ICOM-CIDOC, Zagreb, 25.–28. 5. 2005

David Cigánek: CITeM (poster)

4. Počítačová podpora v archeologii, Roztoky u Křivoklátu, 25.–27. 5. 2005

Pavla Jankovičová, Pavlína Kalábková, Zdeněk Lenhart: Představení modulu Demus01 Archeologie

5. Seminář RG ČR Analýza možností rozvoje digitální evidence výtvarných sbírek I., Praha, 7.–8. 6. 2005

David Cigánek: Organizační aspekty digitalizace

Zdeněk Lenhart, Jarmila Podolníková: Využití dat z Demus VUM

Dagmar Jelínková, Jarmila Podolníková: Analýza dat zapsaných v Demus VUM

6. XXXIII. seminář archeologů z muzeí a institucí památkové péče, Třebíč, 8. 6. 2005

Pavla Jankovičová, Zdeněk Lenhart: Archeologická verze programu Demus

Zdeněk Lenhart: CESik

7. Seminář historiků moravských muzeí, Slavkov u Brna, 10. 10. 2005

Zdeněk Lenhart: Demus01 Historie – Kombinovaná muzejní a archivní dokumentace sbírek v muzeích

8. Muzeum a změna II., Praha, 8.–10. 11. 2005

David Cigánek: Digitální objekty a sbírky aneb Neostré hranice tradiční muzeologie

Jarmila Podolníková: Netradiční pohled na data uložená v databázi Demus
9. Seminář RG ČR Analýza možností rozvoje digitální evidence výtvarných sbírek II.,
Brno, 22.–23. 11. 2005

David Cigánek: Novinky CITeM – informace o podaných grantech (autority), možnosti
rozvoje systému Demus

Zdeněk Lenhart: Náповěda v Demusu

Jarmila Podolníková: HromDok – aplikace pro hromadné připojení dokumentů
10. Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě, Praha, 30. 11.–1. 12. 2005

Zdeněk Lenhart: CIDOC CRM – konečně řád do muzejní dokumentace?

Publikační činnost

Sborníky výše uvedených konferencí

Cigánek, D. 2005: Digitální dokumentace objektů kulturní, historické a vědecké hodnoty – Moravské zemské muzeum, Brno : 56.

INSTITUCIONÁLNÍ VĚDECKÝ ZÁMĚR MZM (2005–2011)

**„Vytváření pramenné báze a studium přírodních procesů probíhajících
v širší oblasti styků karpatské, hercynské a panonské oblasti“
(MK00009486201)**

SOUHRNNÁ ZPRÁVA O ŘEŠENÍ VÝZKUMNÉHO ZÁMĚRU ZA ROK 2005

Přehled odborných publikací

Antonín, V. 2005: Komentovaný klíč ke středoevropským druhům helmovek z rodu
Hemimycena. – Mykol. Listy no. 94: 3–11.

Antonín, V. & Bieberová, Z. 2005: Dva nové nálezy vzácné hlívy máčkové (*Pleurotus
eryngii*) na Moravě. – Sborn. Přírod. Kl. Brno, 2005, p. 3–8.

Antonín, V. & Prášil, K. 2005: Mykofloristický výzkum ČR v posledních 40 letech. –
Mykol. Listy no. 94: 32–33.

Antonín, V. & Vágner, A. 2005: New, rare and less known macromycetes in Moravia
(Czech Republic) – VII. – Acta Mus. Moraviae, Sci. biol., 90: 263–279.

Antonín, V. et Vágner, A. 2005: Výzkum makromycetů ve vybraných chráněných úze-
mích CHKO Moravský kras. – Mykol. Listy no. 94: 39.

Dočkalová, M. 2005: Antropologická metodika zpracování hromadných hrobů (The
anthropological method of processing of mass graves). Ve službách archeologie
VI. Sborník věnovaný 70. narozeninám PhDr. Dariny Bialekové, CSc., a 60. naro-
zeninám Prof. PhDr. Josefa Ungra, CSc. Ed. V. Hložek, R. Nekuda, M. Rutkaj,
Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Geodrill Brno, Archeologický ústav SAV
Nitra, Brno 2005: 331–344.

Dočkalová, M. 2005: Nálezy neolitických koster z Těšetic (okr. Znojmo). Funde von
neolithischen aus Těšetice (Bez. Znojmo). Otázky neolitu a eneolitu našch krajín
– 2004., Ed. I. Chebeň, I. Kuzma, Archeologický ústav SAV, Nitra 2005: 21–31.

Dočkalová, M. 2005: A mass grave from the roman period in Moravia (Czech Repub-
lic), Anthropologie XLIII, 1/2005: 23–43.

- Doležalová, H., Houzar, S. & Losos Z. 2005: Barium micas and manganese-rich sphalerite in sulphide-bearing dolomite marble from Rožná Uranium deposit, Czech Republic: an example of Ba and Mn partitioning during regional metamorphism. – *Polskie towarzystwo mineralogiczne, Prace specjalne*, 25, 63–66.
- Horáková V., Kubešová, S. & Šumberová, K. 2005: Mechorosty rybníků a sádek v Českobudějovické pánvi. – *Bryonora*, Praha 35: 9–17.
- Houzar, S., & Pfeiferová, A. 2005: Nedvědícký mramor – významný dekorační kámen v historii Moravy. – *Vlastiv. Sbor. „Západní Morava“*, 9, 24–35.
- Hrazdil, V., Houzar, S. & Holický, I (2005): Sn-mineralizace skarnoidů v nedvědíckých mramorech (svratecké krystalinikum, západní Morava). – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slavonice, 49.
- Hudec, K., Pechová, J., & Sutorová, H., (Eds.) 2005: A. Procházka – Paměti brněnského ptáčníka. Brno, MZM, 80 pp.
- Jindřich, O. & Antonín, V. 2005: *Clavulinopsis umbrinella* (Basidiomycetes, Clavariaceae), the first record in the Czech Republic. – *Czech Mycol.* 57(1–2): 51–55.
- Breiter, K., Novák, M., Koller, F. & Cempírek, J. 2005: Phosphorus – an omnipresent minor element in garnet of diverse textural types from leucocratic granitic rocks. – *Mineralogy and Petrology*, 85, 3–4, 205–221.
- Kolibáč, J. 2005: Review of Trogositidae. *Entomologica Basiliensia* 27: iii-iii. (stránkování zatím neznámo)
- Kolibáč, J., Majer, K., Švihla, V. 2005: Brouci nadčeledi Cleroidea Česka, Slovenska a sousedních oblastí [Beetles of the superfamily Cleroidea in the Czech and Slovak Republics and neighbouring areas.] Clarion, Praha, ISBN 80-239-6201-9. 161 pp.+16 tabs.
- Kubešová, S. & Chytrý, M. 2005: Diversity of bryophytes on treeless cliffs and talus slopes in a forested central European landscape. – *Journal of Bryology* 27: 35–46.
- Malenovský, I. & Lauterer, P. 2005: Leafhoppers, planthoppers and psyllids (Hemiptera: Cicadomorpha, Fulgoromorpha, Psylloidea) in ruderal habitats: material attracted by light in the suburbs of Brno (Czech Republic). *Acta Musei Moraviae, Scientiae biologicae* (Brno) 90: 195–207.
- Opletal, V., Houzar, S., & Leichmann, J. 2005: Turmalín-skapolitové polohy v mramorech olešnické skupiny moravika: metaevapority nebo ložní intruze oligoklasitů? – In: Breiter, K. Sborník abstrakt a exkurzní průvodce 2. sjezdu České geol. spol., Slavonice, 78.
- Prášek, V., Jurajda, P. 2005: Expansion of *Proterorhinus marmoratus* in the Morava river basin (Czech Republic, Danube R. watershed). *Folia Zool.*, 54 (1–2): 189–192.
- Prášek, V., Valášek, M., 2005: Počátky hnízdění holuba hřivnáče v urbánním prostředí Jihlavy a Brna. *Crex – Zpravodaj JMP ČSO*, 25: 143–144
- Skácelová, O., Rajchard, O., Balounová, Z. 2005: Nadějská rybníční soustava jako součást nivy Lužnice. PR Rod jako nejcennější součást soustavy. – In: Měkotová J., Štěrba O. eds.: Říční krajina 3, sborník příspěvků z konference.
- Skácelová, O., Galetová, J., 2005: Sinicová a řasová flóra revitalizovaného mokřadu u Božic. – Sborník klubu přírodovědeckého v Brně 2001–2005:
- Sutorý, K. 2005: A new species of *Cynoglossum* (Boraginaceae-Cynoglosseae) from Eastern Turkey. *Edinburgh Journal of Botany* 61 (2-3): 119-126

Aktivní účast na konferencích

- Antonín V. et Prášil K.: Mykofloristický výzkum ČR v posledních 40 letech. – seminář „mykologický průzkum v chráněných územích ČR“ Praha, 23. dubna 2005. (referát)
- Antonín, V. et Vágner, A.: Výzkum makromycetů ve vybraných chráněných územích CHKO Moravský kras. – seminář „Mykologický průzkum v chráněných územích ČR“ Praha, 23. dubna 2005. (referát)
- Antonín, V.: Nálezy některých zajímavějších a kritických druhů makromycetů na Moravě. – seminář „3. Týden mykologických exkurzí v jižních čechách“, Lužnice, 28. září 2005. (referát)
- Antonín, V.: Nálezy některých zajímavějších druhů makromycetů v národních přírodních rezervacích Bílých Karpat. – mezinárodní konference „Mykoflóra Západních Karpat“ a „9. Mykologické dni na Slovensku“, Podskalie (Slovensko), 4. října 2005. (referát)
- Antonín, V.: Die gesetztlich geschützten Pilzarten in der Tschechische Republik. 2° Meeting Internazionale ‘Specie rare e specie da proteggere’, Bedonia (Itálie), 18. října 2005.
- Antonín, V.: European species of the genera *fayodia*, *gamundia*, *myxomphalia*, *rickenella* and *xeromphalina*. – XVIII. seminario internazionale di micologia „field mycology“, Cefalù, Sicílie (Itálie), 29. října 2005. (referát)
- Batelka, J., Straka, J. & Malenovský, I. 2005: Řásníci čeledi Xenidae a Stylopidae (Insecta. Strepsiptera) – parazitoidi žahadlových blanokřídlých (Hymenoptera: Aculeata) v České republice. Pp 2–3. In: Dvořák L. & Bogusch P. (eds.): Žahadloví blanokřídlí v českých zemích a na Slovensku 1, sborník z konference, Univerzita Karlova v Praze, 9.–10. června 2005. (referát)
- Cempírek, J., M. Novák 2005: A green dumortierite from Kutná Hora region, Czech Republic: spectroscopic and structural study. International meeting „Crystallization processes in granitic pegmatites“ – Marina di Campo, Elba, 19–21. 5. 2005 (referát)
- Dočkalová, M. 2005: Realizace kopií antropologických nálezů v terénní praxi. 8. pracovní konference „Přírodovědné metody ve službách archeologie“ Brno (23.–26. 5.) (referát).
- Dočkalová, M. 2005: Současný stav a kontroverzní budoucnost zpracování antropologického neolitického materiálu z Vedrovic. 24. pracovní setkání „Otázky neolitu a eneolitu našich zemí“. Rosice 17. 10.–20.10. 2005 (referát)
- Dočkalová, M. 2005: Antropologické zhodnocení kosterního nálezu z výšinné osady lidu s kanelovanou keramikou v Hlinsku. 24. pracovní setkání „Otázky neolitu a eneolitu našich zemí“. Rosice 17. 10.–20. 10. 2005 (referát)
- Dočkalová, M. 2005: Nový nález neolitické kostry na neolitickém pohřebišti v Těšetících. 24. pracovní setkání „Otázky neolitu a eneolitu našich zemí“. Rosice 17. 10.–20.10. 2005 (referát)
- Doležalová, H., Houzar S., Losos Z. 2005: Barium micas and manganese-rich sphaerite in sulphide-bearing dolomite marble from Rožná Uranium deposit, Czech Republic: an example of Ba and Mn partitioning during regional metamorphism VI. Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Mineralogicznego. – Szczawnica, 29. 9.–2. 10. 2005 (referát).

- Dostál, O., Šimůnek, Z., Král, J. 2005: Nové paleontologické nálezy na lokalitě Zboněk. – Sborník abstraktů. Moravskoslezské paleozoikum 10. 2. 2005. Olomouc. (referát)
- Dostál, O. 2005: Zástupci rodu *Miomatoneura* Martynov, 1927 na Oboře. – Sborník příspěvků 6. paleontologický seminář, 14. 9.–15. 9. 2005, Olomouc. (referát)
- Dostál, O. 2005: The representatives of the order Miomoptera on the Obora site. 2. sjezd České geologické společnosti, Slavonice 19.–22. 10. 2005 (poster)
- Galetová, J., Skácelová, O. 2005: „Obnovený mokřad u Božic na Znojemsku a jeho sinicová a řasová flóra“. Konference České botanické společnosti „Botanika a ekologie obnovy“, Praha 25.–26.11. 2005 (poster)
- Gregorová, R. 2005: Ichthyofauna of the Zdanice – Hustopeče Formation (Egerian) from the new locality Hustopeče (Czech Republic). *Kaupia*. Darmstädter Beiträge zur Naturgeschichte. 16.- 25. 7. 05 (referát)
- Gregorová, R. 2005: Zkameněliny v legendách a mýtech. Sborník z konference: 6. Česko-Slovenko-polský paleontologický seminář, Universita Palackého v Olomouci 14–15. 9. 05 (referát)
- Hrazdil, V., Houzar, S., 2005: Sn-mineralizace skarnoidů v nedvědeckých mramorech (svratecké krystalinikum, západní Morava) Holický 2. sjezd České geologické společnosti, Slavonice 19–21. 10. 2005 (referát).
- Kubešová, S. 2005: Bryophytes at lamps in selected public caves in the Czech Republic – past and present situation, 14th International Congress of Speleology, Athens-Kalamos, 21.–28. 8. 2005 (poster).
- Kubešová, S. 2005: Bryophytes on cliffs and talus slopes of south-western Moravia (Czech Republic), XVII. International Botanical Congress, Vienna, 17.–23. 7. 2005 (poster).
- Malenovský, I. & Lauterer, P. 2005: Habitats and life histories of Central-European Psylloidea (Hemiptera: Sternorrhyncha). 12. mitteleuropäische Zikaden-Tagung (12th Central-European Auchenorrhyncha Meeting), Bourscheid/Luxembourg 26.–28. srpna 2005, (referát)
- Opletal, V., Houzar, S., Leichmann, J. 2005: Turmalín-skapolitové polohy v mramorech olešnické skupiny moravika: metaevapority nebo ložní intruze oligoklasitů? Holický 2. sjezd České geologické společnosti, Slavonice 19-21. 10. 2005 (poster):
- Prášek, V. 2005: Biologie hlavačky mramorované (*Proterorhinus marmoratus*), nového druhu ichtyofauny ČR; Seminář VÚRH JČU České Budějovice 30. 11.–2. 12. 2005 (referát)
- Skácelová, O. 2005: „Osídlení nově vzniklého biotopu na výsypce Sokolovského uhelného revíru sinicemi a řasami“ Konference České botanické společnosti „Botanika a ekologie obnovy“, Praha 25.–26.11. 2005 (referát)
- Skácelová, O. , Rajchard, J., Balounová, Z. 2005: Nadějská rybníční soustava jako součást nivy Lužnice. PR Rod jako nejcennější část soustavy. 3. ročník pracovní konference Říční krajina, Olomouc 4.–5. 10. 2005 (poster)
- Štěpánek, J., Sutorý, K. et al. 2005: Digital databasing of type collections from Czech herbaria. XVII International Botanical Congress. Abstracts. P. 353 Vienna, 17.–23. 7. 2005 (poster).
- Sutorý, K. 2005: K.K.MüncH-Bellinghausen´s herbarium in the Moravian museum and its evaluation. XVII International Botanical Congress. Abstracts. P. 86. Vienna, 17.–23. 7. 2005 (referát)

Přehled popularizujících publikací

- Hagara, L., Antonín, V. et Baier, J. 2005: Velký atlas hub. Ottovo nakladatelství, Praha, 416 pp.
- Skácelová, O. 2005: Večňý dážd. – Veronica 19 (5): p. 24.
- Skácelová, O. 2005: Dvě knihy a výstava o podstatě vody. – Veronica 19 (5): p. 27–28.
- Skácelová, O. 2005: 6. červen – Světový den oceánů. – Veronica 19 (4): p. 32.
- Sutorý, K. 2005: Strom pro všechno. Lidé a Země 55(7): 12
- Sutorová, H. 2005: Zoologický depozitář Moravského zemského muzea v Budišově u Třebíče – historie a novinky. Budišovský zpravodaj, 2005 (2): 49–54
- Sutorová, H. 2005: Zoologický depozitář Moravského zemského muzea v Budišově u Třebíče – paryby a ryby. Budišovský zpravodaj, 2005 (4): cca 4 str.
- Šebela, M., 2005: Zimování husí na Nových Mlýnech. Živa, 1/2005, str. 31–33.
- Šebela, M., 2005: Živá voda pod Pálavou. MZM Brno, 270 pp.

PŘEHLED ČINNOSTI PODLE ÚČASTNÍČÍCH SE OBORŮ

Entomologie

J. Kolibáč pracoval zejména na klasifikaci čeledi *Trogositidae*; v práci (viz níže) je navržen zcela nový systém vyšších taxonů této čeledi až po úroveň rodu. Práce je doplněna 60 tabulemi morfologických ilustrací, na jejichž základě byla dělána znaková analýza.

Knih (Brouci nadčeledi *Cleroidea*...) je souborným klíčovým zpracováním *Cleroidea*, na kterém autoři pracovali již v minulých letech, nyní se podařilo obsáhlé a podrobné dílo dokončit a vytisknout. Kromě klíčů pro všechny taxony se autoři věnují i biologii, rozšíření, morfologii, atd. Kniha navazuje na Zoologické klíče, vydávané nakladatelstvím Academia, je dvojjazyčná - českoanglická.

Kromě těchto dvou publikací byly zpracovány a odevzdány do tisku kapitoly *Trogositidae* a *Thanerocleridae* pro *Catalogue of Palaeartic Coleoptera* (Toronto-Geneve, Apollo Books) a pracovalo se na obsáhlé kapitole *Cleridae* pro tutéž knihu, která se připravuje k publikaci.

V. Kubáň pracoval na Metodice monitoringu druhu *Carabus hungaricus* (*Coleoptera: Carabidae*) v rámci systému Natura 2000. Materiál pro AOPK MŽP ČR, 11 pp. Odevzdán do tisku.

Před dokončením je zpracování čeledi *Buprestidae* v rámci serie: Löbl I. & Smetana A.: *Catalogue of Palaeartic Coleoptera*. Volume 3.

Studie druhů ze skupiny *Anthaxia salicis* (*Coleoptera: Buprestidae*) je zpracováván rozsáhlý materiál z různých kolekcí, taxonomická studie – bude pokračovat v r. 2006.

Studie středoevropských druhů rodu *Meliboeus* (*Coeloptera: Buprestidae*) – zpracováván rozsáhlý materiál z různých kolekcí, taxonomická studie – bude pokračovat v r. 2006

Studie o druhu *Sphenoptera antiqua* (*Coleoptera: Buprestidae*) – taxonomicko-faunistická studie – rukopis před dokončením.

Studie o druhu *Carabus hungaricus* (*Coleoptera: Carabidae*) – faunistická studie se zaměřením na ochranu druhu – rukopis před dokončením.

Studie o druhu *Bolbelasmus unicornis* (Coleoptera: Scarabaeidae) – faunisticko-bionomická studie se zřetelem na možnosti ochrany druhu - bude pokračovat v r. 2006.

I. Malenovský zpracovával skupiny Mery (*Psylloidea*, *Hemiptera*), Křisi (*Auchenorrhyncha*, *Hemiptera*) a Hlavatěnkovití (*Pipunculidae*, *Diptera*) v CHKO Kokořínsko. Trojice článků shrnující výsledky faunistického průzkumu Kokořínska (1995–2004), odevzdáno do tisku pro speciální číslo sborníku *Bohemia Centralis*. Dále zpracoval *Hemiptera* (úvodní kapitola a profily druhů *Stictocephala bisonia*, *Metcalfa pruinosa*, *Japananus hyalinus*, *Eupteryx melissae*, *Arytaina genistae*, *Livilla variegata*, *Cacopsylla hippophaes* a *Psylla buxi*) do připravované knihy „Nepůvodní druhy ve fauně a flóře ČR“ (ed. J. Mlíkovský, Národní muzeum Praha). Vyjde pravděpodobně v roce 2006.

Malenovský I. se podílel na projektu „Vliv rozdílných způsobů obhospodařování na společenstva polokřídlelého hmyzu (*Hemiptera*) ve floristicky bohatých travních porostech“. V roce 2005 ukončeny terénní odběry vzorků v CHKO Bílé Karpaty, zpracování pokračuje do dalších let.

Malenovský I. se podílí na zpracování skupiny Řásníci (*Strepsiptera*) České republiky, Revize rodu *Halictoxenos* v České republice a na Slovensku. V roce 2005 byl vyhodnocen materiál z Národního muzea v Praze.

Botanika

K. Sutorý se podílel na dokončení studie populace druhu *Cortusa matthioli* z pastí Macocha byly provedeny analýzy chloroplastové a jaderné DNA (laboratoř na přírodovědecké fakultě MU v Brně) a bylo provedeno jejich srovnání s populacemi ze Švýcarska, Rakouska, Slovenska a Rakouska. V současnosti jsou výsledky připravovány do tisku.

Byla zahájena práce na posouzení variability populací druhu *Cynoglossum germanicum*. Byly studovány 4 populace (Slovensko, Rakousko, Německo) a provedeno jejich statistické vyhodnocení. Výsledky jsou uspokojivé a v práci se bude pokračovat i v příštích vegetačních sezónách.

Byla provedena revize současného rozšíření zavlečeného druhu *Sagittaria latifolia* na Moravě, příspěvek byl odevzdán k publikaci.

Bylo zjišťováno rozšíření (revize herbářového materiálu a rešerše literatury) druhu *Calystegia pulchra*, příspěvek byl přijat k tisku.

Pokračovalo zpracování materiálu typového charakteru v herbáři Münch-Bellinghausena. (sběratelé K.B. Presl, P. Salzmann). Příspěvky budou připraveny do tisku. Byla provedena obrazová digitalizace cca 200 typových herbářových položek.

V. Antonín v roce 2005 skončil mykofloristický výzkum sedmi vybraných NPR v CHKO Žďárské vrchy (Dářko, Radostínské rašeliniště a Ransko) a v CHKO Bílé Karpaty (Porážky, Zahrady pod Hájem a Jazevčí) a NPP Miroslavské kopce u Miroslavi (spolupráce s AOPK ČR).

V. Antonín dokončil studii čeledi *Tricholomataceae* pro připravovaný Červený seznam makromycetů ČR (editoři J. Holec a M. Beran); červený seznam vyjde v roce 2006.

Pro vydání publikace „Malencon et Bertault: *Champignons supérieurs du Maroc*“ V. Antonín dokončil revize druhů z knihy Malencona a Bertaulta „*Champignons supérieurs du Maroc*“ (rody *Marasmius*, *Collybia*, *Oudemansiella*, *Delicatula*, *Marasmius*,

Myxomphalia, Baeospora, Xeromphalina)

V rámci projektu „Úloha václavků v různých typech lesních ekosystémů střední Evropy. Populační ekologie, fytopatologie a genetika václavků (*Armillaria* spp.)“ V. Antonín v roce 2005 vytyčil trvalé plochy (jižní Morava, okolí Brna, Beskydy, Moravský kras), které byly pravidelně sledovány, sbíráno bylo i v dalších územích (V. Antonín, L. Jankovský), všechny sbírané houby jsou kultivovány (L. Jankovský), vybrané položky sekvenovány a studována DNA a enzymatické reakce (M. Tomšovský, V. Mikeš).

V. Antonín v rámci přípravy projektu „Evropské druhy rodu tmavobělka (*Melanoleuca*)“ sbíral materiálu u nás i v zahraničí a studoval jej mikroskopicky (doposud asi 90 položek), rešerše literatury.

S. Kubešová dokončila bryofloristický výzkum NPR Ransko (CHKO Žďárské vrchy) a v NPR Tabulová, NPR Děvín (CHKO Pálava) a pokračuje na výzkumu NPR Výchvě Punkvy.

V rámci sledování mechové květeny v blízkosti reflektorů v přístupných jeskyních České republiky proběhl sběr terénních dat ve všech jeskyních tohoto typu a vybraném historickém podzemí. Jako jedna ze spolupracovníků projektu „Diversity of Vegetation of Southern Siberia“ zpracovala obsáhlý materiál mechorostů.

Zoologie

M. Šebela pokračoval ve sledování přirozené obnovy na lokalitě Střední nádrž VDNM, které probíhá od počátku revitalizačních opatření z r. 1998. V r. 2005 byla trvale zvýšená hladina na kótě 170 m. n. m., čímž docházelo k dalšímu ničení porostů jak na umělých ostrovech, tak i na jiných částech dna v ohrázeném území. Cca 90 % porostů již uhynulo. Na ostrovech Iváňský a kolem Kostelního o. bylo přistoupeno k umělým zásahům do porostů v zájmu zvýšení hnízdních podmínek vodních ptáků. V záhrází je trvale sledována přirozená obnova na lokalitách Mušovský dolní les a Plačkův les, kde byl vybudován zavlažovací systém. Výsledky sledování procesu přirozené obnovy byly obšírně popsány a doloženy obrazovou dokumentací v publikaci „Živá voda pod Pálavou“. Byl sledován výskyt skokana skřehotavého (*Rana ridibunda*) v oblasti VDNM a jeho postupné šíření. V sezóně 2005 byla zjištěna kvantitativní data z lokalit v okolí Horní a Střední nádrže. Postup směrem k Dolní nádrži byl zaznamenán na severním břehu a v odvodňovacích příkopech na katastru Strachotína. Pokračovalo dlouhodobé sledování lokality Betlém v souvislosti s přirozeným vývojem živočišné složky s důrazem na místní druhy obratlovců. Proběhlo systematické sledování hnízdění vodního ptactva (m.j. zde zahnízdilo 11 páru husy velké (*Anser anser*), což je nejvyšší zjištěná hnízdní hustota v ČR, bylo zde detailně sledováno poměrné zastoupení druhů skokanů (*Rana* synkl. *esculenta*) a řešeny další otázky spojené se stárnutím lokality (kvalita vody, úhyn ryb atd.). Probíhá trvalá dokumentace. V průběhu roku 2005 zde byl natočen 60 min. přírodopisný dokument o lokalitě a způsobech výzkumu a dokumentace (ČT Brno).

H. Sutorová zpracovala pozůstalosti význačných moravských zoologů – amatérů J. Bakeše, E. Hachlera, F., Hejla a B. Kinského.

Sbírka krabů zoologického oddělení MZM, byla zpracována do databáze, jako první část prací na přípravě katalogu a dále probíhaly práce na katalogu dermoplastických preparátů v zoologickém depozitáři Moravského zemského muzea v Budišově u Třebí-

če II.: Ptáci (Aves), obojživelníci (Amphibia), plazi (Reptilia) a savci (Mammalia).

V. *Prášek* pokračoval v průběžném sledování avifauny jihozápadní Moravy s důrazem na území a druhy řazené do systému NATURA 2000. Na území NP Podýbrž byla tato činnost prováděna ve spolupráci s pracovní skupinou JmP ČSO. Současně zpracoval potravu potenciálních predátorů hlavačky mramorované (*Proterorhinus marmoratus*) z materiálu získaného z vlastních sběrů. Dále provedl rozbor části materiálu za účelem získání informací o potravním spektru hlavačky mramorované (*Proterorhinus marmoratus*) a jejím rozmnožování.

Mineralogie

Mineralogicko-petrografické práce v roce 2005, který byl 1. rokem projektu (*S. Houzar a V. Hrazdíl*) byly zaměřeny zejména na 3 hlavní dílčí témata: (i) metamorfované karbonátové horniny (mramory), (ii) na genezi a distribuci moldavitů a na (iii) geologicko-mineralogické poměry některých montanisticky významných lokalit těžby drahých kovů na Moravě.

(i) V rámci studia minerálních asociací, metamorfózy a geologické pozice mramorů v moldanubiku byla pozornost věnována zejména dokončení studie o nedvědicích mramorech a doprovodných horninách. Tato rozsáhlá práce, čítající přes 100 stran rukopisu, bude začátkem příštího roku předložena do tisku (*Acta Mus. Morav., Sci. geol.*). Jde o komplexní přehled mineralogie, geochemie a petrologie těchto mramorů, včetně údajů o doprovodných vápenatosilikátových horninách, a v Českém masivu poměrně výjimečných hornin s komplikovaným vývojem, který poskytuje řadu podkladů pro řešení geologické stavby východní části krystalinika západní Moravy. Nově zjištěný nález Sn-mineralizace ve vápenatosilikátových horninách u Nedvědice byl prezentován na přednášce Sjezdu České geologické společnosti.

Další pozornost byla věnována dříve neznámým specifickým minerálním asociacím moldanubických mramorů, poskytujícím údaje o složení a režimu metamorfních fluid s obsahem F (chondroit-clintonit), Ba (flogopit-kinoshitalit), Mn (Mn-sfalerit-bustamit), ale i Cl, Na (marialit-plagioklas), Sn (titanit-malayait-stokesit), Zn (spinel-gahnit-sfalerit) a Zr (baddelayit-zirkon-dolomit), která jsou relativně málo prozkoumána i ve světovém měřítku. Část poznatků o Mn-Ba-Zn problematice byla prezentována na Sjezdu polské mineralogické společnosti ve Szczawnici (září 2005)

(ii) V případě vltavínové problematiky, do níž vneslo nové genetické impulsy počítačové modelování impaktů, byla pozornost soustředěna na revizi moravských lokalit z tohoto pohledu, včetně studia petrografie a geologické pozice vltavínonosných sedimentů, o nichž dosud prakticky chybějí věrohodná data. Terénní výzkumy byly zaměřeny na málo známou oblast Moravského Krumlova a okolí Moravských Budějovic. V prvním případě jde o transportované vltavíny v pleistocenních štěrcích, v druhém případě o „primární“ lokality tzv. pádového pole. Do tisku bude brzy zadána 1 práce, část poznatků byla přednesena na odborném semináři k 125. výročí narození mineraloga V. Rosického Masarykovy university v Brně (listopad 2005).

(iii) Montanistické výzkumy byly zaměřeny převážně na získávání terénních informací o Au-mineralizaci předínského rudního obvodu na západní Moravě (novinkou je tam např. zjištění primárního scheelitového zrudnění) a připravě vzorků na podrobnější mineralogické studium. Část nových poznatků byla přednesena v rámci exkur-

ze Sjezdu České geologické společnosti ve Slavonicích (říjen 2005). Bylo započato chemické studium asociace ryzí Cu-Ag-Au ze štěpánovského revíru.

Mimo tato hlavní témata bylo pokračováno ve výzkumech regionálně geologické distribuce pegmatitů a jejich minerálních asociací v jižní části Českého masivu (ve spolupráci s prof. M. Novákem z Masarykovy univerzity) a v menší míře studována problematika geneze opálu se zaměřením na neobvyklé opál-magnezitové agregáty ve zvětrávací kůře serpentinitů u Nové Vsi u Oslavan.

Osteologie

M. Roblíčková; G. Dreslerová provedly

- Kompletaci osteologického souboru zvířecích kostí z jeskyně Kůlna z výzkumu roku 1971
- Detailní osteologickou analýzu zvířecích kostí (druhová determinace, určení ontogenetického stáří, fragmentace materiálu atd.) z lokality Sloupsko-Šošůvských jeskyní a jejich následné vyhodnocení
- Evidenci osteologického souboru z lokality jeskyně „Za hájovnou“ z výzkumu roku 2001
- Byly zpracovány zvířecích kostí z neolitického sídliště Těšetice-Kyjovice (okr. Znojmo)

Hydrobiologie

O. Skácelová provedla revize stavu vybraných mokřadů jižní Moravy (mokřady mezi Podivínem, Rakvicemi a Lednicí (tůň, pískovny, stará říční ramena) – sledování sukcese a dopadů změn v managementu na složení sinicové a řasové flóry, zpracování vzorků z revitalizovaných mokřadů (Božice na Znojemsku, Omický mokřad).

Dlouhodobě probíhá sledování flóry sinic a řas v inundačních pásmech řek. Sledování bude pokračovat v roce 2006.

Dokumentace sinicové a řasové flóry studánek v širším okolí Brna: pokračování ve výzkumu (studánky Moravského krasu, okolí Nedvědice, severního a východního okraje Brna). Materiál získaný z výzkumu na studánkách (nálezy vzácné sinice *Dichothrix orsiniana*) použit do publikace „Unknown cyanobacterium“. Sledování bude pokračovat v roce 2006. na dalších lokalitách.

Sledování oživení rybníků s problematickým managementem v chráněných územích – podrobně zdokumentovány dva rybníky na Třeboňsku, zjištěny negativní vlivy a zformulován způsob nápravy. Získání rozsáhlého materiálu sinic a řas ze série stanovišť od vrchovištních rašelinišť po eutrofní rybníční prostředí. Podrobné studium jednotlivých mikrobiotopů a složení jejich mikroflóry.

Paleontologie

Při pokračujícím průzkumu entomofaun permokarbonských sedimentů boskovic-ké brázd (především z lokalit Obora, Zboněk a nově i z lokality Lubě), je zpracováván materiál vytěžený během terénních prací v roce 2004 a 2005. Předběžně lze říci, že nalezené fosilie odpovídají již dříve popsaným druhům, avšak v oryktocenóze na lokalitě Obora byly objeveny zbytky hmyzu, ze skupin, které nejsou na lokalitě příliš běžné (zástupci řádu Mecoptera a Diaphanopteroidea). Články o těchto zástupcích jsou nyní připravovány. Stále probíhá průzkum zástupců řádu Miomoptera z již zmi-

ňované lokality Obora.

R. Gregorová analyzovala rybí fauny menilitových vrstev především z lokality Litence – pokračování v terénním výzkumu. Dále provedla osteologickou analýzu zástupce čeledi Gadidae – první fosilní záznam (skelet) rodu *Steindachneria*.

Byly dokumentovány zkameněliny evropských muzeí z hlediska jejich historického významu a jejich vlivu na vývoj paleontologie. Výsledkem byla realizace výstavy a filmu Tajemný jednorožec.

Anthropologie

M. Dočkalová prováděla anatomickou a kresebnou katalogizaci kosterního materiálu z neolitické pohřebiště ve Vedrovicích (108 hrobových celků) a antropologickou determinaci neolitického pohřebiště – Vedrovice.

Realizovala databázi pro odběry kostních vzorků k chemickým analýzám, ke sledování migrací a stravovacích trendů.

Studovala kosterní materiál z hlediska taxonomického se zaměřením na metabolické a morfologické změny.

INSTITUCIONÁLNÍ VĚDECKÝ ZÁMĚR MZM (2005–2011)

„Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu“ (Vědy společenské IZ MK00009486202)

ZPRÁVA ZA ROK 2005

1. ÚVOD

Předložená zpráva o plnění institucionálního vědeckého záměru MZM (MK00009486202) „Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu“ za rok 2005 je sumárním přehledem činnosti vycházejícím z údajů vyžádaných řešiteli IZ na řešitelích dílčích úkolů vyplývajících z vědeckého záměru. Požadována byla 1) náplň vědecké činnosti v roce 2005 (terénní práce, archivní výzkum, dokumentace apod.), 2) proslovené odborné přednášky na akcích vědeckého charakteru v ČR či cizině (vědecké konference, semináře, kolokvia, workshopy – nikoliv výuka či přednášky pro laickou veřejnost) a 3) publikační činnost (jen k datu vyžádání tištěné práce vědeckého charakteru). Z publikační činnosti vedle sumářů v jednotlivých položkách je v závěru jako Příloha uvedena výběrová bibliografie v roce 2005 tištěných prací (i těch, která nesou ročník 2004, ale byly tištěny až v úvodu roku 2005).

2. PLNĚNÍ

Ad. 1. – Institucionálního vědeckého záměru MZM za rok 2005 „Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu“ se účastnilo celkem 25 dílčích řešitelů z oborů archeologie, historie, etnografie, hudebních a literárních věd, dějin divadla, genetiky a numismatiky

(v průběhu roku 2005 došlo ke zmenšení řešitelského kolektivu o dva badatele, tj. na počet 23; PhDr. L. Nováková a Mgr. M. Kusáková odstoupily na vlastní žádost). V archeologické části pokračoval průzkum paleolitického naleziště Krumlovský les a výzkum nového naleziště Pravlov, byla analyzována zde nalezená štípaná industrie. Pozornost byla věnována také problematice keltských sídel, především získávání materiálu nedestruktivními metodami (sběry za pomoci detektoru kovů na hradiscích či výšinných polohách a na nížinných „satelitních“ sídlištích). Dále probíhal terénní výzkum ve Starém Městě (především charakteru záchranných výzkumů při stavebních akcích), při němž byly zkoumány sídlištní objekty centrální aglomerace z doby Velké Moravy a mladohradištní sídlištní vrstvy z konce 10. – začátku 12. století. Pokračoval i výzkum zříceniny středověkého hradu Skály, vodního mlýna na lokalitě středověké vesnice Mstěnice a zpracovávání starých fondů Archeologického ústavu MZM. V historické části byla věnována pozornost církevním dějinám doby Lucemburské (působení řádu johanitů v české řádové provincii, tedy i na Moravě), problematice konstituování a vývoje české společnosti na Moravě v 19. století (příprava edice dobové korespondence evangelického faráře z Rusavy Daniela Svobody a slovenského učitele ze Sobotiště Samuela Jurkoviče), navázáno bylo i na výzkum prvního a druhého odboje v období I. a II. světové války a opomenuto nebylo ani 60. výročí osvobození Brna Rudou armádou. V etnografické části probíhal výzkum obyčejové tradice na Moravě (obřadní figury, masky a maskování v živé tradici, svatba v tradiční kultuře), studována byla také problematika soukromé zbožnosti v souvislosti s poutní industrií, ceroplastikami, pokračovalo zpracovávání fajánsové keramiky, vytváření databáze tradičních řemesel a studium a evidence nejstarších dokladů národopisné fotografie před konstituováním fotografie jako vědy. Z dalších dílčích úkolů bychom uvedli propracovávání chronologie moravských ražeb 13. a 14. století a historicko-peněžního vývoje od konce 30. leté války v písemných pramenech, dále příprava edičních počinů kantorské figurální hudby 18. a 19. století a části díla Leoše Janáčka, pokračování srovnávacího výzkumu a mapování českých loutkařských sbírek, brněnské nakladatelské a vydavatelské činnosti mezi léty 1918–1938 (pozůstalost brněnského novináře a spisovatele Karla Tauše) a analýzu proměn výkladu, posunu chápání a významu dopadu primárně jednoznačného přírodovědného textu – díla G. J. Mendela – v různých společensko a politicko – ideologických kontextech.

Ad. 2 – V průběhu roku 2005 členové kolektivu dílčích řešitelů IZ MZM proslovili celkem 24 přednášek na vědeckém fóru. Z tohoto počtu bylo šest přednášek předneseno v zahraničí: 3x PhDr. L. Galuška, CSc. (Velká Británie – Leeds, Rusko – Moskva, Kirilovo a Slovenská republika – Trnava), 3x doc. PhDr. M. Oliva, Ph.D. (Irsko – Cork, Rakousko – Vídeň a Polsko – Varšava).

Ad. 3 – V průběhu kalendářního roku 2005 bylo (do data sběru údajů, tj. 1. prosince 2005) otištěno celkem 45 prací. Z tohoto počtu byly tři knižní monografie, 22 studií v tematických a jubilejních sbornících a 19 studií a článků v dalších odborných periodikách. Z celkového počtu otištěných studií bylo publikováno šest v zahraničí (2x PhDr. L. Galuška, CSc., 1x doc. PhDr. M. Oliva, Ph.D., 2x Mgr. J. Zahradka, Ph.D., 1x PhDr. J. Blecha). Výběrová bibliografie viz Příloha.

3. VYHODNOCENÍ A ZÁVĚR

Předložená data plnění dílčích úkolů IZ MK00009486202 – „Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu“ představují výstupy prvního roku práce nového řešitelského kolektivu. Jeho složení částečně navazuje na řešitelský kolektiv IZ MZM v letech 1999 – 2004 „Podíl Moravy na procesu vzniku a proměn ideje české státnosti“ (MKOCEZ00F2401) a řada dílčích badatelských záměrů pokračuje v rozpracovávání již dříve započatých programů, navazuje na jejich závěry a představuje pokračování vědecko-výzkumné činnosti jejich řešitelů. Kolektiv řešitelů však byl podstatně rozšířen o další odborné pracovníky MZM, kteří nyní v rámci IZ zpracovávají rovněž zcela nové dílčí záměry. Počáteční fázi zpracovávání některých témat odpovídá i počet publikovaných statí a přednesených referátů. S touto skutečností koresponduje také u řady nových dílčích projektů fáze dokumentace pramenné báze a terénního výzkumu. Jejich závěry budou publikovány teprve v následujících letech.

PhDr. Luděk Galuška, CSc.
řešitel IZ
Mgr. Jiří Mitáček
zástupce řešitele IZ

PhDr. Petr Šuleř
ředitel MZM

- Výběrová bibliografie Institucionálního vědeckého záměru MZM za rok 2005: Vědy společenské – „Výzkum vývoje lidské společnosti ve vztahu k Moravě a ideje českého národa ve středoevropském kontextu“.
- BLECHA, J.: *Itinerant string puppeteers – the roots of Czech puppet theatre*. E pur Si Muove La Marionette 4, duben 2005, UNIMA, Éditions l'Entretemps, Charleville-Mézières, s. 38–56.
- BŘEČKA, J.: *Brněnské jaro 1945 (Poslední měsíc okupace a osvobození Brna Rudou armádou)*. Brno 2005, 95 s.
- ČIŽMÁŘOVÁ, J.: *Keltské pohřebiště v Brně-Maloměřicích, Pravěk – Supplementum 14*. Brno 2005, 226 s.
- GALUŠKA, L.: *Staré Město*. In: *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, Band 29, Hrsg. H. Beck – H. Geuenich – H. Steuer, Berlin 2005, s. 525–530.
- GALUŠKA, L.: *Selskoje zaselenije rannesrednevekovej Moravii, k voprosu o zonach vlijanija velikomoravskih gorodišč s učetom aglomeracii Stare Město – Ugerske Gradiště*. In: *Selskaja Rus v IX. – XIV. vv, ot novych metodov izučenija k novomu ponimaniju*, Kirilov 2005, s. 71–78.
- NERUDA P. – NERUDOVA Z.: *The development of the production of lithic industry in the Early Upper Palaeolithic of Moravia*, AR LVII, 2005, s. 263–292.
- OLIVA, M.: *L'exploitation du paysage et des ressources lithiques au Paléolithique en République Tchèque*. In: D. Vialou, J. Renault-Miskovsky, M. Patou-Mathis (eds.): *Comportements des hommes du Paléolithique moyen et supérieur en Europe: territoires et milieux*, s. 107-120. ERAUL 111, Liège 2005.
- SALAŠ, M.: *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku I. – II*. Brno 2005, 532 s. + 499 s.
- ZAHRÁDKA, J.: *O vzniku klavírního cyklu V mlhách. O vzniku skladby 1. X. 1905*. In: *Leoš Janáček V Mlhách*. Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, s. III –XVI (česky, anglicky, německy).
- ZAHRÁDKA, J.: *Vilém Petrželka. Jaromír Podešva. Zdeněk Pololáník*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Personenteil 13*, Bärenreiter Kassel, Basel, London, New York, Prag 2005, s. 439–440, 704–705, 743–744.